ANUL XXII
41
(911)
Sîmbătă
13 octombrie
1 leu
1979
8 pagini

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Comitetului Central al Partidului Comunist Român

Tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU Secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România

Întrunit pentru a dezbate proiectele de documente ale Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român, Consiliul Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România își exprimă deplina aderiune la această sinteză programatică a direcțiilor de dezvoltare și de propășire ale țării noastre în următoarele decenii. În perspectiva acestor orientări cu profunde implicații economice, politice și sociale, se conturează cu limpezime o nouă etapă de afirmare a României moderne, a multiplelor potențe materiale și umane ale națiunii noastre socialiste.

Scriitorii, români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități, susțin cu trup și suflet politica internă și externă a partidului și statului nostru, la a cărei fundamentare și elaborare Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, strălucit ginditor marxist, teoretician și organizator al construcției societății socialiste multilateral dezvoltate, ați adus o contribuție inestimabilă. Bucurîndu-se, împreună cu ceilalți slujitori ai culturii, de grija și prețuirea pe care le-ați arătat în atîtea rînduri, față de creația pătrunsă de înaltele idealuri ale umanismului revoluționar, ei sprijină cu nestrămutată convingere propunerea ca Dumneavoastră, tovarășe Nicolae Ceaușescu, să fiți ales la Congresul al XII-lea în funcția de maximă răspundere de secretar general al Partidului Comunist Român.

Scriitorii de pe întreg cuprinsul patriei asigură Conducerea Partidului, pe Dumneavoastră personal, că vor face tot ceea ce le stă în puteri pentru traducerea în viață a documentelor ce vor fi adoptate de Congresul al XII-lea al Partidului, că se vor strădui cu și mai multă dăruire să dea cititorilor opere care să reflecte cît mai profund și mai cuprinzător eforturile încununate de succes ale poporului nostru de a ziди temeliile unei lumi noi pe străvechiul pămînt românesc.

CONSILIUL UNIUNII SCRIITORILOR
DIN
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

HOTĂRÎREA Consiliului Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România

Întrunit în ședință plenară azi, 6 octombrie 1979, Consiliul Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România își exprimă deplina aderiune față de proiectele de documente ale Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român. Împreună cu întregul popor, considerăm că aceste orientări programatice oferă un amplu cadru de afirmare a multiplelor energii umane și materiale ale țării noastre, deschizînd perspectiva unei dezvoltări rapide și multilaterale în următoarele decenii.

Un rol hotărîtor în fundamentarea și elaborarea acestor directive ale viitorului României l-a avut secretarul general al partidului nostru, strălucit ginditor marxist, teoretician și organizator al construcției societății socialiste multilateral dezvoltate. Chemarea adresată de tovarășul Nicolae Ceaușescu tuturor oamenilor muncii de a lupta pentru realizarea unei noi calități în toate domeniile de activitate îi privește nemijlocit și pe slujitorii condeiului, literatura neputînd contribui la opera dificilă de modelare a conștiințelor fără o continuă înnoire atît a eforturilor de cunoaștere aprofundată a vieții, cît și a mijloacelor de expresie artistică.

Tot ce se înfăptuiește azi la noi, înalta pasiune creatoare a poporului ce cu îndrăzneală tinde spre lumina comunistă a viitorului, forța de monolit cu care întreaga națiune călăuzită de partid își urmează drumul spre o mai dreaptă și statornică lume, efortul unanim de continuă transformare revoluționară a conștiințelor, tot ce gîndim mai curat și construim mai temeinic în România socialistă de azi se leagă de numele și munca multi iubitului și încercatului nostru conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu. El vine din spița aleasă a întemeietorilor, iubit și stimat de poporul al cărui cel mai bun fiu este, recunoscut în lume ca unul dintre marii oameni politici ai vremii. Inițiativele lui stau la temelia grandioaselor noastre realizări de pînă acum. Om al adevărului și dreptății, el este întîiul cititor al viitorului comunist al patriei. Neobosit în a afla cele mai bune căi pentru bunăstarea și fericirea poporului român, înzestrat cu o impresionantă energie creatoare, cu o extraordinară capacitate de a găsi răspuns marilor întrebări ale istoriei și societății moderne, tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut ca numele de România să răsune azi mîndru în lume. Mesajul său propune omenirii, agitate de vechi și nerezolvate încă probleme, relații umane bazate pe înțelegere și reciprocitate, pe egalitate între state și popoare, pe independență și suveranitate națională. Este un mesaj al păcii și înțelepciunii.

Pentru noi, scriitorii, tovarășul Nicolae Ceaușescu este, deopotrivă, simbol și faptă, spirit deschis către marile suferințe și izbînzi ale istoriei naționale, și vestitor al viitorului de aur al românilor. Prezența lui prețuitoare în țară, pe șantier, în uzină, în lanul pîrguit de grîu este întîmpinată cu dragoste și încredere deplină. Sfatul lui este prețuit, lauda lui este profund stimulatoare, critica — omenoasă și constructivă.

Iată de ce, bucurîndu-se, împreună cu ceilalți slujitori ai artei și culturii, de grija și prețuirea pe care conducătorul statului și partidului — el însuși autorul unei opere politice bine cunoscute în lume — le acordă creației pătrunse de ideile nobile ale umanismului socialist, scriitorii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități sprijină în unanimitate propunerea ca tovarășul Nicolae Ceaușescu să fie ales în înalta funcție de secretar general al Partidului Comunist Român.

Însuflețiți de minunatul său exemplu, de modestia și viața sa dăruită clipă de clipă patriei și poporului, scriitorii se angajează totodată să facă totul și de acum înainte pentru traducerea în viață a Documentelor ce vor fi adoptate de Congresul al XII-lea al Partidului, pentru a da cititorilor opere pe măsura gîndurilor și simțămintelor lor de făuritori ai unui destin ce se îngemănează în chip fericit cu destinul patriei. Acest efort este continuu călăuzit de indicațiile pe care în atîtea rînduri tovarășul Nicolae Ceaușescu le-a dat în legătură cu sarcinile literaturii în etapa actuală, de chemarea pe care a adresat-o tuturor creatorilor de a oglindi mai profund și mai cuprinzător lupta partidului, a clasei muncitoare, pentru transformarea revoluționară a societății românești.

În aceste momente solemne, scriitorii din România socialistă pot spune cu convingere și spirit de răspundere că sînt gata să facă totul pentru a îndeplini cu cinste sarcinile trasate de partid, pentru a fi la înălțimea timpului eroic pe care întreg poporul român îl trăiește.

În pagina a 3-a, cuvîntul participanților la Plenara Consiliului de Conducere al Uniunii Scriitorilor

Șantierul literar

Ne aflăm la începutul ultimului trimestru al anului 1979 și, în virtutea unei tradiții care își consolidează tot mai mult prestigiul, grație funcționalității ei intrinseci, în toate domeniile de activitate, acolo unde într-un fel sau altul poporul este angajat în acțiunea de edificare materială și spirituală a socialismului în patria noastră, începe a se face bilanțul realizărilor de pînă acum, raportîndu-l, cum e și firesc, la datele, la parametrii planului inițial. O asemenea acțiune cu caracter analitic-retrospectiv mai are însă și alte rațiuni. Anume, este vorba de aprecierea exactă a ceea ce trebuie făcut în decursul lunilor care ne stau în față pentru ca planul anual să fie realizat integral și, dacă se poate — și e bine pentru toți să se poată ! — să fie depășit. Dar operația la care ne referim nu are, cum s-ar părea la prima vedere, doar un scop în sine căci — aspect esențial — ea reprezintă, totodată, simptomul cel mai edificator cu privire la evaluarea posibilităților de care dispunem în vederea elaborării, în cunoștință de cauză, a viitorului plan de activitate. Așadar, cum se spune în limbaj profesional, a „prelimina" pe marginea a ceea ce ne propunem să obținem în viitor presupune tocmai angajarea din timp, înainte de sfîrșitul anului în curs, într-un asemenea autoexamen realist și foarte sincer cu noi înșine.

Nu încape îndoială că în condițiile de un fel aparte, ale vieții noastre de azi, caracterizate în ordine spirituală de conștiința faptului că produsul muncii intelectuale, inclusiv artistice, este socialmente necesar la fel cu cel al muncii desfășurate în domeniul producției materiale, deci într-un atare nou context marcat de mutații fundamentale vizînd raporturile dintre cele două sfere de activitate, apare limpede adevărul că obștea creatorilor literari nu se poate dispensa de examenul lucid consacrat propriilor înfăptuiri.

Luînd seama la mișcarea vie, la dinamica cotidiană a vieții literare, observăm numaidecît că imensa majoritate a slujitorilor cuvîntului, creatori din domeniul literaturii, manifestă un interes constant față de munca lor raportată la planurile personale, într-o direcție, și la cele editoriale într-altă direcție. Se constată astfel că între cele două „faze" ale planului de activitate scriitoricească se creează un raport de echilibru din ce în ce mai stabil ; ceea ce probează cu argumente de necontestat revelatoarea coerență interioară în virtutea căreia se desfășoară munca din cîmpul creației literare în România zilelor noastre. Cititorii pot confirma ei înșiși o asemenea stare de lucruri, de vreme ce în librării noutățile editoriale îi întîmpină cu prilejul oricărei vizite făcute în incinta acestora.

Dar, revenind la una din observațiile făcute la începutul însemnărilor noastre, e lesne de înțeles că tot atît de important este să ne gîndim, încă de pe acum, la posibilitatea ca și în viitor, nu mai departe, chiar și în decursul anului 1980, apariațiile editoriale incorporînd activitatea scriitorului contemporan să beneficieze de același climat organizatoric. Cu alte cuvinte, se pune problema meditației lucide, responsabile în legătură cu ceea ce se întîmplă efectiv în interiorul *șantierului de creație* individuală. În acest sens, proiectele de plan editorial sînt cît se poate de încurajatoare, dîndu-ne speranța unor întîlniri cu adevărat revelatoare între cartea tipărită și cititor. În paginile acestor schițe de plan figurează nume de autori și titluri de opere care prin prestigiul lor literar, respectiv tematic, dau garanția realei izbînzi artistice. Mai mult chiar, în aceeași ordine de idei, deosebit de grăitoare, sînt și, așa-zicînd, așantioanele din operele lor viitoare, pe care scriitorii la propun atenției cititorilor în paginile publicațiilor literare.

Există însă și un alt mod de manifestare a preocupărilor scriitorului contemporan față de șantierul său de creație. Ne referim, în speță, la tot mai pasionanta și mai matura sa descindere în mijlocul realităților vieții omului de azi, în egală măsură, făuritorul societății socialiste multilateral dezvoltate și al propriei personalități spirituale. Frecventele vizite de documentare ale scriitorilor, cu deosebire ale unei bune părți din rîndul generațiilor tinere, vizite de documentare ce au loc în medii sociale și la locuri de muncă în toate privințele semnificative pentru opera de edificare a civilizației umanist-socialiste pe pămîntul patriei noastre, constituie argumente peremptorii vizînd anteica adeziune a spiritului creator la substanța umană a realităților din care acesta își trage seva vitalității. Este și aceasta o dovadă concludentă a faptului că scriitorul român de azi răspunde, atît cu gîndul, cît și cu fapta, la nobila chemare a Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a contribui cu întreaga putere a talentului și voinței sale la opera de reflectare în imagini memorabile a chipului omului nou, trăitor și constructor pe meleagurile României socialiste.

Luceafărul

Ion Sălișteanu : „Țesătoarea" (Din expoziția deschisă la sala Dalles)

CONFRUNTĂRI CRITICE

Începută cu mai multe săptămîni în urmă, publicarea amplului eseu Există o criză a criticii ? de Dumitru Ghișe se încheie în numărul de față al revistei noastre. Totodată, începem publicarea unui alt eseu, înscris în aceeași arie problematică, Estetica românească între critică și filosofie de Ion Ianoși. Cititorii vor sesiza, fără îndoială, că cele două intervenții, datorită nu numai caracterului lor extins analitic, ci și modului deschis, angajant și disociativ în care se poartă discuția, sînt de natură să atragă atenția asupra temei în cauză dintr-o perspectivă cît mai cuprinzătoare și mai diversă. Invităm, deci, pe cei interesați de problemele criticii și esteticii actuale să-și spună cuvîntul.

Alte simple lămuriri

Habent sua fata libelli ! Într-adevăr, soarta unei cărți odată tipărită nu mai poate fi schimbată de nici o pledoarie, oricît de abil confecționată. Cu atît mai mult soarta unor pagini care nu constituie de fapt o carte. Deși știe acest vechi adevăr, N. Manolescu încearcă, printr-o intervenție neacoperită de titlu, apărarea cîtorva din paginile sale supuse unor observații de principiu la adresa compendiului colectiv **Istoria literaturii române** (Editura Academiei, 1979). În cronica noastră am fost interesați de marea coerență a cărții și nu de micile coerențe ale fiecărei contribuții în parte, de semnificația de ansamblu a tablourului realizat de mai multe

M. Ungheanu

Continuare în pag. a 7-a

Există o criză a criticii?

V

Care ar fi, așadar, acele cîteva repere teoretice, generale, necesare și esențiale, funcție de care judecata de valoare și-ar putea dobîndi, în gradul cel mai înalt, unul din atributele ei fundamentale, acela al obiectivității ?

Enunțînd lucrurile în mod sumar, am spune că judecata de valoare cu caracter de obiectivitate trebuie să se întemeieze pe studierea raporturilor dintre artă și realitate, a specificului artei ca mod de cunoaștere, a contribuției proprii pe care arta o aduce la îmbogățirea spirituală a omului, la dezvăluirea existenței sale, a raporturilor operei cu tradiția și a modului cum se conexează în seria operelor artistice de același tip ; în același timp, judecata de valoare trebuie să se întemeieze pe cercetarea raporturilor existente între valoarea estetică a operei și celelalte valori sociale, filozofice, politice, morale ale epocii în care aceasta a apărut.

Opera de artă, ca realitate artistică, nu poate fi evaluată în afara raporturilor ei cu realitatea din afara ei, cu lumea pe care a încercat să o cuprindă în sine, prelucrînd-o și transfigurînd-o după legile ei proprii. Unghiul acestei priviri, din care nu trebuie exclus ca termen de referință nici lumea interioară a autorului — realitate transgresată în operă dar, obiectiv vorbind, din afara operei — e în măsură să ne conducă spre deslușirea mai exactă a raportului dintre semnificat și semnificant, să ne releve dimensiunea **verosimilului** și a **adevărului.**

Odată apărută, opera de artă este ea însăși o realitate de sine stătătoare și care înmulțește lumea obiectuală și obiectivă. Lumea ar fi mai săracă, mai depopulată și mult mai puțin colorată fără aceste valori spirituale. Orice judecăți asupra operei, orice apreciere asupra ei, trebuie inevitabil să țină seama de forța cu care se impune această realitate, nouă pentru conștiința celor ce o receptează, de structura ei interioară de rezistență, de talentul cu care a fost construită. Căci, fiind reflectare, cunoaștere a realității, arta nu este numai cunoaștere. Ea este și invenție, creativitate, zămislire de noi frumuseți, rod al imaginației. Prin artă omul se obiectivează într-un mod specific, ca și prin orice altă muncă în general.

Prin valorile create (ar fi suficient să mă refer doar la valorile arhitecturale, design, artă monumentală, artă ambientală etc.) arta și cultura în general se transferă din cîmpul subiectiv al conștiinței în spațiul și timpul material al existenței, devenind o lume obiectivă care presează ea însăși, cu forța materialității, asupra conștiinței umane, modelînd-o. Cercetarea acestei modalități de obiectivare, a acestei treceri a mișcării interioare a conștiinței — prin praxisul artistic — într-o lume obiectuală și obiectivă ce se integrează și face parte din însăși existența socială deschide în fața noastră orizonturile unei cunoașteri de un tip deosebit a realității umane în ceea ce are ea mai ascuns dar mai prețios, o sondă semnalizatoare aruncată în abisuri sau spre înălțimi. Critica de artă nu-și poate refuza o atare cercetare —

Dumitru Ghișe

Continuare în pag. a 6-a

Estetica românească între critică și filosofie

I

Cel care va încerca o dată să resistemaizeze istoria esteticii române „de la origini pînă în prezent", va trebui să răspundă cîtorva întrebări generale.

1. Care „origini" ?

1. 1. În privința originilor, o accentuată ambiguitate stăruie, de fapt, asupra întregii estetici europene ; căci perioadele anterioare **numirii** respectivei discipline spirituale de către Baumgarten, la mijlocul secolului al 18-lea, se configurează în extrapolări retroactive și ca atare încerte ale unei de-abia găsite identități de sine. Numele nu este indeobște gratuit, el apare la nevoie și concordant maturizărilor de substanță. Dezvăluindu-și estetica, Iluminismul european (englez, francez, german) dezvăluie efectiv Estetica : îi scoate în sens propriu vălul. Înseamnă că pînă atunci estetica fusese acoperită. Antichitatea, Evul mediu, Renașterea, Monarhia absolută (cu neoclasicismul secolului al 17-lea) aveau și erau „estetici" într-o indirectă accepțiune : una **neautonomă**. „Estetica" fusese în toate acele epoci **parte relativ nespecifică** : a filosofiei, a teoretizării artelor (tratate de arhitectură, sculptură, pictură : retorici, poetici, stilistici), a unor practici de artă (în sfera cuvîntului, cuvîntul fiind cel apt să se scruteze pe sine, tentînd propria-i generalizare). Oricum, „estetica" implicată în alte materii și estetica aflată explicit în posesia obiectului și metodologiei proprii, se păstrează întrucîtva distincte. Una este să lămurești conștiința de sine modernă a unei discipline, alteceva — stările ei difuze anterioare, cînd propriu-zis **încă nu este** și în același timp **este de-acum în alteceva.** În ce alteceva și în cît altceva ? Istoricul va trebui să se decidă, la fiecare pas, în privința măsurii acestei alterități.

1. 2. Împărtășind aceste dificultăți, istoricul esteticii românești pare a se afla totodată într-o situație mai simplă. Aceasta, întrucît întîrzierile istorice proprii popoarelor și națiunilor Europei răsăritene, comparativ cu ale dezvoltării specializate timpurii din Sudul și apoi Vestul continentului, conferă tabloului contururi aparent omogene. În vremurile respective, prin aceste părți de lume n-au fost cu putință un Platon și Aristotel, un Bacon, Descartes și Spinoza, nici un Sofocle și Praxiteles, un Shakespeare și Michelangelo. (Între Capela Sixtină și cea pe care la Voronet obișnuim s-o numim tot astfel, diferența specifică se păstrează). Am putea pentru moment crede că dispar măcar două dintre dilemele istoricului esteticii sud- și vest-europene (sau că se deplasează mai aproape în timp), cea privitoare la „estetica" veche ca parte a unor mai mult sau mai puțin configurate și autonome sisteme filosofice și cea privind-o ca parte a unor mai mult sau mai puțin profesionalizate („culte") teorii și practici de artă. Diviziunea muncii întîrziind din motivele știute, efectele ei disoarate întîrzie și ele, inclusiv cele indeobște anterioare „esteticii" și în a căror matcă obișnuiește să se plămădească : filosofia și arta.

1. 3. Ce rămîne ? Un vast teritoriu al **nespecialului** (al „mai-puțin-specialului" decît chiar „nespecialul" vest-european), cu atît mai derutant pentru fiecare în parte specialitate și specialist : ce să-și atribuie retrospectiv sieși din tot ceea ce coexistă și se întreapătrunde multisecular, în nediferentierii sau osmoze material-spirituale și popular-culte ? ! Mai simplu într-o privință, alegerea se dovedește mai complicată într-alta. Și chiar dacă am substitui „esteticii" o „gîndire estetică", unele „idei estetice", sau elementele unei „viziuni desore frumos", multumindu-ne cu fragmentul teoretic și cu practica vie a simțirii în perspectiva unei ideale antologări, în unele biblioteci comulete de texte alese, tot ne va fi dificil să decidem ce și cît să reținem din : a) creația populară b) primele alcătuiri cărturărești religioase și umaniste c) cugetarea epocii premoderne ? ! În privința crea-

Ion Ianoși

Continuare în pag. a 6-a

În paginile 4—5 :

● Poeme de ● Adrian Păunescu ● A.I. Zăinescu ● Ion Horea ● Marius Robescu ● Ion Petrache

Privirea cea mai lungă

● Dacă e (relativ) adevărat că oamenii nu pot gîndi ceva ce nu există, nu-i mai puțin adevărat că zi de zi, clipă de clipă, ei descoperă, pe lîngă lucrurile ce le ușurează viața, și existența unor fenomene stranii, tainice, asupra cărora ființa ezită încă să se pronunțe. Există infinit mai multe stări ale lumii decît explicații coerente ale acestora. Cum orice inovație, descoperire științifică sau nou raționament îmbogățesc zestrea cugetării umane, autorii și beneficiarii acestora sînt mîndri de a le aduce la cunoștința tuturor, chiar și atunci cînd este vorba de noutăți infernale, cum ar fi armele, ce pot distruge planeta.

Acum este momentul ca omenirea, în totalitate, să instituie o cenzură care să-și manifeste întreaga putere, nu împotriva gîndirii, ci pentru distrugerea „tocurilor morții" și interzicerea fabricării tuturor armelor.

Oricîtă mirare ar

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 6-a

PUNCTE DE VEDERE

O carte despre G. Călinescu

După cîteva încercări abandonate, am luat hotărîrea de a citi masiva carte a lui D. Micu (780 pg.) despre G. Călinescu, cu subtitlul care nu spune mare lucru, **Între Apollo și Dionysos** (Minerva, 1979). E o carte cam fără idei, o suită de rezumate de elev a operelor lui G. Călinescu, un fel de Balu la cub, în același stil puțin atractiv, tern, din cînd în cînd cu veleități de spirit. Singurul lucru care se poate admira la D. Micu (de altfel ca și la Bălu, autor totuși al unei bune bibliografii călinesciene) e tenacitatea.

Ce cuprinde cartea lui D. Micu ? O primă constatare, aceea că G. Călinescu ar fi congenital un liric. Explicația ? Așa spune autorul însuși despre sine undeva, pe cînd, scriind versuri, voia să se afirme ca poet. A și publicat două volume de poezii, prezentate de D. Micu pe nu mai puțin de 51 de pagini, fără totuși să descopere în ele lucruri extraordinare, ba chiar dînd adeseori peste „ingenioase drăcii",

Al. Piru

Continuare în pag. a 6-a

cronica literară

Ion Gheorghe: PROBA LOGOSULUI

„Pe Manimazos îl pustiau cuvintele / de toate tainele sale · spusul și răspunsul se-ntreceau unul pe altul — / cu toate tainele omului : // Tot ce trebuia să facă Manimazos / se spunea singur, se făcea cuvînt / și cuvîntul său îl părăsea / fără voia sa ; / tot ce făcuseră străbunii lui / Manimazos / se spunea fără voie, din sinea lui / Manimazos ; / tot ce-aveau să-ntîmpine moștenitorii săi / trecea prin cuvintele lui Manimazos". Și mai departe : „El era o răscruce / a [illegible] de-a se fi născut ; / el era o răscruce / a tuturor graiurilor ce-aveau să se vorbească / pe pămîntul poporului său". Este, cumva, riscant și prezumțios, putem adică fi suspectați de excese hiperbolizant-mitice dacă, **mutatis-mutandis**, atribuim celor spuse mai înainte cu privire la Manimazos, fabulosul „heghemon" din **Cavalerul Trac**, și însușirea pregnant subiacentă de a divulga, poate, dimensiunea cea mai de seamă proprie substratului de spiritualitate creatoare în virtutea „comandamentelor" cărora acționează, cu obstinant orgoliu, pe cuprinsul întregii sale poezii, însuși Ion Gheorghe ? Nu, literalmente, nu credem că supralicităm cituși de puțin semnificațiile implicite, de **ars poetica**, ale poemului **Logosul turbat**. Cu sau fără voia sa, dar, nu încape îndoială, cu voia „dublului" conștiinței sale mitice, poetul se autocaracterizează cum nu se poate mai revelator. Manimazos îl exprimă pe el însuși tocmai în latura aceasta, a înzestrării cu „harul" de „instrument" divinatoriu al **marelui logos**. Se află, așadar și el, ca urmare a „darului" său, sub stăpînirea unui asemenea „blestem" primordial ce echivalează cu însăși rațiunea de a exista, în planul cunoașterii, a universului. Vorbind în termeni pitagoreici, putem zice deci că se produce o adevărată „paligenesia", „cavalerul trac" îndeplinind funcția de alter-ego al propriului plăsmuitor. De altminteri, chiar sintagma din titlul poemului la care ne referim în continuare — „logos turbat" — ni se pare simptomatică în aceeași direcție ; ea definește deosebit de pregnant condiția „temperamentală" a poeziei lui Ion Gheorghe, subliniindu-i structura — „rebel"-orfică, anticontemplativă și, mai ales, antiextatică.

În esență, e plauzibil a susține că „ființa" lui Manimazos rezidă în percepția dezliteraturizată, adică „decanonizată" a mitului orfic, în sensul revigorării lui prin concomitenta acțiune de îndepărtare de sub tutela exclusivă a eposului grec în accepție pitagoreică și de reintegrare în plasma celui originar tracic. Așa se și explică de ce „blestemul logosului", în ce-l privește pe eroul din **Cavalerul Trac**, stă sub semnul unei debordante reactivizări „barbar"-dionisiace. „Darul" său este emanația directă a capacității de integrare și comunicare în și cu marele tot. Stînd lingă cal în timp ce acesta necheza, Manimazos „auzea firul de păr stînd de vorbă / cu firul de păr", „potcoavele vorbind una către alta" și „oasele picioarelor cele lungi, stînd de vorbă cu oasele cele scurte" ; la fel, „Dimineața, cînd intra-n sala de arme / auzea arcul stînd de vorbă cu săgeata / ca bărbatul cu perechea lui, / auzea săbiile și sulițele întocmind apărarea stăpînului" ; în aceeași ordine de idei, mai aflăm că „umblînd pe cîmp și-n livezi", eroul „auzea graiul copacului roditor / către pămînt, către soare și către apă — / de-asemenea și către vînt ; / auzea grăunțele din spic cerînd lapte / și urlînd de foame / auzea sîmburele în cireașa maică, / nisipul în pîntecele pietrei, îl auzea". Cît despre procesul cunoașterii de sine, odată cu trecerea prin experiențele inițiatice ale vieții, este de reținut că „heghemonul" Manimazos se cufundă succesiv în vîltoarea unor fapte ce poartă integral însemnele unui ezoterism teluric-dionisiac copleșitor, la fel de caracteristic pentru viziunea mitic-genezică a poetului, „lecția" șarpelui („Ferice de muritorul ce-l iscodește / încălzindu-și sîngele pe piatră ; / ferice de Manimazos, muritorul / ce stă ascuns pe după lespede ; / el așteaptă taina primenelii / Șarpelui la soare" — **Primeneala**) ori „iubirea" cu Arbora, fiica bătrînei Teia, „maica tuturor copacilor" („puse palma sa de muritor om / pe lemnul tînăr ; acolo unde ramurile / se despart cu brațele ; / simți pieptul tresărind al fecioarei / de tei" etc. — **Arbora**), dincolo de „epica" lor candid animistă și antropomorfică, de o „primitivitate" cu premeditare atribuită, exprimă vădit un program de resuscitare a cunoașterii poetice avînd drept suport acțiunea de **reînviere a originarului**.

Căci, mai presus de oricare altul, în ordinea structurii antropologice, „complexul" care bîntuie fără zăbavă conștiința artistică a lui Ion Gheorghe este **complexul primordialului**. Este datul ce închide în sine incandescentul nucleu chemat să declanșeze actul de percepție artistică la acest mare și unic poet. De la Eminescu încoace, exceptîndu-i pe Arghezi și Blaga, despre foarte puțini alți poeți români s-ar putea afirma că, sub acest raport, vădesc o vocație comparabilă cu aceea a autorului cărților **Vine iarba**, **Zoosophia**, **Mai mult ca plînsul**, **Cavalerul Trac**, **Megalitice**, **Noimele** și **Dacia Feniks**. Citite și înțelese dintr-o asemenea perspectivă, indiscutabil definitorie, cărțile numite (în afară de ultima din care autorul n-a selectat, celelalte beneficiind, în prezenta antologie a colecției B.P.T., de o selecție apărută fără cusur) ipostaziază în chip absolut fascinant tema fundamentală a poeziei lui Ion Gheorghe, aceea implicată în „**complexul" primordialului**. Succesiunea leitmotivelor ei esențiale e un fapt ce se recomandă atenției critice cu maximă pregnanță. Impresionante în cel mai înalt grad sînt organicitatea și dialectica implicită a demersului poetic de la un volum la celălalt.

Astfel, dacă — așa cum s-a văzut — ciclul **Cavalerul Trac** are statutul de **loc geometric**, de **arhisemn**, în ceea ce privește definirea „vocii" interioare a poetului eul său general-mitic, în schimb, avîndu-i în vedere poziția de punct de pornire pe axa întregului traiect, **Vine iarba** „enunță" cu tulburătoare acuitate existențială ideologia artistică generală a scriitorului. Este o ideologie izvorîtă din obsesiva scrutare a noii „mitologii" ce-și întinde stăpînirea asupra lumii întemeiate de cavalerul trac și care refuză cu îndreptățit orgoliu sempitern ruperea de propria-i memorie istorică. Substratul de „filozofie practică" inculcat simbolului prefigurat de exodul ierbii (prin urmare, apelul la una din formele primordiale de manifestare a vieții !), ce stă gata, gata, în final, să înfrunte însăși nepăsarea și impenetrabilitatea Sfinxului sintetizează întregul mesaj al cărții : „Azi-noapte-am vorbit cu Sfinxul Egiptului — / singurul care nu se teme de iarbă, / dar atunci cînd am vrut să-l aduc înspre mii, / unde iarba vine-ncontinuu pe lume, / a sărit să mă muște de miini și de gură.

Marea ședere a lui, veșnicia de viață / se vădea mulțumită nisipului ars : / piramidele însele, ținute de cază, / vin și se duc fără seamăn în veacuri / fiindcă iarba n-a [illegible] ieste, / cum îl amenință iarba încet, / măcinîndu-l cu sămînța zvîrlită în el / împinsă de vînt și de soarele însuși ca norii de grindină — iarba de miine. // Împotriviți-vă ierbii, rugați-vă ierbii, nu vă lăsați ierbii".

Zoosophia, cu suita ei de istorii... pseudonaturale, trase din „descîntoteca" milenară a înțelepciunii populare, explorează filonul a ceea ce s-ar putea numi tezaurul mitic originar în latura lui profană. De pe urma unui foarte dibaci proces de „corupere" a materiei rezultă acea fermecătoare suită de poeme intitulate **Oaia năzdrăvană**, **Cărăbușul**, **Inorogul**, **Formica**, **Licorna**, **Joimăritele** ș.c.l., în care prefigurarea originarului îmbracă veșmintele unor „înscenări" de contaminată și gravă voie bună : „Că-i boala semințiilor / de la părinții părinților — / la răscrucea / [illegible] fat ; / cînd i se face lui Mucea / de-nsurat... // C-asa-s joimăritele / cînd încurcă ițele — / se mărită fetele / ca betele / și băieții / ca beții — // li se tulbură / apele vieții / cu multă vulbură / și cu multe tristeți... // Așa să-ți fie bine / ca la copilul meu — / descîntecul de la mine / și leacul de la Dumnezeu". „Pastișe" la „pastișe" (de la imaginile profane, laicizate, ale tezaurului biblic, înscris pe „icoanele pe sticlă", la „dubletul" lor actual), întrupările din **Mai mult ca plînsul** rezultă din alchimizarea **rîsul-plînsului** de sorginte primitiv-sacră ; mod de a releva dimensiunea mitică așa-zicînd domestică, dar, de aceea, nu mai puțin dramatică, a existenței dincolo de timp a colectivității umane. Precedînd **Cavalerul Trac**, nu este desigur întîmplător că volumul se încheie cu poemul **Sfîntul Gheorghe** în care se acreditează ideea că prea puțin cucernicul sfînt este o nouă întruchipare a „heghemonului" Manimazos : „Mai apoi, Manimazos fu arbor prin locuri deșarte / și-i trăia-n scorbura pieptului un șarpe. // Și-au venit cu topoare și l-au sfîrșit / făcînd din lemnul său un schit, / de-au ieșit Șarpele Întemeierii / și-au mîncat pre toți dulgherii. / Numai o frunză dintr-acel copac ce fusese Manimazos, Cavalerul Trac / au căzut pe rîul ce după multe umblete o duse la poarta Sfintei Simbete / pe unde fata moșului, la izvor / lăsă frumosul el ulcior / de-i bolborosi apa la gură / sorbită de golul ce nu se-ndură... / La frumoasa gaură, a ulciorului, strîmtă, fata începu să simtă / frunza jucată de către izvor / intrînd și ieșind, ca un peștișor — / și-atunci se pricepu scuturată / de-o simțire ce n-a știut-o vreodată. // Ridicîndu-și ulciorul plin / fata simți ce simțise la vin / melanholie primi sufletul său / cît din pîntec lovea cu piciorul un flăcău". În sfîrșit, **Megalitice** și **Noimele** [illegible] lirică românești — sînt volumele în care imaginarul transcendent din **Cavalerul Trac** este sublimat în viziuni de o grandoare și o concretețe „lumească" efectiv copleșitoare. „Citite" din acest unghi, „betoanele" megalitice oferă poeziei șansa [illegible] a marei „cărți de înțelepciune" în conformitate cu ale cărei ritualuri și precepte s-au petrecut „muncile și zilele" din veac ale omului trăitor pe pămînturile patriei.

Manimazos [illegible] Ion Gheorghe — [illegible] de excelenta prefață a antologiei din colecția B.P.T. semnată de C. Stănescu — poate, desigur, începe și cu acest mesaj cu care se încheie poemul **Logosul turbat**.

Nicolae Ciobanu

CARTEA DE DEBUT

Spontaneitatea viziunii

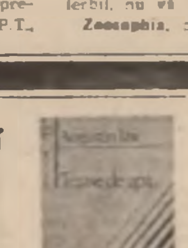

O puternică vizualitate marchează versurile lui Augustin Iza*), cu toate că poetul afirmă sentențios, într-un rînd, că : „Nu cunoaștem ceea ce vedem cu ochii". Afirmația are acoperire în spațiul poeziei sale, pentru că, într-adevăr, autorul *Teraselor de apă**) se arată interesat cu precădere de fața ascunsă a lucrurilor, de interioritatea lor secretă și de legăturile mai obscure care se stabilesc între obiecte, între forme, între reflexele lor spontane și instabile. Poemele aglomerează asemenea realități fulgurante, fluide sau osmotice, aflate la granița visului, a imaginarului, dînd o poezie preponderentă a intuiției și a iluminări, unde *privirea*, privirea pe dinăuntrul suprafețelor, în cursivitatea lor așa-zicînd lunecătoare, ocupă locul central. Eliberate din cadrele lor ferme, fixe, lucrurile capătă aici mișcări diferite, accelerîndu-și sau domolindu-și viteza, creînd frecvente senzații de levitație onirică : „Luminile, trestii de iubire subțiri / foșnesc în ochii mei zi și noapte. / Departe, / prin oceanele lumii — insule migratoare — / oamenii, cu miini de fosfor / își desfiră de pe corpuri umbrele. // În văzduh, stoluri de cocori / privirile mele fulguie : / împrejuru-i trec siluete de nori argintii, / prin oasele mele de vis plouă / și-o adiere răcoroasă / mă urcă-n munții universului, / acolo pleoapele mele de soare / înfrunzesc ca o pădure" (*Labirintul*) sau : „Trezit din vis / dimineața / sînt o prismă de sticlă. // Cerul, de veacuri / mă fulgeră, mă doare, / ca o împunsătură de lance / prin pleoape ; / Mi-acopăr ochii cu palmele... / lumina din univers șuvoaie / printre degetele mele / care vii fire de iarbă se aprind" (*Ecoul prismatic*)

Deopotrivă cu această alunecare rapidă, caleidoscopică a formelor pe dinaintea „ochiului" interior se comportă și starea poetică, impuls spontan, direct și nepremeditat, pentru că, așa cum ne asigură Augustin Iza, „poemul trece prin mine asemeni unui cuțit printr-o pîine". O *Ars poetica* aduce, din nou, dovada translației, a deplasării spațiale discontinui pe care o presupune cu necesitate formula autorului, observator mai ales al influențării reciproce, al oglindirii, sugestive de la sine. Dintre lucrurile rînduite într-o [illegible] adecvată : „Da ! / Ar [illegible] să spun / fără explicații... / Un tren care intră / în tunelul acestui plîns / un tren / înțesat de lume". Mărturisire de credință oarecum „neprofesionistă", [illegible] florile de mînă ale ochilor" (*Vad*)

Interesant este de a observa la acest poet venit din Nord, din Maramureșul socotit îndeobște [illegible] colțuros, plăcerea formelor și imaginilor fragile, accentuate de o sensibilitate [illegible] transmisibilă. Viteza de absorbție a lucrurilor, care ar fi putut să nască senzații inconfortabile, duce, dimpotrivă, la instalarea unui sentiment [illegible] împăcat și reconfortant. Lumea poate fi văzută astfel [illegible] un „vas vechi de porțelan / [illegible] în raze". Augustin Iza mai spune [illegible] trestie / ca o reverență de gheișă / salutînd drumul" sau „Puntea zilei spălată / cu apă [illegible] somn" ori „Din nisip, ecă [illegible] și copaci / nu pot să-mi refac tinerețea, / asa cum din spuma de mare / nu-mi pot face o [illegible] / sau o lampă de citit". Talentul său pulsează mai ales în scurtele definiții și notații lirice care îi compun poemele, denotînd știință a abrevierii, concentrare sugestivă și o anume generozitate a contemplației. El știe să înceapă bine un poem care, și atunci cînd e mai difi[illegible], își găsește supapele emotive, sensibile, apte de a asigura întregului „discurs" atenția trează pentru a fi receptat pînă la capăt și în bune condiții de participare. Nu numai *ochiul* face această poezie, dar și *sufletul*.

Dan Cristea

*) **Augustin Iza : „Terase de apă", Editura Albatros, 1979**

viața cărților

poezia

Ceremonia cuvintelor

● Noile teorii literare, pilotate de lingvistică, au ridicat la rang de axiomă descoperirea (un soi de ou al lui Columb) că opera este un text, un flux de cuvinte ce se semnifică pe sine în cadrul unor relații structurale interne, intertextuale, fără referent exterior. De unde supremația cuvîntului ca unică realitate literară. În treacăt fie zis, vechii critici „presbite", privind numai dincolo de cuvinte, li s-a opus astfel o „nouă critică „mioapă", care n-a mai văzut decît realitatea imediată a textului. Totuși teorema critică a permis o mai dreaptă înțelegere a operei și a dreptului artistului la jocul dezinvolt al cuvintelor, la realitatea propriilor construcții. O astfel de poezie în care esențial este nivelul cuvintelor ne oferă ultimul volum *) al lui Liviu Călin : „Necunoscuta rodie prefăcută-n gest / de vîntul magic din solstițiul frunții / smerită divulgare sub semnul anapest / și în cuvîntul cast coboară steaua nunții". Izvorul versurilor sale este emoția intelectuală, unde livrescul este o coordonată necesară a stării poetice iar creația o ardere rece un rug de septembrie, melancolic și cerebral : „Cadranul ceasului e timpul rotat într-o sită / prin care curge în apele nopții cerul din clavecin / sau își coboară firele o harfă cu Orfeu în labirintul lichid / al întunericului ; și el calcă printre crini, neștiut și lin / spre ieșirea din cea mai nemărginită cetate / cu pereții sărați de lacrimi și inele-ngropate". Cartea e scena unor stilizate ceremonii ale cuvintelor, nu însă în nota teatralității romantice, ci cu gustul rafinat al spectacolului manierist. Poemele devin piese de orfevrărie, cu ghirlande de imagini fin cizelate, în stilul miniatural al unui Benvenuto Cellini, cu atente coliziuni semantice concret-abstract, asigurînd un anume hermetism cuvintelor : „Sub ape sînt nuferi fără lujere, gavote și recvieme, / alunecă nevăzutul printre stînci acoperite cu întrebări / și lacrima inelează clepsidra scoicilor în plase de jad ; / micile crustacee învață să meargă spre moarte devreme / deasupra cu stelele mării. / Nu trebuie să fii scafandru să cauți nuferii de noapte, / briliantele dispărute cîndva cu vasul dansului nupțial, / trebuie să nu fugi însă de ochiul oglinzii / unde întreg naufragiul dintr-o dată se luminează". O privire atentă descoperă dincolo de aspectul modern al versurilor, retorica discretă a elementelor (**Din scoică se naște un trandafir**) și a tropilor (litota, comparațiile sau tipica anaforă din **Erasmion**), subtilitatea formală avînd ceva din mișcarea și muzicalitatea sonetului, tentația alegoriei (ca în acel frumos poem emblematic **Lectură**). Uneori poemul nu e decît montura unei imagini prețioase : „În dreptul ferestrei mele, / cu fața către miazănoapte / erau atîția caiși, atîția duzi / și sute de păsări albastre / încît din copilărie nu-mi amintesc acum / altceva / decît frunze de șoapte." Satisfacțiile lecturii poeziilor sînt cele din „concettism". Și primejdiile aceleași : devitalizare, sensuri înăbușite de propriile involburări, întrebările și spaimele se lasă acoperite de cizelările formei, care desfășurată pe spații ample devin manieră (ca în unele poeme din al doilea ciclu). Deficitul de trăire e vizibil în poemele unde rostirea e mai directă (**Fragment autobiografic**) sau unde cuvintele cu sevă vitală, neaoșe chiar, sînt încadrate în structuri stilizate, hieratice. În schimb, autentică este rătăcirea solitară a eului poetic în acest univers liric cuprins de fiorii reci ai toamnei, contemplarea dezolantă în aburitele oglinzi ale melancoliei (**Din tunelul oglinzii, Lied în crepuscul, Periplu**). Interioarele cu cești și pocale, oglinzile dau nostalgia călătorilor baroce prin parcuri cu havuze. Sobrietatea elegiei detașează o serie de poeme din jocul mărgelelor de sticlă ale cărții (**Început de parabolă, Adagiu, Cîndva la Rouen, E o zi...**) învăluindu-le în atmosfera fără patetism a sincerității : „Sîntem singuri la începutul călătoriei în moarte / s-ar putea ca atunci în jur să tremure / umbra cuvintelor, să înfrunzească șoapte / Importantă rămîne însă alba singurătate / cînd degetele înfloresc pe rînd / și steaua chipului va coborî la țărmuri / cu pînzele plăminilor tăi. / S-aude în catargul portului zvîcnind rășina / și arborele își culcă amintirea între văl. / Bate în ușe cineva / ceasornicul zilei."

Poet de o fină cerebralitate, sedus de ceremonialul limbajului, Liviu Călin propune acum un chip liric mai puțin cunoscut, prin confesiunea elegiacă a unei neliniștite solitudini, unde toamna e și ea o emblemă poetică.

Dan Alexandru Condeescu

***) Liviu Călin : „Rug de septembrie", Editura „Eminescu", 1979.**

proza

Un roman de notație

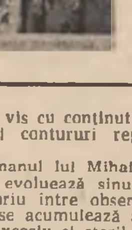

● Cu noul său roman *) Mihai Tunaru urmează linia cărții sale precedente **Stații în simplile dezordini**, nu numai prin reluarea personajului Anghel, prin ale cărui rememorări se revine la acțiunea din 1946, dar și prin scriitura acaparată de notații dizolvante. Excesul notației anulează transfigurarea, scene și imagini evoluînd disparat, fără semnificații convergente, cartea devenind un spațiu al tensiunilor în derută. Efectul este o substanță romanescă amorfă, proliferînd necenzurat, generînd o dezordine epică în care emoțiile își pierd pregnanța, în care virtualitatea, la nivelul construcției și la acela al detaliului, este condamnată să nu se poată împlini. Este de altfel adevărat că neîmplinirea urmărește personajele în rătăcirea lor pe coridoarele și în parcul clinicii de psihiatrie, la vernisaje ratate, la „Casa Scoarelui" sau pe platoul de filmare.

Anghel D., personajul reluat din romanul anterior, [illegible] și torturantă, de imaginile unor experiențe dureroase declanșate în timpul campaniei de eradicare a tifosului, și de meschinăria cotidiană a unor vecini răuvoitori, se refugiază într-o stare psihică neutră : „un sentiment necunoscut se lasă în mine, fără a schimba nici o nuanță a serii, nici o linie, nici un gînd. Liniștitor și imobil. O cucerire". Anghel este „un străin" însingurat de eșecuri, căutînd „pacea anonimatului" și vindecarea memoriei. El nu trăiește atît o evaziune, cît o neutralizare a reacțiilor și a sensibilității traumatizate : „Am ajuns să fiu cu totul altfel decît ceilalți oameni, orb, mut și surd față de aspectele obișnuite". Pentru Anghel, ca și pentru Didona Cerchia, sensurile s-au tulburat. Fiecare traversează o perioadă de confuzie : „Cu o privire pierdută, cercetez ba un lucru, ba altul, ca și cum nu mă pot hotărî asupra cărui detaliu să mă concentrez, iar tăcerea locului mă ține și ea încurcat, față în față cu sufletul meu și disperat că îl am. Duc ceva amorf, amețitor și lăbărțat, asemenea unei prezențe nevăzute dintr-un vis cu conținut precis și contururi reperabile".

Romanul lui Mihai Tunaru evoluează sinuos și aleatoriu între observația care se acumulează anarhic, excesiv și steril, fără a crea o atmosferă specifică, și introspecția fragmentară a unui spațiu psihic definit ca „pustiu interior în care viața își oglindește fețele obscure". Un mare număr de personaje traversează un tot atît de mare număr de scene autonome, fără a dobîndi consistență ; elementul cotidian, prezent mereu, refuză semnificația majoră. În carte se vorbește mult, despre orice și oricum, se descriu cu infinite detalii gesturi și evenimente care țin de comportamentul comun, dar numai atît.

Evenimentele sînt înregistrate de un ochi rece, dialogurile se derulează fără a realiza o comunicare reală. Fiecare secvență are o mișcare independentă de a celorlalte, în încercarea de „a cîștiga o direcție". Dezorganizarea materiei epice ca procedeu literar creează, în cazul acestui roman, o confuzie care diluează sensurile. Deși în clinica de psihiatrie cazurile au insolitul situațiilor excepționale, deși în roman se produce o sinucidere, o evaziune din clinică, rememorarea unor evenimente dramatice, caracterul nedeterminat al emoțiilor și al evenimentelor, aglomerarea notațiilor netransfigurate, totul într-un volum de aproape patru sute de pagini „sfîrșește prin a face ca parcursul lecturii să se instaleze indiferența. Într-o carte în care naratorul însuși se limitează la o participare exterioară, lectorul este cu atît mai puțin implicat. O exploatare epică mai adecvată a ideilor aflate în germene în romanul **Cuceritorul**, dublată de o concentrare compozițională și stilistică și de o mai riguroasă selecție a notațiilor, este elementul care ar echilibra în mod profitabil proza lui Mihai Tunaru.

Sultana Craia

***) Mihai Tunaru : „Cuceritorul", Editura „Cartea Românească", 1979.**

eseu

Dialogul artelor

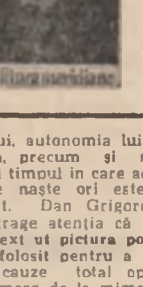

● Dintr-un unghi larg, umanist, ce proclamă dialogul artelor „din perspectiva mișcării lor istorice și din aceea a comunicării între forme contemporane", cartea *) lui Dan Grigorescu privind destinul adagiului horațian **ut pictura poesis** ne confruntă cu o serie de probleme ce depășesc cadrul unor teorii axate pe ideea artelor surori. Mai mult decît expunerea unor curente de receptare a literaturii prin pictură și invers decît trecerea în revistă a unor variațiuni pe tema aforismului lui Simonides „pictura e poezie mută, poezia e pictură vorbitoare" ce-ar exploata deopotrivă analogiile pozitive (asemănările) sau negative (diferențierile, Lessing de exemplu), **Constelația gemenilor** este o provocare a spiritului critic, în sensul pe care i-l dă acestui cuvînt Robert Jauss, vorbind de „istoria literaturii ca provocare a științei literaturii" : aceasta înseamnă că discutarea sistemelor artelor depășește nivelul informativ expozitiv sau strict analitic pentru a semnala superficialitatea, prejudecățile, cantitatea de prezumție neacoperită a unor teorii ca și stîngăcia unor instrumente critice sau abuzul (irelevanța) unor idei, preluate impropriu dintr-un limbaj critic în altul. Dan Grigorescu provoacă conceptele, teoriile, sistemele estetice la un dialog inconfortabil. Studiul său pune degetul pe rana unor construcții estetice care, atrase de spectacolul dihotomiilor ori triadelor, pierd din vedere realitatea cu mult mai bogată a curentelor și tipologiilor artistice. Refuzînd sistematizările mecanice, cartea refuză în egală măsură relativismul și anarhismul critic. Apelînd la istorie literară, comparatism, tematologie, filozofia artei, **Constelația gemenilor** este concomitent și o luptă cu deformările la care supun aceste perspective obiectul artistic, ignorînd sau escamotînd specificitatea lui, autonomia lui relativă, precum și spațiul și timpul în care acesta se naște ori este adoptat. Dan Grigorescu ne atrage atenția că același text **ut pictura poesis** este folosit pentru a susține cauze total opuse, care merg de la mimesisul dogmatic la exacerbarea fanteziei și originalității, de la canonizare la refuzul oricărui canon. E simptomatică în acest sens discuția despre alegorie, punct în care s-au întîlnit, paradoxal, atît doctrina imitației cît și principiul libertății imaginației. Analizele pe marginea teoriilor lui Lessing, Lomazzo, Bellori, Poussin, Felibien, Du Fresnoy, Le Brun, Boileau, Herder, Goethe, Schelling, Kant, Hegel, Herbart, Marx Schasler, Hartmann, Sydney Colvin, Volkelt, Dessoir, Urries y Azara, Adler, Etienne Sourlau relevă discrepanța dintre adevăratul caracter (destin) al artelor surori și diagramele geometrice care încearcă să-l evidențieze într-un mod rigid, univoc. Capitole interesante ca **Lecții de critica criticii** sînt **Sisteme ale analizei structurale** (analiza la Kaschmitz) și **Relații lineare** cu accentul pus pe necesitatea proiectării temelor spre orizontul existenței sociale, al practicării unui comparatism de țin **viziune integrală**, umanistă și nu ilustrare ori contabilizare a temelor și izvoarelor. Semnalînd capitolele despre stil și tematologie, reevaluative și recapitulative, ca schelet, precum și cele despre **antic**, **romantic**, **gotic** ori studiul sintetic mergînd de la amurgul goticului la baroc și remarcînd **toate** trimiterile la cultura română, ne gîndim că în cadrul acestui studiu ar fi fost de discutat și doctrinele poeziei pure sau ultimele profesiuni de credință aderente sau ostile la doctrina artelor surori, hiperrealismul de exemplu, care ni se par, prin pasul ori impasul pe care-l anunță, argumente în plus în favoarea atitudinii critice adoptate de Dan Grigorescu. Informată, densă, problematizatoare, cartea lui Dan Grigorescu, urmărind devenirea unei idei, ne promite, într-o notă finală, un lucru pe care-l așteptăm uneori, mai ferm desenat și în paginile ei, anume o „istorie a raporturilor de acest tip din cuprinsul culturii românești", ce-ar „dezvălui arhitectura unor forme naționale, profund specifice".

Doina Uricariu

***) Dan Grigorescu : „Constelația gemenilor", Editura „Meridiane", 1979, colecția „Curente și sinteze".**

compendiu

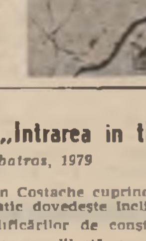

Adrian Costache: „Intrarea în timp"

Editura Albatros, 1979

● A doua carte a lui Adrian Costache cuprinde cinci povestiri al căror registru tematic dovedește înclinația autorului spre surprinderea modificărilor de conștiință de la vîrsta adolescenței. Este tema predilectă a prozatorului, urmărită în texte cu ton retrospectiv-poematic (**Intrarea în timp**), parabolic (**Ultimul cal**) sau de notație obiectivată paradoxal, prin prisma sentimentului (**Paradisul** și mai ales **Trădarea**). Într-o proză fluentă, naratorul (care, pentru a da impresia credibilității, ia la un moment dat forma „colectivă" — persoana întîi plural) își „amintește" [illegible] copilăriei, cu orizontul specific al satului, un sat [illegible], cu oameni iuți și aspri, cu locurile ciudate [illegible] simbolic (v. „alergatul prin plopi" un fel de zbor fără aripi), în sfîrșit, cu micile conflicte inutile sau cu marile vise care prefigurau adolescența, tinerețea, adică **intrarea în timp**. Metafora aceasta îl urmărește obsedat pe Adrian Costache. Timpul îi „doare" pe eroii săi, pentru că depășirea vîrstei paradisiace înseamnă despărțirea de eternitate. Pe această idee este construită povestirea titulară. Proza muzicală a lui Adrian Costache, cu aer de decupaj cvasi-narativ dintr-un ansamblu vast, este în primul rînd un text de atmosferă, în care contează mai puțin planul evenimențial cît posibilitățile acestuia de a configura o **imagine**, un trecut simbolic încărcat în permanență de valoarea viitorului „trăit integral". În **Ultimul cal** se încearcă circumscrierea strict parabolică a povestirii, reținîndu-se doar decorul parabolei (nume, gesturi semnificative, accelerarea simbolică a timpului) în detrimentul „obiectului" ei, abia sugerat. Textul nu are consistență poematică. În **Trădarea**, conflictul, mai puternic, este mutat în plan pedagogic, oarecum demonstrativ dar salvat de o neașteptată recurență sentimentală. Decupajul social este accentuat în povestirea **În așteptare** ca și în **Paradisul**, al cărei erou, deși matur, trăiește încă utopiile adolescenței, relatate printr-un procedeu specific prozei poetice : contopirea introspectivă a evenimentului cu metafora convențională, justificată în plan simbolic. Parabola, mai simplă, surprinde exact zbuciumul personajului. Cartea de față, lipsită de disonanțe stilistice (v. folosirea chinuitor de frecventă a formei lungi a mai mult ca perfectului în **Intrarea în timp**), ne face să așteptăm cu interes evoluția lui Adrian Costache.

Costin Tuchilă

Ion Lazu: „Blana de viezure"

Editura Cartea Românească, 1979

Descriind micile bucurii și tristeți ale vieții cotidiene, Ion Lazu încearcă de fapt să ne aducă în atenție substratul bogăției de sentimente, pe care acestea le conțin, resursele afective aparent pierdute în continua agitație ce caracterizează epoca noastră. Cu un spirit de observație bine exersat în sesizarea situațiilor limită, totuși autorul nu atacă conflictele profunde, care, putem presupune, că întrețin tensiunea dramatică a evenimentelor. De fapt, fiecare povestire, mai puțin acelea incluse în ciclul „Blana de viezure", alcătuiesc contextul și arheologia unui sentiment prin situațiile care îl catalizează. Lirismul acestor pagini contribuie esențial la întreținerea unei atmosfere de încordare și, am putea spune, de mister, care își prelungește efectul dincolo de momentul dezvăluirii resorturilor care produc și întrețin întîmplările. Rînd pe rînd sînt radiografiate cu migală rațiunile ascunse ale faptelor, ale gesturilor aparent obscure, situațiile create inutil pentru a întreține prejudecăți și iluzii, clipele absurde ale acțiunilor noastre comune. Condiția morală a tuturor acestor evenimente stă însă continuu în atenția lui Ion Lazu, ea rezultînd din prezentarea diverselor atitudini, evitînd în mod reușit demonstrația ostentativă. Uneori însă, aceste pagini confirmă, o dată în plus, că faptele semnificative ale realității nu poartă și în ordinea creației valori similare. Totuși, în ciuda acestor scăderi de principiu, povestirile lui Ion Lazu, conținînd o morală subiacentă și relevîndu-ne melancolia căutării valorilor care definesc ceea ce numim de obicei „a fi uman", formează întîia dovadă a unor interesante promisiuni.

Andrei Roman

Plenara Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor consacrată dezbaterii documentelor celui de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român

Sîmbătă, 6 oct. a.c., au avut loc lucrările plenarei Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor, consacrate dezbaterii documentelor celui de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, sarcinilor ce revin scriitorilor din țara noastră în lumina acestor documente.

La lucrări a participat tovarășul Dumitru Popescu, membru al Comitetului Politic Executiv, secretar al C.C. al P.C.R.

Președintele Uniunii Scriitorilor, George Macovescu, în raportul prezentat plenarei, (al cărui text a fost publicat integral în numărul 41 al revistei „România literară", de joi, 11 octombrie a.c.) a exprimat adeziunea totală a scriitorilor români, maghiari, germani, sirbi și de alte naționalități la conținutul Proiectului de Directive, al celorlalte documente ce vor fi dezbătute și aprobate de Congresul partidului și în care minuitorii condeiului regăsesc și propriul lor program de muncă, o nesecată sursă de idei pentru cărțile lor viitoare.

În lucrările de cuvînt, din care publicăm extrase în pagina de față, scriitorii Constantin Chiriță, Ion Vlad, Mircea Radu Iacoban, Aurel Covaci, Nicolae Dragoș, Gálfalvi Zsolt, George Ivașcu, Anton Breitenhofer, Mircea Sântimbreanu au dat expresie etoșamentului profund al întregului front scriitoricesc la politica internă și internațională a partidului și statului nostru. Ei au relevat rolul hotărîtor al secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la elaborarea și fundamentarea acestor importante documente care asigură patriei noastre perspective dezvoltării armonioase, accelerate, înscrierea pe calea progresului și civilizației.

Participanții la dezbateri s-au angajat să-și consacre, în continuare, tot talentul realizării unei literaturi puse în slujba măreței cauze a națiunii noastre de construire, pe pămîntul României, a societății socialiste multilateral dezvoltate, către zările luminoase ale comunismului.

În raport și în cadrul dezbaterilor a fost exprimată totala adeziune la propunerea ca tovarășul Nicolae Ceaușescu, ginditor și arhitect al epocii noi, care a făcut ca numele de România să sune astăzi mîndru în lume, să fie ales, la cel de-al XII-lea Congres în funcția de secretar general al partidului.

În hotărîrea adoptată de plenară se exprimă devotamentul fierbinte față de partid, de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, deplina adeziune la documentele de importanță istorică ale Congresului al XII-lea al partidului.

În încheiere, participanții la plenară au adoptat, în unanimitate, textul unei telegrame adresate C.C. al P.C.R., tovarășului Nicolae Ceaușescu.

CONSTANTIN CHIRIȚĂ

Calitate și răspundere

Sîntem participanți, în aceste momente, la un șir de manifestări foarte clare, foarte viguroase care preced Congresul al XII-lea al Partidului nostru, care îl pregătesc, care îi afirma importanța, substanța și vectorul, care, în ultimă instanță, devin o adeziune conștientă, fermă și unanimă a poporului nostru la politica de ieri, de azi și de mîine a acelui partid care-și confundă destinul cu destinul patriei și al națiunii. Momentul pe care-l trăim nu este numai acela al îmbogățirii economice, deci al unei noi sume de unități economice, industriale, agrare, deci ale unor noi contingente de cetățeni dăruiți culturii, sau dispuși pentru cultură, ci este și momentul sau continuarea și întărirea momentului de înnoire calitativă, de calificare superioară, într-un cuvînt de **intelectualizare** economică. Pentru că altfel nu se poate.

Iată, aș spune, unul din primele rezultate ale interdependenței dintre economie și cultură, unul din obiectivele program ale Congresului al XII-lea: sporirea numărului de cititori și în același timp apariția unui nou tip de cititor. Dar acest cititor și acești cititori, prin însăși existența lor, prin numărul și puterea lor, prin activitatea lor, prin prezența lor tot mai activă în lumea și societatea noastră vor impune — volens nolens — eu aș pune accentul pe volens: structura, eroii și destinația cărților, sau chiar destinul cărților noastre.

Iată de ce putem să citim și să descifrăm în cuvintele și cifrele Directivelor Congresului al XII-lea, chiar și în cele care ni se par mai generale și mai speciale și parcă mai îndepărtate de preocupările noastre imediate, nu numai un îndemn la creație, la sporirea rîndurilor și a cărților noastre, ci mai ales un îndemn, subînțeles și tenace, la calitatea și responsabilitatea creației noastre, un îndemn la o întîlnire firească și necesară, azi și în viitor, între cartea de literatură și cititor, între puterea de a umaniza și necesitatea de a păstra și apăra umanismul.

Aceste gînduri și altele spuse și repetate, aici și în alte locuri, toate întrunindu-se în acea adeziune amplă, limpede și unanimă a poporului nostru față de documentele care preced, pregătesc și structurează Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, sînt legate, indisolubil, de persoana și personalitatea aceluia care, de aproape cincisprezece ani, în fruntea Partidului și Statului, redescoperă, descoperă, afirmă și apără însușirile, puterile și adevărurile poporului nostru, în toate zilele, în toate orele, în toate împrejurările, aici, în țară, și în afara ei. De aceea alăturîndu-mă tuturor, alăturîndu-mă conștiinței unanime a patriei și poporului, alăturîndu-mă entuziasmului și responsabilității fiecărui comunist, susțin din toată inima realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția de secretar general al Partidului Comunist Român.

ION VLAD

Patosul cunoașterii

Proiectele de documente supuse lecturii și meditației tuturor oamenilor muncii din România oferă scriitorilor posibilitatea de a proiecta un viitor apropiat și totodată de a-și stabili coordonatele firești ale unei dialectici care își are fără îndoială elocvența sa.

Exprimîndu-mă din unghiul de vedere al viitorului, cred ca o dominanta a acestor documente este aceea a **cunoașterii**. Patosul cunoașterii este leit-motivul acestor documente și a vorbi despre cunoaștere, fara îndoiala, pentru scriitori este un lucru extrem de important.

În numele acestei cunoașteri, în numele a ceea ce se preconizeaza sub semnul calității vieții, problemele literare trebuie să ne intereseze urmînd unor directive și orientări de mare însemnătate, de deosebită profunzime. Problema valorificării patrimoniului spiritual, a creării unei literaturi care să reziste și să dobîndească perenitate, să corespundă unor criterii valorizatorii — estetice, ideologice, politice —, unor percepte etice superioare rămîn fără îndoială importante.

Cel de-al doilea termen, definitoriu în aceste documente de o deosebită însemnătate, este acela al **noului**, al îndrăznelii, al cutezanței în gîndire și creație.

Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ne invită la această îndrăzneală, la această cutezanță și, iată, de ce cred că în numele ei avem mult mai multe de făcut. Asumîndu-ne astfel o perspectivă exterioară și încercînd să dezbatem larg, cuprinzător problemele umanismului revoluționar, este necesar să ne gîndim la problema realității, la dimensiunile, la substanța acestei realități pe care o investighează scriitorul. Trebuie să învingem o anumită lipsă de curaj în abordarea realității și este necesar să oferim argumentele noastre, ale scriitorilor, pentru extinderea producției editoriale, pentru ca posibilitățile de a se exprima ale scriitorilor să dobîndească noi proporții. Avem motive să credem că literatura, scriitorii vor avea posibilitatea să se poată exprima într-o literatură de o mare diversitate, de o mare elocvență, de o mare profunzime, cu o viziune filosofică riguroasă, fermă, profundă, cu instrumente larg îmbogățite, care vor da activității editoriale, revistelor și vieții noastre literare ritmul și dimensiunile necesare.

În numele colegilor mei din Cluj-Napoca, al Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca ,români și maghiari, care se găsesc într-o activitate literară unitară și într-o coeziune remarcabilă exprimînd rezultatul politicii partidului nostru în această problemă, exprim adeziunea deplină la documentele ce se vor afla pe ordinea de zi a Congresului, acordul nostru deplin pentru realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în înalta răspundere de secretar general al partidului.

MIRCEA RADU IACOBAN

Garanția viitorului

În proiectele de documente ale Congresului al XII-lea al partidului, întrezărim însuși viitorul nostru în marele efort constructiv la care sîntem angajați cu toții. Programul partidului este propriul nostru program de muncă. El înseamnă însuși viitorul cărții românești. Lucrez la o instituție înființată în anul 1969. Este, deci, acum de vîrsta acestui deceniu fertil în toate direcțiile și în toate domeniile. Și, în această privință, m-aș referi la cel al culturii unde, chiar dacă cifrele nu pot să spună totul, ele pot să ilustreze dinamismul peisajului nostru literar, sînt deosebit de expresive și chiar neașteptate.

Trăim într-o țară unde tirajul mediu al cărților a ajuns la 22 000 exemplare, iar tirajul mediu al romanului contemporan este de 30 000 exemplare. Trăim într-o țară unde numărul de titluri a crescut cu 20% din 1976 pînă în 1979, în care în fiecare an se tipăresc cărțile a 75 de debutanți. Trăim într-o țară în care apar 2 cărți de beletristică în fiecare zi și o carte de poezie la două zile.

Sînt cifre care vorbesc și peste care nu putem trece. Se pot găsi și alte exemple, la fel de expresive. Și chiar dacă aceste cifre nu pot să exprime totul, ele spun foarte mult. Din 600 de titluri apărute la Editura „Junimea", 31 au fost distinse cu premiile Academiei, Uniunii Scriitorilor, Asociațiilor de Scriitori etc. Aceasta, de asemenea, spune de la sine foarte mult.

Scriitorii din Moldova primesc cu satisfacție deplină proiectele documentelor celui de al XII-lea Congres și consideră că sînt însăși garanția consolidării succeselor de pînă acum și obținerii de viitoare succese, a viitorului nostru.

La Congresul al XI-lea al Partidului am avut cinstea să-mi exprim acordul cu alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția de secretar general. La Marea Adunare Națională am votat pentru investirea sa în funcția de președinte al Republicii Socialiste România. Oriunde și în orice împrejurări, votul meu va fi același, cu toată încrederea. Pentru că prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu la cîrma țării noastre constituie însăși devenirea României Socialiste.

AUREL COVACI

Deschidere spre universalitate

Prin vasta deschidere spre universalitate, pe care țara noastră a întreprins-o sub conducerea și îndrumarea directă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, relațiile țării noastre cu majoritatea covîrșitoare a țărilor lumii, peste 140 mi se pare, în momentul de față, s-au extins în toate domeniile. Dintr-o țară puțin cunoscută, România s-a transformat într-o țară al cărei nume este pomenit pe toate meridianele globului. Deschiderea aceasta spre universalitate presupune, printre altele, un lucru foarte important: cunoașterea reciprocă. Cunoașterea spirituală a popoarelor, a realizărilor lor spirituale este posibilă, în mare măsură, prin traduceri. În anii socialismului s-au creat condițiile optime, sau aproape optime, pentru desfășurarea unei asemenea activități. În momentul de față, cum este și firesc, se pune accentul nu numai pe asimilarea culturilor străine, ci și pe încercarea de a duce realizările de seamă ale spiritului românesc peste hotare, în alte țări. Traducătorii din țara noastră au început mai demult, și în momentul de față și-au intensificat activitatea, și în vederea traducerii de literatură română în limbi străine.

Subliniez acest aspect, întrucît reflectă capacitatea poporului nostru de a asimila și, în același timp, de a dărui opere spirituale de înaltă valoare, datorită întîi de toate ansamblului de măsuri pentru dezvoltarea generală a societății noastre, a națiunii noastre, datorită luptei pentru păstrarea bunului cel mai de preț al oricărei națiuni, și mai cu seamă al poporului nostru, adică al independenței naționale, datorită căilor care se deschid prin afirmarea în continuare a oricărei spiritualități individuale.

Țin să sprijin cu toată căldura ideea realegerii în înalta funcție de secretar general al partidului a tovarășului Nicolae Ceaușescu, spiritul cel mai lucid, mai cumpănit și mai cutezător pe care, poate, l-a avut vreodată națiunea noastră.

NICOLAE DRAGOȘ

Permanența spiritului revoluționar

Spiritul realist, constructiv, revoluționar în înțelesul cu adevărat complex al cuvîntului, angajamentul de substanță într-o ofensivă de durată, metodică împotriva oricăror tendințe inerțiale, în orice domeniu — realități de esență ale Directivelor și Programelor de dezvoltare — îndreptățesc afirmația că ele se constituie nu doar în proiecte ale dezvoltării economiei, științei, ale creșterii nivelului de trai, ci și în documente ce întruchipează starea morală, etică a societății noastre. Este un prilej deosebit și pentru noi, scriitorii, să folosim perioada dinaintea marelui eveniment din viața partidului pentru a organiza dezbateri de marcată ținută teoretică privind literatura și arta, dezbateri menite să evidențieze, cu spirit aplicat și obiectiv, realitățile de esență ale literaturii noastre noi, caracterul profund angajat, militant, patriotismul ei.

Viața literară ca și munca literară nu not fi, desigur, deschise nici unui fel de simplificări. Activitatea unui creator și, cu atît mai mult a unei categorii întregi, nu poate fi asimilată imaginii pe care ar propune-o un peisaj fără relief, monoton. Însuși gradul de înțelegere și participare poate fi diferit de la autor la autor. Ideea de perfecționare ce se degajă cu pregnanță din Documentele Congresului este valabilă și pentru munca noastră scriitoricească, pentru viața literară și viața literaturii. Ei i se adaugă, logic, ideea de continuitate, care nu este cîtuși de puțin incompatibilă cu perfecționarea. Și nici cu corecturile ce se aduc permanent, cu stabilirea de noi priorități, de cerințe, de concluzii desprinse din experiențe anterioare.

În atîtea rînduri, recent la Consfătuirea cu cadre din domeniul ideologic, tovarășul Nicolae Ceaușescu a insistat asupra cerinței de a se păstra în munca de partid, în întreaga activitate spiritul revoluționar. Este momentul să ne întrebăm: deci: „Am făcut totul pentru ca literatura de azi să se impună prin spirit revoluționar, prin patriotism și angajare, să exprime cu fidelitate și expresiv adevărurile mari, de esență, ale societății noastre?" Răspunsul, așa cum s-a desprins din raportul prezentat de președintele Uniunii noastre, este unul pozitiv. Formulînd întrebarea și pentru timpul viitor, cred că, de asemenea, putem privi cu optimism răspunsul. Stă garanție spiritul revoluționar, în numele și în spiritul căruia sîntem chemați să ne împlinim vocațiile. Stă garanție certitudinilor noastre de mîine propunerea ca în înalta funcție de secretar general al partidului să fie reales cel care întruchipează magistral aspirațiile poporului nostru, cel care este exemplu și simbol al acțiunii patriotice, revoluționare, exemplu de conștiință lucidă, de combativitate militantă, cel care și-a identificat viața și lupta cu destinul poporului căruia îi aparține, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

GÁLFALVI ZSOLT

În lumina idealurilor umanismului socialist

Socialismul nu este o problemă de subsistență, ci este cauza demnității umane — spunea Marx, polemizînd cu cei care intenționau să limiteze în mod unilateral ideile sale doar la sfera economicului.

Proiectele de documente de importanță istorică ale Congresului al XII-lea stau sub semnul acestor idei, marxiste, aplicate în mod creator la condițiile noastre concrete. Putem afirma, deci, pe drept, că proiectele reprezintă un program al demnității umane, al mobilizării tuturor factorilor sociali-economici-politici pentru [illegible] la maximum [illegible] eficiență a forțelor creatoare ale societății.

La centrul Proiectelor de directive stă omul, înțeles cu [illegible] materialist-dialectică asupra [illegible]. Astfel, îmbunătățirea și perfecționarea [illegible] a forțelor de producție în [illegible] și dezvoltarea necontenită și umanizarea raporturilor [illegible]. Programul partidului [illegible] toți [illegible] condeiului: să se angajeze cu tot talentul lor în slujba acestor [illegible]. În [illegible] noilor raporturi [illegible] și arta prin mijloacele lor proprii, [illegible] important. Conținutul [illegible] adevărate [illegible] din realitățile contemporane, se formează [illegible] cuprinderea în complexitatea lor a relațiilor ce leagă omul de om, omul de lumea înconjurătoare. Exprimarea esenței umane a marilor transformări sociale este inimaginabilă fără zugrăvirea approfundată, multilaterală a raporturilor dintre oameni. Lumea interioară, profilul spiritual al omului, bogăția de idei și sentimente — sînt determinate de aceste raporturi. Literatura pătrunsă de ideile umanismului socialist, prin investigarea, sa, exprimarea aspectelor caracteristice realității noi, înlesnește înrădăcinarea celor mai nobile sentimente în relațiile omenești, datorită efectului specific, catartic, al trăirilor estetice.

Partidul îi îndeamnă pe toți scriitorii să creeze opere în care semnele caracteristice ale realităților noastre sînt perenizate în lumina idealurilor umanismului socialist.

Răspunzînd la această chemare cu opere exigente, de calitate, scriitori români, maghiari, germani pot îndeplini sarcinile ce li se cuvin, pot contribui, prin mijloacele lor specifice, la cauza transformării în viață a obiectivelor programului, netezind, scurtînd procesul de apropiere dintre idealurile propuse și realitatea existentă. Ceea ce nu este o problemă a subzistenței, ci a muncii active și responsabile a omului — după cuvintele lui Marx: este cauza demnității umane.

GEORGE IVAȘCU

Partidul demnității patriei

Cele trei congrese, începînd cu Congresul al IX-lea al partidului, și cu atît mai intens cel în întîmpinarea căruia ne exprimăm astăzi, aici, au impus și implică un impact cu istoria noastră întrată într-un nou ciclu, într-un nou ritm: România construirii societății socialiste multilateral dezvoltate a devenit o pregnantă realitate în mers, realitate al cărei puls, a cărei respirație artiștii cuvîntului — ei, cei dintîi — se cuvine — așa cum o și dovedesc, de altfel — a le proiecta în cugetele și inimile întregului popor. Aceasta, prin cărțile, prin vocile, prin presa Uniunii Scriitorilor, care, ea, cu precădere, trebuie să fie în fruntea coloanei cuvîntului tipărit, ca, de altfel, și a coloanei sonore, prin radiodifuziune. „România literară" și-a propus și nădăjduiește să-și concretizeze tot mai pregnant acest program și să contribuie încă mai spornic, mai efervescent, la sensibilizarea conștiințelor în sensul că Partidul Comunist Român s-a identificat și se identifică tot mai profund cu tot ce e mai nobil ca ideal al desăvîrșirii umane, al propășirii patriei pe coordonatele contemporaneității. Căci fiecare dintre noi a realizat că partidul care — atît de viu, de însuflețitor — unește în jurul lui întregul popor este, multiplu reprezentativ, partidul demnității patriei, al demnității poporului român — în fața propriei lui istorii, ca și în fața istoriei întregii lumi.

Căci România întîmpină cel de-al XII-lea Congres cu un mereu sporit prestigiu și de aprecierea pentru poziția ei atît de creatoare în viața internațională, pentru inițiativele ei de amplă rezonanță, pentru succesele înscrise în elaborarea și promovarea de soluții în problemele majore ale consolidării păcii și securității, ale cooperării între state pe multiple planuri.

Pentru noi toți, întîmpinarea Congresului al XII-lea constituie un puternic eveniment, un vast și puternic generator și proiector de conștiință revoluționară, grevînd încă mai adînc profilul de nouă epocă a unei istorii retrăite în adîncurile ființei noastre colective, și, cu atît mai vibrant, în tot ceea ce, prin prezentul ei luminos, proiectează această ființă în viitor. De aici și adeziunea noastră integrală, caldă și entuziastă, la Directivele, la sensul lor de înscriere a patriei pe noi și noi treote de civilizație, de cultură, în aura umanismului revoluționar. De aici și convingerea ca, în fruntea partidului călăuzitor, să strălucească cu sporită forță de iradiere imaginea celui care, ca secretar general al partidului și președinte al României, semnifică geniul creator al poporului nostru, ca deolin stăpîn al noii sale istorii. Această imagine — imaginea tovarășului Nicolae Ceaușescu, în fruntea partidului — o îmbrățișăm în vibrația unanimă a inimii și cugetului nostru.

ANTON BREITENHOFER

Perspectivele perfecționării

Cel de-al XII-lea Congres al partidului deschide noi drumuri în economia noastră națională, în viața social-cultural-artistică a țării noastre, în democratizarea vieții sociale și formarea conștiinței socialiste a oamenilor.

În țara noastră, după părerea mea, s-au rezolvat o serie de probleme fundamentale. Aș aminti, de exemplu, dreptul la muncă sau dreptul la învățătură. Amintesc unele din drepturile noastre fundamentale care astăzi, desigur, par că sînt foarte normale, că este firesc să fie așa.

În societatea noastră socialistă s-au făcut mari progrese în toate domeniile de activitate. Noi, ca scriitori, trebuie să cunoaștem viața mai îndeaproape, viața oamenilor. Să avem în vedere că mai există o serie de lipsuri în viața noastră de astăzi, adică stări de lucruri și fenomene care încă nu s-au finalizat sau încă nu s-au pus la punct. Pentru un scriitor, sau pentru un reporter este foarte important să cunoască în amănunt aceste lucruri pentru că în scrierile lui, sau în discuțiile cu oamenii, el trebuie să le cunoască și să le interpreteze așa cum trebuie. Cunoscîndu-le, poate să contribuie, — prin scris sau prin viu grai, cînd vorbește cu oamenii — la înlăturarea unora din aceste situații în contradicție cu aspirațiile generale ale societății noastre socialiste.

De aceea, cu salut Directivele Congresului al XII-lea al partidului, perspectivele ce le deschid perfecționării în toate domeniile.

Dintre direcțiile esențiale ale dezvoltării societății, aș dori să evidențiez pe aceea privind calitatea muncii. Se vorbește foarte mult în presa noastră, în dezbaterile publice despre calitate. Sigur, mai mult despre calitate în domeniul economic, în viață și în activitatea industrială. Însă există și o calitate în viața socială și, aici, în acest domeniu, după mine, avem încă multe de făcut, pentru a instaura o adevărată nouă calitate în relațiile dintre oameni. Aici, scriitorii și ziariștii pot să contribuie mult mai activ, să determine o tot mai puternică apropiere și colaborare între oameni.

Propunerea Plenarei Comitetului Central al Partidului ca tovarășul Nicolae Ceaușescu să fie reales în înalta funcție de secretar general al partidului, își află deplinul acord din partea noastră, a tuturor, deoarece tovarășul Nicolae Ceaușescu este acel om, acel revoluționar care mereu tinde spre perfecționarea, spre afirmarea multilaterală a societății noastre socialiste; este revoluționarul comunist care muncește neobosit pentru ca superioritatea societății noastre socialiste să nu fie numai o lozincă frumoasă, ci să se știe, să se simtă oriunde, în orice loc de muncă, în relațiile între oameni, în orice casă a oamenilor muncii din țara noastră. Și această în deplină concordanță cu o apreciere făcută în documentele partidului, potrivit căreia superioritatea socialistă nu trebuie să fie privită numai în general, că aceasta trebuie să se simtă în casa fiecărui om. Acest lucru este de mare importanță și, aici, cred că noi, prin lucrările noastre, putem să contribuim din plin. Superioritate socialistă înseamnă un prezent asigurat, material și social, în pace și libertate.

MIRCEA SÂNTIMBREANU

Răspundere și îndrăzneală

În general, cred că sîntem reduși în privirea prea scurtă pe care o avem și anume ca editori, privind titlul, cartea. Sînt momente, cum este cel de acum, în care se produce o ruptură violentă în modul de a privi, care nu este de negat prin pragmatismul lui, este absolut obligatoriu, dar se produce asemenea ruptură, cu violență și cu efecte de foarte mare durată. În acest moment, privirea Ciclopului se ridică și se încarcă de ținte care, în cazul nostru fericit, sînt însoțite și de mijloace, și atunci se încarcă de entuziasm. Și trebuie să existe acest entuziasm, pentru că el se și consumă. Și să prevenim debilitatea lui, în mod special la rădăcină, în zona generației tinere. Există o metodologie anume de a împiedica această debilitare. Educația politică de partid recomandă cultul strămoșilor, cultul patriei, munca efectivă și s-a vorbit aici și de îndrăzneală, care nu este cîtuși de puțin, la rîndul ei, un lucru la îndemîna oricui, și trebuie cultivată și sprijinită.

O formă de **îndrăzneală**, pe care o astept cu entuziasm, este trecerea la autogestiune, la autofinanțare, la autoconducerea editurilor, moment dialectic, prevestit și justificat de desființarea cenzurii, și în consecință a tutelelor mărunte, care încă ne mai depreciază capacitatea noastră de a judeca, de **a răspunde**. Iată o altă noțiune. Dar **răspunderea** implică desigur, și acordarea răspunderii. Nu este ușor, dar tocmai de aceea partinitatea este condiția zilnică de înfăptuire a acestor programe. Lupta pentru calitate nu e doar frumoasă și generoasă temă gazetărească. Ea se duce **undeva** și cu **cineva**: în primul rînd cu tine însuți.

Adeziunea noastră la acest program, într-adevăr răscolitor, nu doar prin ceea ce va fi ci și prin premisele prezentate, este într-adevăr totală. Ea trebuie înțeleasă nemijlocit, ca o participare dură, nu ușoară, într-un învîlmășag dialectic și de contradicții, în care putem și să greșim. Dar la un asemenea program uriaș, care angajează națiunea într-o construcție fără precedent, fără model, este de-acum exclusă, printr-un angajament, greșeala? Va trebui să intervină în asemenea cazuri democrația, să intervină dialogul în jurul unei inițiative și chiar al unei greșeli. Și să ne tratăm realmente tovărășește.

Pentru faptul că întreaga noastră energie nu are o materializare mai bună, o valorificare mai importantă decît aceea de a contribui la realizarea unei opere vaste dar grele, tovarășul Nicolae Ceaușescu are o sintagmă extrem de folosită **„să facem totul"**. Dar acesta e un lucru extraordinar de greu; nu este o chemare la un lucru oarecare, ci este o chemare la acțiune, la muncă și gîndire.

Încă un argument, la atîtea altele, de a susține din toată inima, ca fiind propria noastră dorință, ca tovarășul Nicolae Ceaușescu, atît de ancorat în trecutul, în prezentul și în viitorul națiunii noastre, să fie desemnat în continuare în funcția de secretar general al partidului.

Manifest pentru sănătatea pămîntului

adrian păunescu

Decont

Destul cu lamentările, ridicați-vă din tranșei,
nu mai plingeți inutil, veacul ne aparține,
noi am rămas ultimii lui consumatori,
noi vom plăti,
noi vom suporta toate taxele, toate dobinzile,
tot luxul generațiilor care ne-au premers,
toată risipa boierilor și a boieroaicelor,
toate ospețele armatelor de ocupație
pe harta Europei
veacul cu două războaie mondiale
și cu numeroase măceluri ierarhic superioare
sau inferioare celor mondiale,
veacul tuturor revoluțiilor
și al tuturor fărădelegilor
care și-au zis revoluție, veacul dictatelor
începînd cu Viena, să zicem,
veacul lui Hitler și-al lui Salvador Dali,
veacul lui Petrache Lupu și-al lui Iuri Gagarin,
veacul sinistru și frenetic,
veacul lagărelor de concentrare și exterminare
și-al primului pas pe Lună,
veacul lui Nicolae Ceaușescu
și al tuturor speranțelor de pace,
veacul cititimilor care s-au săturat să fie subalterne
și-al întregurilor cărora li-i foame de cititimi,
veacul pianiștilor cu degetele tăiate de poliție
și-al lui Nicolae Labiș, tăiat de tramvai,
veacul al XX-lea
se-apropie de final.

Treziți-vă, garderobieri. Domnii invitați
vor pleca în curînd.

Gropari vedeți ce e de îngropat,
farmaciști, dați-ne ceva împotriva amețelii,
niște emetiral sau suc de coacăze,
vine finalul.

Vin notele de plată trase pe pereții
caselor noastre cu tunurile,
vin tobașarii prin localități
s-anunțe scadența. Tot ce s-a greșit
plătim noi acum. Tot ce s-a furat
acum se observă. Se face inventarul planetei,
se face inventarul de final de veac,
alte responsabilități, alte pretenții.

Vai, ne vor reproșa atîtea !
Va trebui să decontăm toate abuzele,
va trebui să decontăm toate viețile,
va trebui să decontăm și Atlantida.
Ieșiți din tranșei, nu mai plîngeți degeaba,
vedeți ce faceți că mirosiți a mucigai,
e timpul să vă arătați,
consătenii de pe planeta Pămînt.

Veacul ne aparține.
Să-i plătim, întîi,
datoriile, dobînzile, cheltuielile
de la judecata de apoi.

Igrasie

Mîngîie-mă, planetă imbecilă,
făcută dintr-un filfiit de porci,
te-aud în jurul rugului, cu milă,
cum te frămînți, cum naști, cum te întorci.

Mîngîie-mă cu soare și eclipsă,
mîngîie-mă, cu specii fără rost,
tu ești zidită din neant și lipsă,
cu un perete bun și altul prost.

Și nu mai pot fi altfel decît tine,
planetă de pirați și contopiști,
fii blestemată să te simți tu bine
cu cît li-s ochii fiilor mai triști.

Nimic nu va putea să îmi mai spele
mirosul de pămînt intrat în piele.

Muntelui

Nu mai vreau, nu mai merg, nu disper,
mă rog ție, cinstitule munte,
să îți dea Dumnezeu pe Homer,
să vedem cum va ști să te cînte.

Și pe Shakespeare mă rog să ți-l dea
să descopere farse și crime,
și pe-oricare poet — temenea
bucuria că ești s-o exprime.

Te iubesc, munte-al neamului meu,
și oricît îți e piscul de mare,
eu te cînt ca pe-o eliberare,
și nu uit că ești munte mereu.

Dar să știi că la mine-n cîntare
ești mai mare că-n ea sînt și eu.

Acatist

Doamne-al sfîrșitului nostru de veac
Cinic, politic, trist Dumnezeu
Apără osul băiatului meu,
Dă întrebărilor sale un leac.

Timpul ni-i, iată, tot mai sărac
Drumul spre moarte ni-i tot mai greu
Dă-i doar o parte din ce-ți dau eu
Și despre răul tău am să tac.

N-am să țin seama că ne omori,
Pentru eroare te vei ierta
Ține-mi băiatul în grija ta
Doctor al nostru, cei trecători.

Îți dau din mine viață și timp
Dă-i-le lui, dup-o vreme, în schimb.

Mihai Mănescu : „Noi"
(Din expoziția deschisă la sala „Orizont")

Liedul dialecticii

Nimic nu se face, de n-are opus,
nimic nu trăiește, cînd nu-i să-l conteste,
oricît se înalță puterea de sus,
ovații o țin, dar o țin și proteste.

Eternul război dintre minus și plus
e cea mai curată și sfîntă poveste,
nimic nu se face de n-are opus,
și viața, mereu, opoziție este.

Aceasta n-o cred nici tiranii cei mari,
nici servii de rînd ce le cîntă din tavă,
trăiți, învățînd fericirea grozavă
că nu veți muri monolit, gospodari.

Putere, iluzie definitivă,
de vrei să durezi, fă-ți ceva împotrivă.

Halucinație gramaticală cu Hamlet

Și Hamlet străbate pămîntul cu Yorick,
Cu Yorick în pumn sau cu chiar capul său,
căci prinși amîndoi în vîrtejul istoric,
chiar Yorick e Hamlet și nu-i pare rău.

Și Hamlet se ține pe sine în mînă
și Yorick pe umerii lui s-a suit,
și Hamlet mirosse a mort și-a țărînă
și tîdva păstrează în ochi un clipit.

Pămîntul le e cimitirul, acum,
bufonul cuvinte de bîrfă îndrugă,
iar prințul abia împlinește o rugă,
dar cine-i pe umeri și cine-i în pumn ?

A fi sau a nu fi, ce verbe de fum,
ciudat, agramat și morțiu se conjugă.

Placa de patefon

Ca niște fiare care se sfîșie,
Ca niște vinovați ce fug la zid,
Copacii lîngă noi se sinucid
În ultimul acces de nostalgie.

Lumina se așează-n ei, tîrzie,
Și rănile din coaja se închid
Și ei miros și a sicriu și-a blid,
A toate șansele și-a toamnă. Fie.

Nimic nu s-a schimbat de mil de ani :
Pigmeii sînt pigmei, la fel giganții.
De achiul lumii se ascund amanții
Țăranii griu ascund în bolovani.

Aceiași repetenți contemporani
Și-nchipuie absurd că ei sînt alții...

Să-mi scrii

Atît : să-mi scrii din locul tău de viață
cum mai trăiești și ce mai spui, ce faci,
să-mi umpli anii repezi și săraci
cu plînsul tău curat de neagră ceață.

Să nu-mi scrii pe adresa de acasă
ci pe aceea pe care ți-o spun,
pe-adresa cimitirului comun,
că e mai sigură și mai frumoasă.

Te rog să-mi scrii cu lux de amănunte
ce face lumea scundă unde mergi
și de-ți mai amintești un deal de melci
și clopotul bisericii din munte.

Te rog să-mi scrii, pierduta mea iubită,
ce umilințe îți mai bat în prag
să vin și la răspundere să-i trag ;
te rog să-mi scrii cît ești de fericită.

Te rog să-mi faci din cînd în cînd plăcinte
să mă invîți (că tot nu pot să vin),
te rog să-mi spui ce mai mai este străin
tot ce-noeabește fiecare minte.

Pînă atunci nădăjduiesc ca toate
cîte le ai de-nvins să le înfrîngi,
să nu mai ai nici un motiv să plîngi
să fii în liniște și sănătate.

Să-ți facă rudele o nuntă mare
așa cum se cuvine să și ai,
cu lăutari, cu larmă și cu cai,
că meriți totul, dulce disperare.

Să nu-mi scrii despre lucrurile-acestea
că și așa, de azi, le presupun.
Să-mi povestești atît : ce este bun,
din cînd în cînd să mai și minți povestea.

Să-mi spui, de vei voi, cum e să iasă
băiatul tău, suavul tău altoi,
pe care am visat să-l facem noi
din tată blond și mama-ntunecoasă.

Te du cu bine, deci, lalea suavă
destin curat, apus fulgerător
Nu te acuz. Adio. Te ador.
Și poate asta-i treaba cea mai gravă.

Atît mai vreau, fierbintea mea prințesă,
acum cînd ochii mei îi lași pustii
din cînd în cînd mincinoși să-mi scrii,
pe ultima și tragica adresă.

a.i. zăinescu

Eu nu știu cum să spun că ești frumoasă

Eu nu știu cum să spun că ești frumoasă,
Pe dealuri mai degrabă se-mbulzesc țărani,
Țăranii-și fac cavouri și își fac și casă
Cu stîlpi înalți cît două mii de ani.

Își fac țăranii casă dintr-o stea și umblă,
Stau tolăniți ca zimbrii pe sub nori —
Și nu știu dacă, sub acoperiș, la umbră
Nu au și-un horn prin care ies calzi mai către zori

Nu știu dacă sub achii lor nu s-a născut pămîntul
Sau, prin răspîntii, ei nu l-au zidit mai clar,
Că-n tencuiala grea ce-o țin cu de-amănuntul
Nu-i și-un păcat mai vechi, originar.

Eu nu știu cum să spun că ești frumoasă,
Pe dealuri mai degrabă se-mbulzesc țărani,
Țăranii-și fac cavouri și își fac și casă
Cu stîlpi înalți cît două mii de ani.

Satul de sus

Am starea blîndă-a dealurilor, dulce,
Cu care-un podgorean coboară spre oraș
Și-ar vrea așa pe cer deodată să se culce,
Dar să-nflorească și-un cireș acolo, uriaș.

Să se așeze-așa ca o livadă-n casă
Și nori adînci cu mere și gutui și pruni
Și tot un sat să fie-așa și tot o coasă
S-atingă moale iarba ce-o ține pentru fîn,

Vite de foc la iesle de pămînt să-și poarte
Și să țesale aștri mai curînd subțiri
Știind cît de departe-n toamnă și tot mai departe
Se duce satu-acela încet spre amintiri.

Doina

Cum te uiți lume la mine
Rău — ca și cum n-aș face bine.
Cum te uiți la mine rău,
Lume — ca și cum n-aș fi al tău.

Rabdă-te, mai rabzi străinule
Că te-ai împăcat cu chinurile
Lasă-ți-le, lasă-le
Că sînt luminoasele

Unde le stă capul stau și oasele.

Mihai Mănescu : „Cărămidă puntru cer"

Un pian

Uite, ți-am arătat un pian,
El avea ghiare de leu, avea ochi de pisică,
Era anul și anul din celălalt an
Care cu sunete-apasă și se ridică.

Un pian care poate să cînte și trist uneori
Și care cel mai mult cîntă singur
Tot așa cum eu închid un ochi și tu poți să auzi nori
Sau poate să plouă și-un cal să se arate prin cringuri.

Un pian, dar ce pian — asta nu ți-am mai spus
Și nici nu-ți voi mai spune vreodată
Un cal alb, cu picioarele-n sus,
Care murise și luna-i picura-n ochi ca-necată.

Cu grație, multă nevoie de grație

Astăzi am vrut să scriu despre porci,
Despre felul cum rimă ei, cum salută,
Despre imaginația lor ce se coace-absolută
Și se varsă tîrîș pe sub fălci.

Despre modul cum se uită ei și nu văd,
Despre felul în care sorb lături,
Cum prin ochi li se scurg arse și reci arături
Și lasă-a duhoare de scrum îndărăt.

Despre porcii cu care și-un nor aspătează
Și se transformă-ntr-o cocină pură, de porci.
Niște rituri din care poți rîme să storci
Și să crezi că Isus învioară.

Niște biserici care de mult l-au ucis
Și l-au cărat ca pe-un cadavru în spate
Pe Dumnezeu care nici nu era de față la toate
Dar dinspre porci frigea oase în vis.

Este eroarea lui, să-l iertăm, ah, iertați-l,
Din credință, flămînd, nici nu poți să-l întorci.
Astăzi am vrut să scriu despre porci
Și uite ce-am scris, iată de ce-avem nevoie de grație.

Mihai Mănescu : „Prospecția cerului"

Pămîntul

Fiți calmi — pămîntul merge înainte,
Fiți calmi — pămîntul se-nșurubă-n noi,
La asia magnetică pe care o aprindem
Mai trag însă și azi căruțele cu boi.

Trec care-adînci cu roțile-nfundate
Pe dealuri mari de soare și de vînt,
Țăranii-s ultima și ultima cetate
Prin care mai putem vedea și auzi pămînt.

Împing cu achii și cu umărul tot timpul
Neodihnitul ceas sub care au mai stat,
Și lîngă vite singuri fac cu schimbul
Cît timp orașele ies seara și pleacă la arat.

Se răsucesc mari brazde-n sus ca printr-un turn,
Din vîrful norilor pe culmi răsar țărani,
Pe vîrful blocurilor unde-neînrunțiți își pun
Și fac să stea lumina fiecărui an.

O haidă-n toate trasă ca prin zid, la vale,
Și prin bucătării sub flăcări ce răsuflă des,
Căruțe mari prin holuri și pe scări, și-afară,
Prin sufragerii cu cadri-adînci ce se-ntrețes.

Trec care-adînci cu osii mari peste orașe,
Trec care-adînci ca-mpinse de cuvînt
Și la lumina parcă-a unor stinse plaje
Dacă mai plouă, plouă cu boabe de pămînt.

---

teatru

t

Muntele

Un evident spirit civic animă opera dramaturgica a lui D.R. Popescu. Ceea ce și explică în bună măsură pasiunea pentru vorba de duh, sclipitoare. Replica este tălată în asa fel, încît să iasă mereu la întîlnire, să se expună într-un orizont larg. Lipsesc, ce-i drept, mai întotdeauna faptele. Ele s-au petrecut într-un timp apropiat, eroii aduși în scenă căutîndu-le semnificația, încadrîndu-le etic într-un tablou riguros.

De altfel, pe D.R. Popescu, scriitor cu simțul modernității și cu un remarcabil simț artistic, anecdoticul nu îl sustrage niciodată din „poftele" sale metaforice. „Muntele", lucrare cunoscută de acum, confirmă tocmai predilecțiile arătate, întoarcerea din actualitate spre istoria îndepărtată nefiind decît o mișcare aparentă, de varietate localizatoare. Confruntarea lui Dromichaites, inteleptul rege get, cu Lisimach, celebrul urmas al lui Alexandru cel Mare, continuă preocupările stiute din ciimpul eticii. Este prilejul căutat pentru a se vorbi despre legătura omului cu pămîntul nasterii sale, despre pace, ca cea mai mare avutie lumească, despre rosturile vieții, despre trădare, patimă și ură. Prin Dromichaites se reia în fapt pateticul discurs eminescian „Și de aceea tot ce mișcă-n tara asta, riul, ramul...", explicatie pe care regele get o multiplică filosofic nu doar lui Lisimach, ci și poporului sau, într-o nobilă și perpetuă încurajare. Pusă astfel în pagină, piesa lui D. R. Popescu antrenează la o lectură deosebită.

Deschizînd stagiunea cu „Muntele", Teatrul dramatic din Brașov realizează un spectacol de bună calitate. Regizorul Eugen Mercus a lucrat cu minutie în sensul piesei, a încercat interesante sugestivizări, vizibile și prin apelarea la muzica lui Dorin Liviu Zaharia, ca și la o profesionistă în mișcarea scenică, Adina Cezar. Gîndul principal al directorului de scenă a fost crearea unui spectacol de resuflare patriotică, aducînd cu profesionalitate fiecare semnificație pe această axă. Astfel, montarea lui Eugen Mercus reușește alternarea dialogului viu, cu Dromichaites amfitrion, cu gravitatea unor momente de retorică, și ele aparținînd țesăturii acestei lucrări dramatice. Poate că scenografiei lui Romulus Peneș, autor al unei costumatii de gen izbutite, i-ar mai fi trebuit o notă plastică în plus în ceea ce privește redarea metaforică.

Distribuția reține prin jocul său omogen, de bun nivel. În rolul lui Dromichaites, Costache Babii face cu siguranță cea mai împlinită creatie a carierei sale. Este firesc și familiar, fără apăsări de ton, stie să modeleze replica, să se ascundă în umbra ei pentru a se confrunta cu personajul. I-am desprins, de asemenea, pe Nicolae C. Nicolae (un Argilos măcinat de ură), pe Stefan Alexandrescu (magistru în tainele filosofiei și inteleciunii), pe Maria Rucsandra Dobre (Sado, simbol al fertilității și generozității pămîntului get), Ion Jugureanu (Lisimach, războinicul care pleacă îngîndurat de la curtea regelui get). Apariții notabile : Dan Dobre, Luminita Blănaru, Lavinia Teculescu, Andrei Ralea.

Ermil Rădulescu

---

film

f

Un episod serial

Toate succesele de casă ale cinematografiei americane se transformă pînă la urmă în seriale : fie că e vorba de prototipuri umane, de stil regizoral, fie și numai de replici la modă precum „Dă-mi o șansă" sau „N-am făcut eu lumea așa cum este", orice unicat este reluat și exploatat pînă la epuizarea tuturor resurselor. Asta înseamnă să te impaci cu gîndul că nu fiecare film este o creație : locul comun are întotdeauna partea leului, pentru că aici este vorba de industrie și nu de manufactură. Chiar operele literare ecranizate au avut aceeași soartă și, dacă episodul al doilea n-a mai putut să apară din cauză că eroii au sucombat cu toții, nu este decît chestie de timp ca să se facă o nouă ecranizare, o nouă interpretare într-o mai modernă formulă comercială.

Uraganul vine din Navarone este și el un episod al serialului început cu **Tunurile din Navarone** — ecranizare a romanului lui Alistar McLean ; din grupa de comando care a aruncat în aer fortăreața ocupată de germani în Adriatica în cel de-al doilea război mondial, au rămas în viață doi oameni, suficient pentru a pune la cale o nouă aventura. De data aceasta grupul de comando englez este trimis în Iugoslavia, să dea o mînă de ajutor partizanilor, și aventurile prin care trec pentru a-și duce misiunea la bun sfîrșit nu sînt cu nimic mai puțin spectaculoase decît cele din episodul precedent. Cît adevăr istoric este aici și cîtă fabulație, nici nu mai contează, pentru că de la orice adevăr istoric ar porni, cinematografia americană știe să se întoarcă în cele din urmă tot la ale sale : povestea unei grupe de comando engleze se traduce pe nesimțite în termenii și limbajul filmului american de aventuri : umorul, care se vrea britanic, este și el american get-beget, ca să nu mai vorbim de negrul care apare și el în grup pentru a ne reaminti în mod discret de problema rasială. Nici specificul local nu este uitat, așa că avem prilejul să vedem și o bătaie cu cuțite, de unde putem să ne dăm seama că producătorii americani învață și din filmele altora. Dacă vreun computer ar putea fi adus vreodată în starea de a face film, de bunăseamă că el ar produce în serie aventuri de genul acestora ; ar avea nevoie doar de unicate, de modele de bază precum au fost **Aeroportul**, **Planeta maimuțelor** sau **Tunurile din Navarone**, pentru a transforma orice adiere într-un uragan. Regizorul Guy Hamilton, protagoniștii Robert Shaw, Harrison Ford, Edward Fox și Franco Nero, nu-și fac decît meseria — de-ajuns pentru ca rezultatul să fie un film solid construit, înatacabil la nivelul său. Și dacă păcate s-ar mai găsi totuși, umorul de bună calitate te face să le treci cu vederea. Cum ai putea să ieși peste picior niște oameni care glumesc pînă și în fața plutonului de execuție ?

Nicolae Mateescu

---

televiziune

tv

Telejurnalul ogoarelor

● **Urgențe în agricultură**, emisiune transmisă în fiecare seară la orele de vîrf ale audienței, este o veritabilă fișă de temperatură a recoltării. Emisiunea este făcută de un grup de realizatori cu experiență. Ceea ce este remarcabil și exprimă caracterul de lucru al emisiunii este că realizatorii fac un comentariu exact, concis și adecvat evenimentelor, vorbesc numai atît cît trebuie, înfățișează faptele mai întîi, lăsîndu-le să vorbească de la sine. De o expresivă mobilizare a imaginilor, emisiunea ne prezintă, uneori în acelasi minut, secvențe de la baza de recepție din Găești și de la o cooperativă din județul Vaslui, de exemplu. Trebuie menționat și accentul critic al emisiunii, latură care sporește utilitatea ei directă, imediată. Emisiunea pledează convingător pentru **cauza recoltei**, o cauză a tuturor.

● **Clubul tineretului** a găzduit o dezbatere (realizator : Anca Arion) asupra filmului „Septembrie" de Timotei Ursu, dezbatere la care au participat tineri muncitori, studenți și elevi. Succesul incontestabil al filmului, valoarea sa educativă, mesajul care invită la meditație și alte date ale acestei creații oferind prilejul unui dialog interesant încă din punctul de pornire. Discuția nu s-a oprit însă asupra filmului ca atare (cu excepția unor considerații introductive făcute de regizorul filmului), ci a intors pe toate fețele cazul real care a stat la baza scenariului, devenind un adevărat „studiu de caz".

Grigore Georgiu

P.S.

● Este de observat că, în general, emisiunile economice și de tineret — printr-o bună cunoaștere de către autorii lor a problemelor esențiale ale domeniului de care se ocupă, prin efortul, adesea încununat de succes, de a se afla în miezul fierbinte al actualității, prin talentul și competența realizatorilor — sînt emisiuni de reală audiență. O recentă anchetă semnată de Valentin Verzeanu și Alexandru Popescu ne confirmă.

Cu atît mai nedumeritoare devine situația emisiunilor de cultură unde îndrăzneala teoretică, discernămîntul critic și imaginația creatoare ar trebui să se afle în prim-plan, lăsînd cu prea multă lejeritate, adeseori, locul rutinei, generalităților și arbitrariului. Căutările de pînă acum (chiar și noua formulă a **Vieții culturale**) vin să demonstreze, din păcate, contrariul. Mai mult, o ultimă apariție (în care am remarcat preocuparea pentru **informarea culturală** a telespectatorilor, dar nu și atît de necesara veritabilă **atitudine culturală**), ne-a pus în situația de a vedea cum doi actori (altfel stimabili) povățuiți probabil de vreun redactor (tot atît de stimabil), se căzneau să ne arate cum că n-au putut înțelege **niște neologisme** din articole publicate în revista noastră (neologisme, e drept, nu la îndemîna tuturor) pe care — dacă vor avea curajul și răbdarea să o facă — le pot întîlni în mai noi dicționare. În cazul în care nu se vor hotărî să apeleze la, să spunem, George Călinescu. Să cerem oare prea mult de la niște oameni de cultură ?

Poate astfel nu ne vom mai afla în situația care l-a îndreptățit pe un confrate de la „Săptămîna" să scrie : „...întrebăm și noi pe cînd emisiuni mai bune, ca să nu ne enervăm și să ajungem la... ulcer ?"

ion horea

Între clopote mute

„Am îndrăznit să pătrund în acest sanctuar
al muzelor
și să pătez cu slova-mi umilă marmura
neatinsă.
Iartă-mi păcatul, am vrut doar să te sărut
și să-ți spun că am fost aici și sînt în orice
clipă,
chiar dacă pașii mă poartă departe de
leagăn.
Am băut apă și mi s-a părut mai dulce,
iar căldura mă îmbia la somn, senzație de
mult uitată"

PIA

✲
✲ ✲

duminecă rece
șarpe la sîn
ritmuri din alte continente
templu baroc
îngeri de gips
nu-i cu putință joaca de pînă acum
pîriu fără punte
speriat de propria mea cutezanță
caut memoria veacului
întîrziat în credință
înșelare de sine
poartă furată
nu te mai întorci

O zi fără taină

Astăzi am mințit un copil
mi-e inima o luminare stinsă
ceasul învierii a trecut
și de pe sufletul meu nici o lespede
n-a fost ridicată
un păcat prea mare mă apasă

Să întîmpini un copil și să-i spui
vom fi împreună
și să uiți făgăduiala dată
și să nu mai știi ce deșert ai străbătut
care a fost ceasul neliniștii tale
amurgul uitării
pedeapsa indiferenței
a fost o zi fără taină
nici un om n-a murit cu gîndul la mine
de nici o credință n-am sîngerat

Acum

Din asfințit pe vale ca peste-un pod enorm
înrourează ceațul tăcut și uniform
în apele prea tulburi sub apăsarea lui
Și valea pare lumea dinții o nimănui
O frunză-ntîrziată din toamna ce s-a dus
Se clatină o clipă și trece în apus

Vitraliu

Capătul drumului, mirarea,
Și străvederea prin cuvînt,
Cît oceanul dus, cît marea,
Într-o fărîmă din ce sînt...
Păduri în ochii tăi, chemarea,
Prin fagii scuturați de vînt
Am fi putut să fim uitarea,
Trecerea-n abur, stingerea-n vînt...

Cinci

trăire în neființă
ce să-ți arăt
imagini din depărtări cosmice
unde încrucișate în sînge
orașe atomice
iradieri
energie
praf nuclear
contracte și achiziții
în rînd cu lumea
trei milioane de platani
un oraș subteran
ziduri și grote
cinci sînt puterile mele

Ceramică de
Dumitru Rădulescu

Geneză

Dintre ceasuri mă adun
Și-n cîmpia mea pustie
Împlînt plugul greu și pun
Cîte-un strop de veșnicie.

Vreau să văd ce nici nu vezi,
Vreau să-aud ce nu se-aude...
Noaptea doarme prin livezi
Picurînd în frunze ude.

Luna-i șerpe și-i ascuns
Ochiul ei de foc și pară,
De departe m-a pătruns
Și presimt că-o să răsară.

Plugul mi s-a rupt și-i greu
Dealul brazdei, nu se gata !
Voi putea să-ajung și eu
Fină-n culmea lui odată ?

String ce pot și-mi văd de drum,
Să vă las pămîntul vouă,
Tipărit în praf și fum,
Zugrăvit cu flori și rouă !

✲
✲ ✲

între atîtea clopote mute
mirării-i răspund
într-o zi la amiază
în ograda cu iarbă
din care am fost alungat
sînt fiul pămîntului, strig,
cel negîndit sămînța zdrobită
pe drum între două hotare
dunga cerului bătaia inimii mele
cîrezi m-au purtat în spinări
ciorile punți au tăcut
vreau să mă apăr de ceasul
de numele de marginea
floare de prun cimbru sălbatic
stalul de grauri poarta la drum
ori însuși drumul
să apari lîngă nuc
și să vezi în ogradă
mînzul mai știi ? mai auzi ?

și Sămînța

Boabă, bob :
cuvînt închis, unitate sferică
nici o rupere nici o spargere
neted, egal în toate sonurile sale.
Sămînță, cuvînt sport,
deschis, se face mătreață, pleavă, zob,
se rupe, se împrăștie, se arată.
Boaba se ascunde în sfială, în umilință.
Sămînța, explozie feminină, germinativă,
nu se suportă în valoarea sonurilor sale.
Să, început de acțiune
să facem ceva, să spunem, să pornim, –
min, minare, a mina înainte, a amina,
mina dreaptă care aruncă, mîntuire, –
Să mîn, să rămîn peste noaptea tăpturii mele,
să mai rămîn, pînă vine spargerea definitivă, –
ță, dimineață, strungăreață, măreață,
nu mai rabdă să mîie, să mîn...
Bob, boaba, bobotaia, boboteaza,
sfințirea, aducerea în sine-mi, în mine-mi,
bobul își pierde forțele ascunse numai odată
în bobotaie
cum și păstrarea lui pierdută din păstaie
în acel toie al văzduhului și ascuțimii.
Bobul își pierde gravitatea menirii
personalitatea cosmică
individualitatea misterioasă,
el, ascunsul, miniaturalul,
bobul de rouă, de ființă a pămîntului,
numai atunci cînd vine un ș, un oa, ca un
orăcăit,
un șodoman de ș, un urlător de oa,
și se sprijină pe finalul că, după l, ca o
limbă căzută,
cărare, cădere, cășunare, cădelniță,
în ardere, în bobotire ascunsă,
în cămara mai multora, în călăuzire spre ceva
îl pierde pe ușor auzitul b, sprijin și
rotunjire,
și ajunge bubă, bubai, umflătură, cocoloșire,
o boșoacă, nimic mai mult.
Sămînța se împrăștie, se arată.

ion petrache

Prin celule

Eliberați
de plataștele capacului-mamă,
alergăm
prin celulele
creierului vegetal.
Brațele ne-au rămas
încă
două funii de clorofilă
din mișcarea verde
a galaxiei terestre.

Păsările

Dacă e noapte
o știu
după foșnetul turlelor
și-mi fac buzele pahar de-nchinăciune.
La ceasul cocoșilor
țip a răcoare
Și-mi întind aripile
pînze de nauri
cu inima tăcută
ca un ceas uitat.

Crez

Mi-e timpul rouă,
o idee-înainte de zămislire ;
Mi-e crezul alb
ca un strigăt de lebădă.
Mi-e mîna împrumutată altcuiva
ca un sfat bun...
ca un vers fără adresă.

Inscripțiile tăcerii

Luați-mi vederea
pentru inscripțiile tăcerii.
Scîncetele lor
nu-mi vor prăbușiri strămoșii
în drum.
Lama luminii-mi ciaplește căutările :
Se culege rouă
pentru îngerii tereștri.

marius robescu

Septembrie

Ploile din geamul verii trecură
mai iute ca o fierbințeală
prima oară, în septembrie, genunchii ne
tremură puțin
strecoară aerul o îndoială

pentru cine ți-ai lustruit unghiile, copile,
ți-ai descărcat fruntea de cute și ochii de
cearcăne oare ?
de dimineață calci pe un strat de crăițe
extatice, pălite de soare

te duci să te întîlnești cu norii cumva
ori cu păsările care-și adună cuibul acuma
din iarbă ?
tu fugi iar în cuptorul neliniștii
și în uzura cîmii mai degrabă

însă putred în viață nu vei sfîrși
rîzînd vinde-ți și sufletul, nu-ți fie milă de el,
o amintire curată tot îți rămîne
sau măduva spinării ca un porumbel.

Ploi de aur

În fagurele de beton de la etajul al zecelea
urcă o ploaie cu miros de fericire
(după o zi încinsă care-ți apasă creierul
aceasta e o simplă notație)

și totuși cățărat în picioare pe o bancă din
parc
scuturam cîndva o creangă încărcată de strepi
deasupra unui creștet blond și supus
(a fost pare-mi-se în deceniul trecut)

era cu mult după ora amurgului,
voiam să botez pios un fapt de dragoste
(nespusă vanitate a adolescenței
să se sfințească singură prin natura păgînă)

pe vremuri credeam într-o reglitate suavă
acum mă îndoiesc de proprile-mi amintiri
totuși am văzut ploi de aur cu toții
iar la bătrînețe vom bea desigur ceai de
mușețel

dar nu oricum – ci îndulcit cu miere !

Călăreț

Cine călărește pe respirația mea ?
Sînt norii

N-aș vrea să fiu călăreț
să mă agăț cu degete pripite
de o coamă de fum.

Sala oglinzilor

Astăzi toate imaginile au proporția justă
(ne aflăm în vasta sală a oglinzilor, toamna,
cînd frunzele cad și pretutindeni se
răspîndește
o mireasmă, un abur pacific de ceai)

unghiul a fost cu grijă corectat peste noapte
trecătorii umblă drept unul cîte unul
nici cocîrjați nici încolăciți ca șerpii în rut
se pot recunoaște de la distanță
la o adică își pot ridica frumos pălăria

iar eu îmi descopăr bunul pierdut
zîmbetul de odinioară credul
și sînt mult mai sigur pe mine
(de parcă aș avea buzunarele pline cu aur)

trece un tramvai ca un înger cu antene
lin, implacabil, și vorbe mieroase îmi șoptește
spiridușul virit dacuseară în mingea de tenis,
strîns trainic cu un șurub ca să sară docil :

„doar n-am să-ți scap dacă-mi dai o gură de
vatcă".

Ador o fărîmă de suflet

Cînd unii sună la ușă ca să te căsăpească
iar alții așteaptă liniștiți după ziduri
știind că într-o bună zi te vei duce tu singur
să-ți viri capul în laț

cînd unul behăie tînjind în vigoarea amurgului
iar altul cumpără totul pe un carnet de
semințe
(biata lui copilărie a însemnat mîncînă și
rapt
și virtutea, se știe, e mai tare dacă n-a citit
nici o carte)

cînd totul se reduce la eficiența monedei care
înfiripă
mereu aceeași meladie ruginită în cutia
automatului
(ferească sfîntul să-ți fie scîrbă că te repeți,
viața cere să-i tragi înainte fără rușine)

crede-mă că ador o fărîmă de suflet
asemeni unei trîmbe de flori scuturate
pe terenul roșcovan de tenis în dumnica
paștilor !

place-mi mult să fiu eu naiv
și să nu trag pe nimeni pe stoară.

Cutia

Stau pe o cutie a viselor, neagră,
îmbrățișînd-o din toate puterile
nu cumva să se spargă, nici măcar să răsufle ;

dinăuntru un fel de ciini
împing cu botul (ciinii beznei).

radio

r

Grîul

Ne tragem cu toții — vrem s-o recunoaștem sau nu — din rădăcina firavă dar fermă și trestia mlădioasă a grîului. De aceea vibrăm la soarta țăranului român, de aceea nu ne poate lăsa indiferenți ce se întîmplă cu grîul și porumbul de pe cîmp, cu satele noastre — în plină transformare, într-o atît de plină transformare încît ne punem problema dacă să le mai numim sate ori altcumva. Ceasurile toamnei înseamnă — pentru toți cei care au rădăcinile implantate într-un sat, pentru toți cei care au rădăcinile strămutate mai de curînd sau de mai demult, mai după primul ori al doilea război mondial — nu numai mirosul de poame și zarva din vii, cana cu must dulce și dealurile bogat colorate. La ceas de toamnă reînvie grija pentru grîul din primăvară, grija pentru regenerare în lunile cînd se topesc zăpezile, grija pentru împlinirile din zodia de foc a lui iulie, incluzînd într-un ciclu al eternei griji pentru pămînt, pentru roadele sale.

Ultima duminică nu a fost nici blîndă, nici dulce. A bătut vînt aspru și a fost frig. Vreme despre care se poate spune că-i de stat în casă, de vizionat emisiuni TV în fața cafelei aburind, de stat la o parolă, prin telefon, cu amicii. Dar, pentru oamenii satelor și pentru toți cei care sînt alături de ei în acțiunea de punere la adăpost a roadelor acestei toamne cam rebelă, cam vitregă în zile „frumoase zile de octomvre", duminica aceasta a fost o zi obișnuită : zi de trudă și speranțe, zi în care s-a suflat mult în palme spre a le încălzi, zi în care oamenii de pe ogoare spun, cu modestie, că și-au făcut datoria. Nu știu cîți oameni au ascultat în această duminică emisiunea ce le este dedicată — **Radioprogramul satelor**. Puțini, probabil, dar numărul mic de ascultători nu este un semn rău, ci dovedește că oamenii despre care reporterii vorbesc se aflau, firesc, pe cîmp. Structurată într-o manieră magazin, cu încercarea de a acoperi diverse aspecte ale vieții la țară, emisiunea a avut ca motiv principal grîul. Nu numai pentru că s-a ocupat de fluxul semănatului, care e indisolubil legat de strînsul recoltei, ci pentru că grîul pus în brazdă la vreme dă certitudine și liniște pentru vremea în care ei, agricultorii, se vor putea ocupa și de activitatea căminului cultural și de activitatea universităților cultural-științifice. Sigur, liniștea cu care redactorii și reporterii au vorbit despre sat e un semn de siguranță, de încredere că totul va fi bine.

Dar, e vreme pentru toate, e vreme și pentru spus și pentru făcut. Și mai multă incisivitate — poate chiar marcînd acest moment al maximei încordări — ar fi părut mai apropiată de real, mai apropiată de om. De ce să nu vorbim despre ziua de azi, convinși fiind că ea dă cea mai mare siguranță zilei de mîine ? De ce să fie grîul doar motiv — uneori pus între paranteze — și nu chiar subiectul ? Mai ales acum cînd filele calendarului dispar parcă mai repede, ca într-o numărătoare inversă, trebuie să credem că subiectele mari sînt cele ale vieții de zi cu zi.

Constantin Stan

plastică

p

Un remarcabil eveniment .....

Expoziția de la sala Dalles a lui **Ion Sălișteanu** nu este o „retrospectivă a artistului la 50 de ani" ci, ca toate expozițiile sale, un eveniment plastic, prin problematică și prin modul de organizare, prin intenții și prin anvergură, un experiment public „programatic" a cel puțin 10 ani de lucru.

Premisa actualei expoziții, ca și a artei lui Ion Sălișteanu, este arta ca „putere" specifică de a influența și a transforma, în mod egal emoțional și intelectual, psihic și spiritual ființa umană, arta ca „modelator" uman.

Aceste figurări de peisaje sau de „vitalități" psihice, de portrete sau de spații pure, de naturi statice oarecare sau de „energii" ale elementelor (vezi ciclurile expoziționale ale quaselor și pînzelor), atît de diverse în aparență impun o viziune unitară asupra sensurilor umane și mijloacelor plastice, problemele umane și cele picturale devin una, o singură problemă, a cărei coerență nu stă nici numai în sensuri nici numai în rezolvarea plastică, ci în tensiunea actualizării și rezolvării lor dintr-un punct de vedere unitar, prin imagine. Atît de riguros, aproape clasic, construite, și totuși atît de libere ca gestualitate, indiferent de titlu onerele sale afirmă un „curaj al rostirii" dar și al „enunțului", o linșă de preludecă'i care trece peste genuri și îmbină maniera „realistă" cu cea „abstractă", trimiterile poetice cu cele intelectuale, impactul emoțional și sensibil cu asprotia rațională. Există o forță, o putere imediat perceptibilă a acestor opere, dar și o subtilitate, finete mai tăcută a lor, monumentalitatea lor nu e a construcției sau a dimensiunii ci ține de anvergura interioară a ideației și a gestului pictural : între cei doi poli ai acestei arte, sensibilul și inteligibilul, pe care îi și conține și între care se și modulează, se rezolvă unitar și celelalte dimensiuni ale imaginilor, cea spațială și cea cromatică, cea de efect și de comunicare.

Ion Sălișteanu repune în termeni noi problema stilului, care la el nu se definește prin univocitate tematică ori formală, nici doar printr-o structură picturală caracteristică ori printr-o gamă cromatică strict personală (deși există și o structură picturală și o gamă cromatică de tip „Sălișteanu"). Pictura sa este imediat recognoscibilă și unitară în toate manifestările ei mai ales prin intenție, prin rolul și efectul pretins actului și obiectului artistic, în ce privește comunicarea cu privitorul, și, generic, cu ființa umană. Arta sa este o demonstrație a puterii și a datoriei artei contemporane de a comunica nu doar intelectual ci și emoțional, total, cu publicul, de a-l modela dar și de a-l elibera interior : de la faza de șoc vizual la cea de emoție vizuală și de la sensibilizare poetică la cea intelectuală — există o remarcabilă coerență a mijloacelor plastice și a scopurilor spirituale, a sensurilor și a efectelor posibile, între trăirea și gîndirea totalizatoare și armonioasă a artei și a omului. „Pictura este o acțiune umană necesară și o putere umană nebănuită și inepuizabilă", în măsura în care e conștientă și își duce pînă la capăt, pînă la ultimele consecințe, condiția, problemele și rolul său social, iată ce vine să spună și să convingă arta și activitatea, gîndirea plastică și teoretică, și chiar și modul de a fi al acestui om complex care este Ion Sălișteanu.

Magda Cârneci

muzică

m

Ultimele momente și concluzii

Cînd scriam pentru numărul trecut, ziua a șasea a Festivalului, ziua primei întîlniri cu tineretul instrumental autohton, grupat în concerte speciale, și începuse. Începuse pe cînd trofeele internaționale au prins a încununa pe mulți, foarte mulți tineri de la noi. Dintre ei, acum, Mihaele Martin, Ilinca Dumitrescu, Ion Ivan Roncea și Dimitrie Răpeanu într-un recital performativ, tînzînd sus și ajungînd. Ca revers al încercării, al tentației către perfecțiune, în seara aceleiași zile, corul Madrigal, care este însăși perfecțiunea. Aici, prime audiții de marcă repertorială și succes, aparținînd lui Alexandru Pașcanu, Dinu Petrescu și Cristian Brăncuși.

Și ziua următoare s-a impus prin prime audiții. În concertul formației Quodlibet musicum (dirijor Aurelian Octav Popa) piesa „Curcubee" de Octavian Nemescu, o frumoasă metaforizare a gestului muzical, o transcendere a concretului prin concentrare, iar în concertul trio-ului Iliescu, „Pasărea Măiastră" de Iancu Dumitrescu, cu o imagine sonoră atractivă, foarte bine paginată.

A trebuit să renunțăm la recitalul Shellei Armstrong, pentru a nu pierde spectacolul trupei de dansuri tradiționale „Miyagi Minoru" din Okinawa — Japonia. Trupă exersată în stil tradițional, dar și contemporan, ansamblul japonez impune prin convingerea cu care restituie convenția, paroxismul artificiului și deplina sinceritate față de mimă.

Ziua a opta a fost ziua ansamblurilor camerale de ținută. Deutsche Kammerakademie (R. F. Germană) cîntă cu entuziasm și participare, totuși în perfect respect al stilului. După ei, „Gabrielli Brass Ensemble" din Anglia au adus pe scena festivalului mostra splendidă a supraviețuirii unei tradiții nobile a instrumentelor de suflat. Pe instrumente moderne sau pe copii după exponate de muzeu, aceeași aplecare spre savoarea instrumentală falnică, aceeași credință în actul interpretativ robust, dezinhibat.

Penultima zi, din contra, ne-a lăsat speranțele neîmplinite în privința oaspeților. Și titularul recitalului de orgă — Peter Schwartz (Berlinul Occidental) și violoncelistul Ludwig Holscher (R. F. Germania), solistul concertului Filarmonicii, au avut apariții nesemnificative. În același concert al Filarmonicii, Simfonia a III-a de Pascal Bentoiu, o reaudiție respectabilă, lucrare de devoțiune componistică și sens al expresiei.

În fine, în ultima zi, mai întîi un recital de tineri. Oboistul Radu Chișu, cu frazarea sa de o elocvență penetrantă, Liliana Ciulei — excepțională în opusul de mare greutate, Dan Atanasiu — impresionant în pianistică. Și, închiderea propriu-zisă, a fost rezervată unor lucrări simbolice — Vox Maris de Enescu și Simfonia a IX-a de Beethoven, unite în mesaj. Iosif Conta, la pupitrul orchestrei RTV, le-a asigurat versiuni deplin convingătoare.

Festivalul „George Enescu" a fost, la actuala sa ediție, poate nu orbitor, dar, pentru cine știe cum trebuie să vadă, un Festival de soliditate. Iar dacă el nu s-a deosebit foarte mult de nivelurile medii ale stagiunilor obișnuite din ultimii ani, aceasta este probabil explicabil prin faptul că stagiunea noastră muzicală se află constant la un nivel apreciabil.

Costin Cazaban

PLANETE

Derutanta blîndețe

I

Între Apollo și Dionysos, titlu sonor, dat de către laboriosul critic D. Micu, este situat, intr-o nouă prezentare amplă despre el, G. Călinescu, această contradictorie personalitate care — prin erudiția, prin vastitatea ambițiilor de a aborda toate genurile literare, prin enciclopedica-i foame de cunoaștere („Puțin consecvent in alte idei, Călinescu a fost, toată viața, un fanatic al ideii de construcție" ; „A face de toate a fost ambiția lui precoce") de cunoaștere și manifestare, prin deasemeni insațietățile sale culturale — pare să se potrivească mai mult și în mai multe privințe secolului al nouăsprezecelea, decit veacului nostru, cu ale cărui vicii, teorii, lacune, anomalii, mizerii morale, inconsecvențe („Ne confruntăm cu Călinescu în permanență"), labilități și crize și oportunisme și confuzii se inrudeste pe de altă parte și-și amestecă aluatul structurii, limitele adaptărilor, asimilismele.

Cel puțin parțial, orice temă livrată analizei impune interpretului un anume stil, conținut ei. Piramidele, pagodele Chinei, templele eline, grădinile suspendate, catedralele gotice, arhitectura barocă, zgirie-norii cer fiecare un alt model de limbaj, un alt sistem de gindire, de simetrii sintactice și ideistice, de formulare. Laconismul va implica expresia austeră, onirismul pe cea discontinuă, diluția dintr-o operă — obstacol pentru destui scriitori anevoie evitabil — cheamă, pină la un punct, și nici nu-ți dai seama cum, diluția. Or, Călinescu, fără a se reduce bineințeles doar la atit, a fost, e adesea diluat. Sau altfel spus, concentrația s-ar enumera printre ultimele sale mari calități, nu printre primele, ca de altminteri de cele mai multe ori la cei mai mulți profesori. — in sine pedagogia incluzind abundente digresiuni, dădăceli, repetiții, reveniri, punctări suplimentare, cusături duble in zona concluziilor.

Cu belșuguri de spumozitate și divagații tentante, in această privință, a expunerii pletorice, D. Micu se apără neinarmat contra subiectului și a firii sale, iar pină la urmă, neconvins el însuși de reușită, abandonează și ajunge, va fi și din pricina rigorilor demonstrației și a exemplificărilor, la aproape 1000 de pagini de carte format obișnuit, scrise cu devoțiune, prudență, respect asiduu și un și mai asiduu control, cu căldură (uneori temperatura lor este chiar prea ridicată), admirație, rațiune, abilă ceremonie și nu numai o dată cu sinuozități adjectivale, chinezerii și tact. Căci oare cum altfel s-ar putea numi insușirea suplă de a expune, fără să trezească irascibilitate, intr-un sensibil teren foarte minat altminteri, evidențe care in alte cazuri altădată au pus in alertă un lanț intreg de sonerii, de susceptibilități, de panici și compoziții ale speriatei închipuiri? Citeva citate și exemple: „Examinind cu minuție opiniile critice călinesciene, constatăm — se consternează D. Micu — un fapt uluitor. Între gustul și conștiința estetică a criticului consonanța e departe de a fi perfectă. Călinescu nu aderă întotdeauna, intim, la judecățile pe care le formulează"; „Extravertit, scriitorul a fost disimulat, in același timp"; exegetul apoi relevă „cam prea marea suplețe a propriilor idei, vehicularea noțiunilor fără delimitarea strictă a sferei și conținutului fiecăreia, intrebuințarea termenilor cind intr-o accepție, cind in alta, diferite, adesea, de cea curentă, ca și, in genere, instabilitatea teoretic-atitudinală, schimbarea opiniilor, fără procese de conștiință". Omul ca și scriitorul intră in liniile unui portret nu prea zelesc, limpezit pe dinăuntru de oxizi aspri. Iată comportamentul temperamental care prejudicia criticului: „Voia opinii personale. Dar nici să fie contrazis nu admitea! Era deajuns să citească intr-o revistă o judecată de valoare diferită de cea pe care o dăduse el, pentru ca să devină Jupiter tonans. Ceea ce, bineințeles, nu-l împiedica, să-și schimbe, uneori, după un timp, opinia și chiar să o persifleze, atribuind-o însă altora. Iar tonul său e la fel de apodictic și autoritar de ambele dăți: și cind „decretează" că o carte este excelentă, pronunțind cu anticipație sentința de exterminare a celor de altă opinie și cind califică aceeași carte drept mizerabilă, și bubuie impotriva celor ce îi dăduseră gir". Iată și comportamentul studiat la rece care nu avantaja omul: „Perfect conștient și de valoarea și de natura tuturor actelor sale, el nu le comitea spontan, fără a-i păsa de efecte; și le orienta, deliberat, astfel încit să fie cit mai ieșite din comun. În vorbire, utiliza paradoxul (...) fiindcă știa că asta face senzație".

Comentatorul își venerează subiectul, față de care se dovedește, iar pe deasupra va și izbuti, cu sau fără voia noastră, cărora nu ni se rezervă decit concluziile și surpriza, să fie un mic perfid. Știind — o asemenea pricepere cere totuși inteligență, muncă, subțirime, oarecare salutar iezuitism, temeinica stăpinire a materialului, o cit de cit judicioasă înțelegere a lui, ceva alexandrinism, edificări asupra aprensibilităților mediului in care elaborezi și-ți vei lansa elaborările, variabile strategii și ipoteze de formulare nuanțate, nuanțate deasemeni registre și planuri de impresurare a suprafețelor subiectului, — așadar știind să-și aleagă tonul, spețele de apologie (fiindcă in final, disimulată și nu, ambiguă in orișice caz, tot o apologie o să se releve a fi și această muncită, a lui D. Micu, lucrare), ca și spețele de reticent și mărturisit neentuziasm, atit criticele avansind retractil cit și rezervele — uneori — ce provin din partea-i și se rostesc învăluite în miere pot supăra mai puțin sau deloc, ba ele chiar plac și satisfac, sugerează atitudine echidistantă, atitudinea cumpătării argumentelor și prevenitoarelor etichetări, degajind o senzație supraliniștitoare ținută academică și elevată chipurile prin tocmai aparenta lor lipsă de inflamabilitate, prin impresia că interpretul nu va ocoli niciodată drumul de mijloc, ponderea, deși uneori catifelata lor cumințenie, temperanță, detașare, compusă condescendență, echilibrată ferire de virulențe și de corosivitate investighează profund alteratele zone indezirabile, de litigiu, expuse, ale temei, par să constate fără urmă de patimă carii și carențe indefensibile. Dar constată și ceea ce contează în amplul studiu, plin de multe bemolizante virgule, al lui D. Micu, e tocmai acest lucru, restul rămine pe seama cititorului, care o fi el — vorba lui Baudelaire — ipocrit, însă nu și totdeauna somnolent, nu totdeauna lesne de aflat eliptic de rațiune, iar prost niciodată. Făcîndu-se că doar inregistrează ca orice aparat de măsurători exacte, că doar expune constant rezultatele descoperite, că își apără autorul exegezei pe care a intreprins-o (însă prea arare atari apărători nu provin la origine ei înșiși din rindul procurorilor măcar refulați), că de fiece dată îl scapă de analizele, de obiecțiile, de invectivele, de acuzele neindurătoare ale cite cuiva real sau prezumtiv și că-l ajută să se disperseze deasupra, cit mai deasupra imputărilor prea-prea deranjante, amarnic de dificil de trecut complet cu vederea, făcîndu-se culant că iartă, politicos că a omis accentul de gravitate cel mai exact, lapsusurile ori excesul de netrebuință și disparitatea, îndatoritor ca un curtean, echivoc și protocolar ca un ambasador al cauzelor amenințate, ipotetic și fluid cum un îndeminatec al savorilor instabilului ca stil și sugestiilor ca scop, comentatorul este alte dăți inclement și metoda deruntantelor sale blîndeți, favoruri și privilegii (depistabilă cind și cum, ba de multe ori vădind un manifest, înduioșător, stîngaci și reproșabil partizanat), metoda numită își atinge țelul mai totdeauna. Un țel precis. Aproape cu mlădieri de virtual artist, căci iți trebuie și o inzestrare specială ca — făcînd pe distratul, pe logoreicul, pe caligraful virgulelor — să nu omiți adevărul și pronunțind verdicte, să pară că plecaseși doar la cules fragi și că ți-ai pierdut și tu așa vremea alergind prin soare după cite un fluture colorat.

Ion Caraion

PUNCTE DE VEDERE

O carte despre G. Călinescu

Urmare din pag. 1

„comicării involuntare" și „trăiri virtualizate", prin urmare, nu trăiri autentice, ci mai curind mimetisme. Nivelul lui G. Călinescu ca poet? E, ne spune D. Micu, un soi de M. R. Paraschivescu din **Cintece țigănești.** Deci, ar trebui să conchidem, G. Călinescu nu e în poezie decit autor de improvizații, deci lirismul său, fie și congenital, e superficial. În realitate, G. Călinescu nu înțelegea prin lirism, restrictiv, ca D. Micu, dispoziția de a face poezii, înțelegea, mai larg, capacitatea de creație.

Cum stă Călinescu cu „vocația epică"? Cercetind pe 17 pagini **Cartea nunții**, D. Micu ajunge la concluzia că avem a face cu o parodie a romanului clasic, deci vocația epică e tot superficială, la început. Adevărata vocație a lui Călinescu e, demonstrează D. Micu, luind in discuție mărturiile autorului insuși și cronicile sale neadunate in volum, pe 91 de pagini, (nu lipsesc sublinierile contradicțiilor, ale fluctuațiilor de opinii, ca și cum D. Micu ar avea opinii mai autorizate), „simțul critic". „Fără G. Călinescu", recunoaște D. Micu, „critica literară din deceniul al patrulea ar arăta ca un edificiu căruia îi lipsește un perete" (nu ne spune insă care sint ceilalți trei pereți). „Nefiind critic in înțelesul rigid al noțiunii, G. Călinescu este, in felul său, inimitabil, cel mai mare critic român". Putem fi de acord cu ultima parte a frazei.

Urmează cercetarea publicisticii (Demonul publicistic, Mobilitatea spirituală, Vocația pedagogică, Sentimentul cetății) cu insistența răscolire a jurnalisticii călinesciene, a efemeridelor sale din care criticul nu a adunat decit o parte in **Cronicile optimistului.** O sinteză de maximum 10 pagini (dar D. Micu nu e omul sintezelor) ar fi fost mai profitabilă decit prolixa expunere (pe 92 de pagini) a acestui sector totuși neesențial al operei lui G. Călinescu.

În continuare, sub titlul **Obsesia monumentalului** sint prezentate pe 234 de pagini (un volum intreg) studiile despre Eminescu și Creangă și **Istoria literaturii române de la origini pină în prezent.** Nespecialist el însuși în Eminescu sau Creangă și specialist numai în literatura română din perioada contemporană, D. Micu conspectează școlărește, confruntind cu ce a mai citit el despre Eminescu, neîndreptind nici ce e de îndreptat (**Mirodonis, Nunta piticilor**, poveste „cu ritmica lui Burger", cind e de fapt **Cintecul de nuntă — Hochzeitlied** al lui Goethe), acuzind pe Călinescu că „forțează uși deschise", că nu are sinteză, că nu trece în **Istoria literaturii** pe Neculuță, A. Toma, B. Luca și alte valori de aceeași talie. D. Micu scrie, rezumind pe Călinescu, că Ion Creangă era in adolescență un „cotingan" iar la maturitate „un parșiv întocmai ca Nichifor Coțcariul" (termenii de „cotingan" și „parșiv" îi aparțin), dar face o lungă listă de pretinse erori, formulări stîngace în **Istoria literaturii** de tipul **diurn** în loc de **cotidian** (de fapt, la Călinescu **diurn** e antonimul lui **nocturn**), multe îndreptate de autorul însuși în citeva errate și în ediția a doua a cărții (pasaje publicate in periodice). Unele sint simple greșeli de tipar, precum Cirlova în loc de Crilov la p. 251 (la Micu: 521). Nici cartea lui D. Micu nu e fără erori de tipar. Citim, de pildă, la p. 442: „După cum se vede, termenul baroc este utilizat, cind intr-o decepție (peiorativă) cind în alta (pur descriptivă, neutră)." Mai nostim e că D. Micu își însușește din G. Călinescu termenul **indimenticabil** pe care, in ediția a doua (in manuscris) a cărții sale, criticul l-a înlocuit cu accepția (era să zic decepția) sa românească: **de neuitat**. Va rămînea la Micu: „imaginea indimenticabilă a organicului mineralizat", „portret indimenticabil al lui Francesco de Assisi" (corect d'Assisi), „formulează și exemplifică indimenticabil", „lui N. Iorga istoricul literar i-a făurit un portret indimenticabil". Se știe că Alexandru Beldiman invoca spre a scrie a sa **Tragodie** pe Heraclit și pe Young. Micu a înțeles că G. Călinescu ar fi vrut ca Beldiman să scrie slujindu-se de filozoful grec pesimist și poetul melancolic englez: „Pentru a invoca indimenticabil tragodia, jalnica Moldovei intimplare, lui Alexandru Beldiman i-ar fi trebuit concursul lui Heraclit și al lui Young". Această descoperire o face după observația: „Criticul se referă la autori străini — paradoxal — pentru a releva însușiri ale acestora **absente** la scriitorii noștri". Într-adevăr, D. Micu face multe referințe despre trimiterile lui G. Călinescu la scriitorii străini. De exemplu, ne spune că romanul **Orașele inecate** al lui F. Aderca „e raportat la Restif de La Bretonne și Grimmelhausen" la indice: Restif de la Bretonne, dar tot Grimmelhausen in loc de Grimmelshausen). În sfîrșit, D. Micu crede că **Tabla de materii la Istoria literaturii** e [illegible] și ne dă el pe trei pagini „un [illegible] mai explicit" „mai în măsură să dezvăluie cititorului rețeaua de idei ascunse, ce susține cartea". Din păcate, ideile lui Călinescu rămîn și mai departe [illegible] pentru interpret care le sistem-[illegible] fără a avea o periodizare sau o scară de valori mai bune decit cele ale autorului.

Alt capitol rezumă romanele lui G. Călinescu, **Enigma Otiliei**, in 44 de pagini, **Bietul Ioanide**, in 67 de pagini și **Scrinul negru** in 38 de pagini. Încheierea lui D. Micu e aceasta: „Esențial, viziunea romancierului e clasicizantă. G. Călinescu intreprinde studii caracterologice, creează tipuri, caută să revele umanitatea canonică. Structural, însă, nu e un clasic. Este chiar un anticlasic: un romantic eruptiv, incandescent. Autorul **Bietului Ioanide** e romancierul devenit clasic printr-un act de autoconstringere. Dionysos încătușat de Apollo. De aici derutanta sa originalitate, singularitatea. Cu alte cuvinte, viziunea romancierului e esențial clasicizantă, dar nu un rezultat al structurii, ci al autoconstringerii. Așadar, clasicismul lui Călinescu, ca și acela recunoscut de el la Caragiale, nu e clasicism structural, ci artificial, obținut prin adoptarea voită a unor reguli, a unei metode. De obicei înțelegem prin clasic pe moralist, adică pe observatorul și clasificatorul tipologic al umanității morale. Structura romantică (Lanson i-o atribuie lui Balzac) nu împiedică viziunea caracterologică, am putea spune chiar că o potențează și depinde numai de atitudinea senină a cititorului pentru ca tipurile creatorului să nu fie receptate ca șarje. D. Micu crede, la fel cu S. Damian, că eroii lui Călinescu sint, ca și cei ai lui Caragiale, „tipuri caricate", „înfățișări deformate" ale tipicului. Ne vin în minte cuvintele lui Călinescu: „Arta e prin definiție o șarjă într-un fel sau altul, tragic sau bufon. Nu există un indicator care să ne arate precis linia normală a fenomenelor. Cum trebuie să tratăm costumele incroiabililor? Cite bube trebuie să acordăm pe obrazul lui Mirabeau sau al lui Danton? Hipopotamul e o șarjă a naturii, putem oare să-l excludem din descriere...?" Nu cred că personajul feminin din **Scrinul negru**, Caty Zănoagă seamănă cu Valerie Marneffe „una dintre femeile-monștri din **La cousine Bette**". Ea e mai mult o madame Bovary și, ca și Flaubert, Călinescu ar fi putut să spună: „Caty c'est moi!"; intenția sa n-a fost in nici un caz de a crea „o femeie monstru". De altfel, adevăratul monstru feminin din citatul roman al lui Balzac nu e Mme Marneffe, ci verișoara Bette, Lisabeth Fisher, invidioasa.

Despre **Universul poeziei**, D. Micu spune că nu poate fi analizat: „Cine vrea să demonstreze frumusețea eseului n-o poate face decit transcriind. Și cum fiecare paragraf pare la lectură, cel mai frumos, ar trebui reprodusă intreaga scriere". Ce s-ar fi intimplat dacă, in loc să rezume, D. Micu ne-ar fi dat un „The Essential Călinescu", o culegere de texte alese? Pentru mulți, cred că ar fi fost mai nimerit.

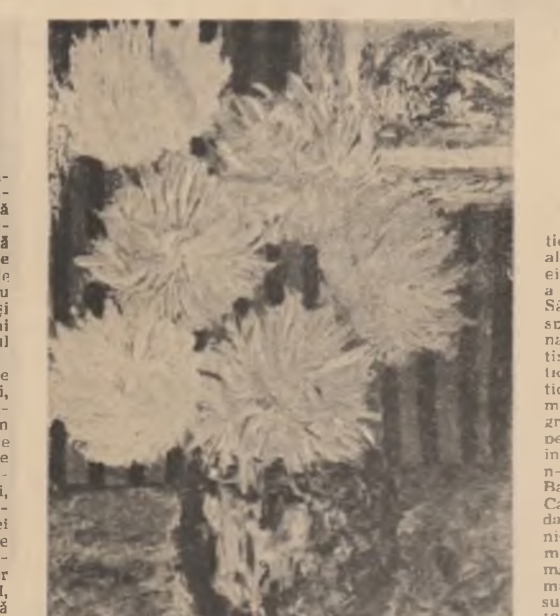

Cristian Calcan: „Flori de toamnă"
Din expoziția deschisă la Galeria „Informația"

Există o criză a criticii?

Urmare din pag. 1

care conferă însuși actului critic un caracter de creativitate — decit cu prețul îngustării sensibile a cimpului in care poate și trebuie să se desfășoare.

Opera de artă, cu excepția primei verigi a lanțului creativității umane, nu apare pe un teren pustiu, ci ca operă intre opere. Rostirea asupra valorii ei nu poate fi făcută în afara raportării ei la constelația de valori ce a precedat-o, constelație universală și națională, cu alte cuvinte in afara tradiției, a moștenirii artistice a umanității. Care sint, adică, raporturile ei de continuitate și discontinuitate, care sint elementele ei de sincronie și discronie? Prin forța împrejurărilor, opera fiind unicat, identitatea absolută a uneia cu alta ar duce, automat, la anularea valorii ei. De aici decurge cu necesitate raportarea operei noi apărute la operele și capodoperele anterioare, consacrate ca atare. Aceasta nu însemnează că judecata de valoare trebuie să pornească in aprecierea operei noi ținind seama doar de **continuitate**, de spațiul creativității încheiate. Progresul in artă ca și in orice alt domeniu, presupune, concomitent și **discontinuitate**. Iată de ce in orice cultură, oricare ar fi ea, simpla raportare la capodoperă nu este satisfăcătoare. Un asemenea demers, cum pe bună dreptate observa Gramsci, nu poate conduce decit la o „critică a maeștrilor", fapt care ar reteza orice dimensiune constructivă, orice posibilitate a unei critici [illegible] să dezvăluie tendințe innoitoare, mugurii unei viitoare evoluții ce ar putea conduce spre o alta capodoperă.

Opera de artă nu este numai cunoaștere și creativitate [illegible] și atitudine față de viață, față de lume. [illegible] încă de la început [illegible] critic. Omul [illegible] fără voie, in mod direct sau indirect, [illegible] angajare a artistului in situația sa socială și istorică. Chiar „neangajarea" lui programatică, conștientă deci, este tot o angajare. În ciuda oricărei teorii puriste, in țesătura operei se intilnesc intotdeauna firele unor valori eterogene esteticului, aparținind valorilor filozofice, morale, politice, juridice etc. Valoarea estetică nu se constituie in afara și fără legătură cu celelalte valori umane cu care coexistă intr-o strinsă conexiune și interdependență. „Intruziunea" acestora in substanța operei nu poate fi nici evitată și nici nu alterează valoarea estetică. Dimpotrivă, o potențează in măsura in care asimilarea lor de către estetic este organică.

Combătind tendințele estetizante de a rupe esteticul de celelalte valori și, militind pentru necesitatea unei teorii a valorii, criticul I. A. Richards citează un text din **An Essay — an Style** de Pater, pe care il consideră o expresie cum nu se poate mai potrivită, succintă și semnificativă a împrejurărilor in care o experiență artistică prezintă valoare: „Date fiind circumstanțele pe care m-am străduit să le prezint — ce stau la temelia artei adevărate — dacă, mai mult, ea este închinată creșterii fericirii omului, salvării celui oprimat, intensificării sentimentelor de prețuire reciprocă sau înfățișării unor adevăruri noi ori vechi, asupra noastră și asupra legăturilor noastre cu lumea, astfel incit să ne îmbărbăteze in răstimpul popasului de aici... va fi, de asemenea, artă adevărată; dacă, mai presus de aceste valori pe care le-am însumat... cuprinde ceva din sufletul umanității, își descoperă locul îndreptățit, armonios, in arhitectura măreață a vieții omenești". [1]

Între artă și viață, intre valorile celor două există o legătură inextricabilă, o interconditionare și o conexiune reciprocă. Fără a reflecta in valorile sale pe cele ale vieții — precum scoica vuietul mării — arta este o contrafacere, un nonsens.

Desigur, cele citeva repere teoretice enunțate cu acest prilej atit de sumar pot să constituie doar puncte de plecare pentru dezvoltarea unei intregi estetici. Ele pot fi, cu siguranță, completate, sau, unele idei, chiar amendate. Avind convingerea relativității celor afirmate, sintem însă tot atit de definitiv convinși că o critică autentică nu-și poate găsi rostul decit in măsura in care tinde spre formularea unor judecăți de valoare obiective.

[1] apud. I. A. Richards: „Principii ale criticii literare", p. 85

Estetica românească între critică și filosofie

Urmare din pag. 1

tiei populare situația ar fi similară cu a oricărui alt popor, dacă in condițiile noastre specifice nu ei i-ar fi revenit secole de-a rindul misiunea de a suplini, in principal, frustrarea de tot restul. Să-i acordăm, de aceea, o importanță genetică sporită comparativ cu ceea ce se află consemnat in cunoscute istorii ale esteticii?; permițindu-ne un transfer liber de la „valoarea estetică" la „știința esteticii", de la esteticul la estetica?! Ar fi o operație riscantă, care, prin prea multă generozitate, ar lărgi pină la indistinct granițele domeniului — și pentru trecut dar și pentru prezent. Dar oare in raport cu „cărțile de înțelepciune" ale începuturilor noastre, riscul n-ar fi intrucitva similar? Dosoftei și Neagoe Basarab, Miron Costin și stolnicul Constantin Cantacuzino, nu doar bogați in valori estetice dar și gindind asupra lor și generalizindu-le ca niște esteticieni? Desigur, opiniile despre frumos și artă devin din ce in ce mai distincte, mai circumscrise la Dimitrie Cantemir, mai lămurite și lămuritoare la Samuil Micu. Desigur, succesivele valuri pregătitoare ale Revoluției din 1848 sint necesarmente purtătoare ale unor adeziuni estetice. Dar **ce** și **cit** să reținem din ele? Pentru a nu mai vorbi de practica artistică interferentă și paralelă a unor creatori din ce in ce mai lesne identificabili ca personalități și in identitatea de sine a operei lor: cit din valoarea lor estetică să transferăm in știința esteticii?

1. 4. Ion Iliescu a încercat in **Geneza ideilor estetice in cultura românească** (1972) să alcătuiască un model posibil al acestei autohtone **pre-esteticii-esteticii.** De la „estetica bunului simț" el a trecut la „estetica latentă", „estetica implicata și cea a explicitărilor" și apoi la „estetica sistematică și de doctrină". Dar, vorbind din explicabilă precauție de „conștiință estetică", „atitudine estetică", „implicații estetice", „sensuri estetice", „cugetare estetică", „idei estetice" — toate ca subtitut sau etape pregătitoare ale propriu-zisei estetici — autorul rezolvă numai o parte a problemei. Căci mai dificilă rămine distincția, pe care am putea-o extinde și asupra domeniului in cauză, intre ceea ce Hegel numise „filosofemă" și „filosofie": intre difuz și concentrat, spontan și conștient, aproximare și știință. Estetica presupune **conștiință de sine.** In masura in care ea există in vechile, de pildă „filosofii ale artei" sau „poetici", acestea își pot pe drept aroga, retroactiv, apartenența de „estetică". Dar in măsura in care ea absentează? Nu considerăm actul relativ tirziu de naștere al unei îndeletniciri ca știrbindu-i neapărat din valoare. Două secole sau două milenii sint ambele mult sau puțin, depinde din ce perspectivă vor fi privite. De aceea n-ar trebui, poate, să perseverăm in a impinge prea departe „originile" esteticii noastre, care, ca gindire programatică și conștientă de acest program al ei de generalizare filosofică și științifică, este firesc îndatorată secolelor al 19-lea și al 20-lea.

2. In ce fel ia naștere propriu-zisa estetică românească?

2. 1. „Germania are esteticieni, Franța are critici". Să lăsăm la o parte tăișul partizan al opoziției operate de G. Călinescu, întrebindu-ne doar de cind are Germania esteticieni? Din secolul al 18-lea, de bună seamă, dar mai cu seamă din ultimul său deceniu și din primele două decenii ale următorului secol. La încrucișarea a două veacuri prind ființă principalele alcătuiri ale esteticii germane clasice, pietrele monumentale de temelie ale intregii estetici europene moderne, datorate unui Kant, Schiller, Schelling, Hegel, celor din urmă asociindu-li-se in timp, nu in spirit, și contribuțiile unui Herbart ori Schopenhauer. Pe toți aceștia i-au urmat, in filiația de idei, și tinerii esteticieni români. Că lui Radu Ionescu i-a fost mijlocit Hegel prin Franța, sau că Simion Bărnuțiu a ajuns in contact cu o filosofie de factură kantiană prin intermediul lui Wilhelm Traugott Krug, nu face decit să nuanțeze evidența. In 1933 Tudor Vianu solicita aprofundarea **Influenței lui Hegel in cultura română** asupra citorva personalități de prima mărime, mai ales din a doua jumătate a secolului trecut. Printre ele cea mai importantă și mai controversată este Titu Maiorescu, in legătură cu ale cărei concepții estetice Vianu a argumentat in alte citeva rinduri insemnătatea ecourilor hegeliene (**Contribuția românească in estetică. Ideile estetice ale lui Titu Maiorescu. Titu Maiorescu — estetician și critic literar. Noi izvoare ale esteticii lui Maiorescu**). Problema a fost reactualizată de pe poziții opuse de către Liviu Rusu, care in textele volumului **Scrieri despre Titu Maiorescu** (1979), cu deosebire în **Recapitulare sintetică a pretinsului raport dintre Maiorescu și Hegel** opinează pentru influențe suferite de Maiorescu nu din partea lui Hegel, ci mai degrabă a lui Herbart, Feuerbach, Schopenhauer. Controversa rămîne deschisă noilor cercetări, ca și studierea comparatistă de tipul celui recomandat de Vianu, pină acum neonorată integral.

2. 2. Întemeierea esteticii române moderne, fapt profund caracteristic, este străjuită de către cele două date hotăritoare ale intemeierii statului modern român: Unirea Moldovei și a Țării Românești in 1859 și proclamarea independenței de stat a României in 1877. Dependențele ar putea fi detaliate, înflorirea culturală fiind structural îndatorată înfloririi naționale, pe care a și impulsionat-o din răsputeri. Să ne mulțumim, aici, numai cu indicarea acestei determinări istorice, interacțiune probată de altminteri de variate alte împliniri spirituale. Pentru a ne limita doar la cele înrudite cu a noastră, in acești ani apar fundamentale scrieri ale lui Nicolae Bălcescu, Alexandru Odobescu, Nicolae Filimon, Alexandru Papiu Ilarian, Aron Pumnul, Mihail Kogălniceanu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Dimitrie Bolintineanu, Timotei Cipariu, Mihai Eminescu, Ion Creangă, George Barițiu, Ioan Slavici, Ion Luca Caragiale, Vasile Conta, Vasile Alecsandri ș.a., alături de grupări literare ca „Junimea" și reviste precum „Convorbiri literare", sau de activitatea unor pictori, îndeosebi a lui Nicolae Grigorescu.

2. 3. Nu sint lipsite de relevanță citeva indicii cronologice, in măsură să reliefeze aportul deceniilor al șaptelea și al optulea in constituirea esteticii filosofice autohtone. Primul text de estetică românească este îndeobște socotit studiul lui Radu Ionescu **Principiile criticii**, apărut in „Revista română" in 1861 și consacrat comparării artei cu știința (cu filosofia), in conținut și ca manifestare. Primul curs de estetică românească este ținut de Simion Bărnuțiu la Universitatea din Iași intre anii 1858 și 1863. Fundamentarea unei „critici estetice" îi incumbă lui Titu Maiorescu in studiul **O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867** (după ce inițierile sale germane in domeniul esteticii se vădiseră încă din scrierea publicată la Berlin in 1861 sub titlul **Einiges Philosophische in gemeinfasslicher Form — Considerații filosofice pe înțelesul tuturor** — și in comunicarea sa, din același an, despre **Die alte französische Tragödie und die Wagnerische Musik — Vechea tragedie franceză și muzica lui Wagner**). Studiul din 1867 rămine fundamental pentru concepțiile estetice maioresciene (cu el se deschide, in 1874, primul volum din **Critice**) și pentru adepții lor de mai tirziu. Tot in 1867 V. A. Urechia ține conferințele **De clasicism, romantism, realism** și **Poezia in fața politicii.** Ion Pop Florantin tipărește la Iași, in 1871, volumul **Fundamente de filosofie. Estetica**, iar in 1874 cartea **Estetica generală. Frumosul.** Dar mai cu seamă C. Dimitrescu-Iași, prin prima teză de doctorat a unui român in străinătate pe temă de estetică, anume **Der Schönheitsbegriff**, susținută și publicată la Leipzig in 1877, devine un promotor al esteticii filosofice; mai bine zis, ar fi putut deveni dacă traducerea tezei de doctorat **Conceptul frumuseții** nu ar fi intirziat atit de mult (v. volumul C. Dimitrescu-Iași, **Studii de estetică**, 1974).

2. 4. „De la Radu Ionescu și Simion Bărnuțiu la Ion Pop Florantin și C. Dimitrescu-Iași" s-ar fi putut, așadar, intitula o posibilă istorie a temeiurilor esteticii românești cu caracter explicit și accentuat filosofic, manifestind pe deasupra limpezi propensiuni către o sistematică de tip universitar, academic. Practic s-a intimplat însă ca Titu Maiorescu și Constantin Dobrogeanu-Gherea, polemica lor, să fi jalonat dezvoltarea gindirii estetice autohtone și să fi eclipsat pentru o vreme alte preocupări de estetică. Dobrogeanu-Gherea este nu numai primul estetician marxist român, dar totodată primul estetician marxist european. Împrejurarea ar fi putut fi și ea recunoscută, dar ea n-a fost multă vreme și intirzie pină astăzi in deplinătatea ei, de astă dată din pricina intirzierii traducerii textelor românești in limbi de circulație mondială. Fapt este că Gherea și Lafargue sint cronologic cei dintii care au analizat fapte de artă prin prisma materialismului istoric și au îndemnat la generalizarea acestei inedite instrumentații și metodologii pentru o estetică științifică — Gherea mai explicit și apăsat decit Lafargue, de pildă in **Materialismul economic și literatura**, in 1895. Studiile de critică, istorie și teorie literară ale lui Gherea, cu implicațiile lor de estetică marxistă, ocupă precumpănitor un deceniu, răstimpul intre 1886 și 1896; după care doar se vor înscrie, e drept că intr-o arie europeană cu ecouri mai largi, contribuțiile lui Plehanov și ale lui Mehring. Se remarcă lesne că prin Gherea ieșim din „prima modernitate" a gindirii estetice românești, dominată de Maiorescu, intrind intr-o „a doua modernitate" a ei. Conflictul care la un moment dat părea, prin punctele sale tangente chiar era, unul al **concomitențelor**, ni se dezvăluie sub alt unghi ca al **succesiunilor**: Gherea este contemporan cu Maiorescu, dar reprezintă și o altă etapă a gindirii. Se poate discuta dacă Maiorescu a fost mai degrabă herbartian, hegelian, schopenhauerian. În orice caz, el descinde din spiritualismul german și, mijlocit, platonian, pe care le tempereazā printr-un raționalism și „activism cultural" (avant la lettre), preocupate nu atit de speculații metafizice, cit de instituiri, însănătoșiri și edificări practice de modernă cultură națională. Actul cultural cuprinzător il favorizează și Gherea, mai îndatorat însă pozitivismului francez și materialismului antropologic rus, in genere tendințelor, devenite actuale, de a se corela filosofia cu știința și cu spiritul științific; orientări care de la mijlocul secolului și-au găsit cel mai de seamă exponent, in științele sociale și umane, in persoana lui Marx. Dacă am vorbi in estetica europeană de ansamblu despre o mutație caracteristică de la „teza" idealismului clasic german la „antiteza" științifică, pozitivistă, materialistă ori psihologizantă engleză, franceză, rusă și chiar germană (să ne gindim la un Spencer, Taine, Cernișevski, Fechner), privilegiul oarecum singular al cugetării estetice românești constă in capacitatea de a fi condensat „teza" și „antiteza" într-o unică esențială confruntare, sau, pentru a accentua lucrurile pină la ultima lor consecință: in esențiala confruntare a esteticii românești. Adică, relativ invers comparativ cu cele constatate: acum și aici **succesiunea este aceea care se reordonează** intr-o **concomitență**, intr-o fundamentală alternativă care va obseda destinele esteticii românești pină tirziu, de fapt pină in zilele noastre. Un timp precumpănitor s-a pendulat intre Maiorescu și Gherea, s-a optat intre ei și s-a forțat o opțiune categorică, apoi s-au descoperit complementarități, simbioze, șanse de sintetizare, precum intre laturile aceluiași întreg (posibilitatea „sintezei"!). În prezent precumpănește efortul din urmă, încercarea de a aprofunda, fără admonestări, adevărul fiecăruia, chiar dacă limitat și reciproc ajutător. Fapt este că Maiorescu și Gherea au fost pentru proprii lor urmași, dar sint și pentru noi, principalii învățători.

2. 5. Dar in estetică, in primul rind și mai cu seamă, ori in critică? Dacă am ocoli intrebarea, am da dovadă de lașitate, fie și patronată de un mare, poate prea mare, atașament pentru estetică. Nu ea este însă hotăritoare, ci ansamblul spiritualității. Or, in cadrul cultural asamblat românesc distribuirile specifice au continuat să fie favorabile mai degrabă altor valori decit celor strict și sistematizat teoretice. In prim plan a continuat să nu se situeze „estetica propriu-zisă", pentru a relua aceeași labilă formulă; de neocolit, cu aceste sau alte cuvinte, intr-o radiografiere cit de cit corectă a stărilor de fapt dominatoare. Din motive de istorie și sociologie reală, in avanscena spiritualității românești s-a instalat literatura; și, ca un reflex al ei, critica literară. Situația nu e singulară in această parte de lume, literatura și, ajutător, critica literară ajung să cumuleze o serie de funcții pe care in alte părți și le asumă distinct alte forme ale unei gindiri specializate. Literatura și critica literară devin purtătoarele unei incărcături deosebite, ele „totalizează" și, corespunzător, își păstrează și o serie de virtuți „sincretice". Acest rol cumulativ privește direct estetica, mai puțin prezentă sub forme explicite și cu pretenții exhaustive, ca disciplină filosofică predată in universități și concentrată in tratate academice. Încep și acestea să se configureze. **Estetica** lui Simion Bărnuțiu sau **Conceptul de frumos** al lui C. Dimitrescu-Iași. Chiar și Ioan Slavici ține un curs de estetică in 1883—1884 la azilul „Elena Doamnă" din București, publicat in „Educatorul", surprinzător de profesional in ambele sale capitole, **Fondul estetic** și **Forma estetică**, mai ales in cea de a doua (intreruptă aproape de încheiere): o viziune psihologică asupra esteticii, lipsită de ecouri și reverberări de specialitate. Problema reală nu este atit scăzuta la început și apoi crescinda originalitate a unor atare intreprinderi, comparativ cu ilustre modele; cit, mai ales, slaba lor audiență in epocă, epocă mai puțin preocupată de sistematizări docte in estetica filosofică decit de intervenții critice de imediată acuitate. Nu e vorba numai de talentul publicistic superior al lui Titu Maiorescu (care in acest plan il și admonestează pe Simion Bărnuțiu in prefața ediției **Criticelor** de la 1874, in rind cu toți cei ce „tot sunt ceva, sunt un semn de viață și sunt mai bine decit nimic"): e vorba, mai cu seamă, de motivele profunde pentru care națiunea și cultura ei avuseseră nevoie de talente ca al lui. Personalitatea răspunde unei necesități, pe care o și activizează, o ascute, o înfăptuiește. Un principal motor al dezvoltării de sine naționale a devenit, se vede că a trebuit să devină, literatura. Literatura a fost chemată să defrișeze calea dezvoltării: dar și calea dezvoltării literaturii era cineva chemat s-o defrișeze. De aici imperativul criticii active, viguroase, consubstanțiale obiectului ei. Nici un filosof român nu îi este comparabil lui Eminescu, situație pe care obișnuim s-o reformulam (in parte îndreptățit, in parte abuziv) numindu-l pe Eminescu filosoful român cel mai de seamă. Judecind după fragmentele eminesciene consacrate esteticii, de pildă după acel fragment cu adevărat vizionar asupra frumosului și frumuseții in care, pe urmele lui Schiller, se pledează pentru „sufletul frumos", iar apoi pentru „o estetică a vieții", mai că am fi tentați să spunem același lucru despre estețicianul Eminescu.

Privirea cea mai lungă

Urmare din pag. 1

stirni afirmația, există descoperiri mai inspăimintătoare decit Bomba cu neutroni, fiindcă noi nu de moarte (pe care am acceptat-o) ne temem, ci de spulberarea oricărei speranțe, a oricărei perspective. Astfel, am văzut de curind pe micul ecran imaginile unor galaxii captate de ochiul celei mai mari oglinzi din lume (cu diametrul de 6 metri) in mijlocul puzderiei de aștri, sau mult mai departe, in spatele lor, ca un ochi ce stă la pindă, se observă una din faimoasele **Pete negre**. Deși comentatorul spunea pe un ton calm că este vorba de o „călătorie in timp", desigur numai in trecut, vederea acelor aștri ale căror imagini singure se mai salvaseră (fugind oriincotro in univers) 'n timp ce carnea lor de foc și lumină era suptă de o pată neagră, de un abis vederea acestui fenomen ce se petrecea la peste 100 miliarde ani lumină iți umplea sufletul de oroare și de o teamă cu totul necunoscută. Cum e posibil, gindeam, ca omenirii să i se comunice că incoruptibilele și etern fixele stele (care i-au văzut pe primii oameni răsărind sub lumina lor și pe toți urmașii acestora trăind și murind) să se stingă? cum este posibil ca universul absolut armonios să-și cedeze energia, masa, formele și frumusețea acelei guri negre, acelui minuscul, nesățios și bătrin abis? cum este posibil ca astronomii, astrofizicienii și aparatele lor să ne tulbure pentru totdeauna, cu descoperirea acelor acaparatoare pete negre, care ei înșiși nu le-au explicat incă? Ei vin și spun că acest implacabil abis, dată fiind distanța de peste 100 miliarde ani lumină — se situează in trecut, că — deducem noi — așa ceva s-a petrecut sub noianul de timp, dar cu cită dreptate nu s-ar putea spune că fenomenele sint contemporane cu vederea?! Credem că pe masa și, mai ales, in mintea fiecărui cercetător, inovator, armator, om de știință in general, ar trebui încrustată adinc una din înțelepciunile străvechi ale omului: „Să se spună adevărul; să se spună ce-i plăcut; să nu se spună ce-i adevărat dar neplăcut; nici ce-i plăcut dar neadevărat".

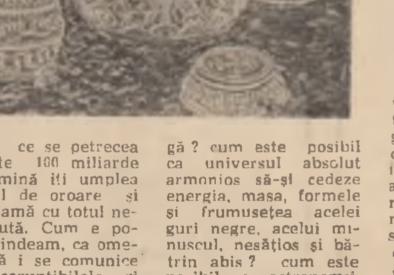

(Manu)

atelier literar
poșta redacției

T. ȘERB. : Parcă e mai bine, în ansamblu (și mai ales în „E puțin") dar încă se mai văd semnele grele ale neîmplinirilor de ordin școlar (pe care nu reușim să înțelegem de ce nu vă luați inima-n dinți să le rezolvați).

R. POPEL : Am primit cartea. Vă mulțumim.

V.M.A. : Dintre versuri, ceva mai bine în „Derivă". Prozele, subrede, insăilate, scrise (și transcrise!) neglijent, „la botul calului" (de p.: „Afară prin grilajul de fier forjat de la intrare aștepta cuminte și prafuita mașina verde a omului" ?!... etc.).

V. DRĂGUȘANU : Multe pagini interesante (unele, destul de dificile, de altfel...) prea multe pentru a le pomeni aici. N-a sosit oare vremea să vă gîndiți la o carte ?...

A. A. IOSAN : Destule lucruri demne de atenție, care confirmă bunele impresii inițiale și deschid perspective favorabile („Ridurile oglinzii", „Pop-art", „Acuarelă", „Admirație", „Cacialmaua", „Gestație", „Machiaj", etc.).

R. ROCA : Prea multe „transporturi" și prea grăbite (urmele grabei se văd în calitatea nepermis de variabilă a textelor !). Cele mai bune sînt în ciclul „Compasul șchiop" — „Storul" — „Deținut". Citeva (2—3) din „Roata", citeva din „Planșeta". Apoi, scăzînd, disparate, „Copacul", „În munte", „Pasaj", „Purtînd izvorul", „Sînt de aceeași părere", etc. Jalnice, cele din „Simplă încurcătură". (O dată pe lună, cîte 10—15 pagini — semnate ! — e destul !).

D.E. ROȘCA : Din ultimele plicuri (fără noutați deosebite): „Lycantropia", „Interior", „Alb pe alb".

UN FOST COMBATANT : Considerațiile din scrisoare nu sînt deloc intenabile și nu e mai puțin îndreptățit nici apetitul dv. pentru altceva, pentru un **drum nou**. De altfel, dacă v-am identificat corect, același apetit se manifesta și-n prima repriză a luptei al cărei „combatant" ați fost (și, de fapt, sînteți și, probabil, veți fi în continuare !...) dar rezultatele întîrzie să devină — cel puțin pentru noi — concludente, convingătoare, în sensul năzuit (ceea ce nu înseamnă că nu voi putea fi, la un moment dat !). „Jucărelele lirice" de-acum (și mai ales „Diana", „Orfeu", „Marylin", poate și ultimele două din recviemul „Polaire") se înscriu și ele foarte bine în linia năzuințelor afirmate, ca și în sfera observației noastre de data trecută. Există și în ele același efort de a converti ceva foarte vechi și uzat, desuet și convențional, în ceva foarte nou, distinct, modern. E, oare, un lucru imposibil, absurd ? Nu credem. Dar e de-ajuns, pentru această operație (care implică în esență **creația !**) un alambic iscusit, un laborator foarte dotat (cu cele mai subtile, ingenioase, paradoxale droguri și esențe), o mînă rafinată, foarte bine dedată meșteșugului, virtuozității, etc ?... Parcă nu ! Avem impresia că pe-aici, pe undeva, se află cheia lucrurilor. Dar, desigur, vom mai sta de vorbă și altădată.

ALINA R. : Ultimele două („Dilema", „Mere"), cam ușurele.

R. M. SERBĂNICĂ : „Peisaj", „Vei veni", mai vorbesc, încă sfios și nesigur, despre acel „cîntec încă nespus", în așteptarea căruia rămînem, în continuare.

D. PAVEL : Mai bine, parcă, mai ales în „Perpetuum". „De primăvară", „Criza", „Inocența", „Ceva comun", „Sol major" (acestea două din urmă insuficient finisate, ca de altfel și altele în care nu s-au instalat definitiv siguranța și măsura).

I. N. Bahlevias, V. Pora, Enuma Elish, Adriana Chidu, V. Savin, Radu Bărbulescu, Ionel Ciupureanu, Ion Crișu, Alice B., G. Domide, Gh. Bran, P. Semăcescu, Incognita, I. P. Stemate, G. Andi, S. Paliga, I. Vrăbiescu, C. Sprințărean, Anton Constantin, Babu Sanda, Maria Llești, Suzuki, Dan Olăreanu, Ghită Florica, Ar. Ra., Adrian Gh., Trifoi Tudor, Ion Pavel, Elena Ciobanu, Manuela Dăncăn, Fl. Aldea — Ploiești, George — 1979, Grigore I. Luminița, Eugen Dogaru, P. Chis Selenu (Sărat și rotundă), Paul E. Dumitrescu, Lucia Naghi, Extraneus, Al. Gherasim, Elvira Teodorescu, Grigore D., P. Oskar, Sandu Irinela, N. D. Sihastru, Tudor Bores, Mihai Ardeleanu, Adrian Prieup, Eugen Marcu (versuri și proză), Vali Cesmar, Liu Malin (Olanu), Sorina Dolga, S.I.A., Minaru Grigoraș, M. Indeiaanu (Constanța), M. Sima, Lidia Gutu, Claudia Pămă, M. C. Tomescu, Nicolae Trăscu, Mariana Rad, R. G. — Tulcea, V. Spătaru—Roșiorea, Magda Căpățînă, Talida, Eva Derda, V. Mariana, Horia Crișu : Încercări de nivel modest. **Dan Antim** (prea multe plicuri). **Lorelei, Moise Dumitru, Anton Gagiu, Laura S., I. Biriș, Marian Stavre, F. Cazeanu** (Nu!), **Iulian Mocanu, Viorel Arhireanu, Maria Casapu** („Antirăzboinică"), **Paul Grădinaru, Mihai Lorela Steinia Ispas, Ema Haimal, I. Craiova** („frunze [illegible] pe pîraie"). Nimic nou !

Geo Dumitrescu

N.B. Manuscrisele nu se restituie.

Virstă

Nu mai cred că mi-am anulat la o oră fixă
adolescența
(în surîsul meu nu veți găsi nimic subtil)
nu sînt purtătorul obiectelor inutile
(adică inger inofensiv din convingere)
nu vă traversez imaginația
ca un fluture zglobiu
lanul de floarea-soarelui ;
n-am un scaun închiriat la spectacolele
gratuite
să-mi bată inima-n piept doar la intrare
și ieșire.
nu las urme mai adînci în zăpadă
ca un copil :
nu mi-am clădit casa sub streșinile bisericilor
de ocazie ;
nu-mi trimbițez poezia s-a considerat rivalul
șampaniei,
dar caut o ieșire la mare rătăcit dinadins
într-o pădure.

TEODOR ROȘU

Stropi de rouă

[illegible]
ceea ce bîndu-se
doar prin consistența colorantului
[illegible] de soare
[illegible] a bătălie zgomotoasă
Tunul artileriei grele
[illegible]
N-avea timp să adune morții,
[illegible]
Pe [illegible] nebunul
cu tîmplele zdrențuite
[illegible] casă nouă
apă din fîntînă atrăvită
s-a [illegible] în zare
[illegible] se culcărise
la [illegible]
[illegible] gîndurile.

MARCEL SĂMINȚA

Toamnă

[illegible]

Un [illegible]
[illegible] bastonul
la [illegible]

toamnă
de [illegible] albi
la [illegible] pomilor tale.

IOAN POTOLEA

Constantin Găvenea : „Dunărea la Tulcea" (acuarelă)

Fîntîna cu salcîm

Cineva
bea apă dintr-o fîntînă
pe care
scrie numele meu —
dar nu mai e a mea
i-am dat
drumul din [illegible]
ca la o pasăre
să fie liberă.
Salcîmul
de lîngă fîntînă
e un om pămîntos ;
la umbra lui
drumețul
bea o cană cu apă
și răsucește o țigară
și spune :
apa e limpede
cu sufletul de om. —

MARIN CIORANU

Constantin Găvenea : „Toamna în Delta Dunării" (acuarelă)

Veșnicia

— Pune-ți pantofii aceștia
pătați cu sînge de miel
și să mergem prin iarbă
să-nvățăm elegii
nu-ți lua creioane cu tine
azi nu vom scrie poeme
azi nu vom invoca ploaia
pune-ți brățara aceasta ruginită
pe care mama ți-a dat-o
într-o dimineață mirosind a tămîie
nu-ți lua basmaua albastră
azi nu vom mai spune cerului
că sîntem copii
pune-ți inima-n palmă
și taci
azi vom privi veșnicia cum merge
pe coama dealului sterp.

AUREL DUMITRAȘCU

Atleți

Cine
să-mi iasă în cale,
cine
să măture peronul de rouă,
cine
să ia apărarea celui bolnav de inserare,
cine
să știe ce se petrece-n cuvînt,
ce împiedică sunetul
să se transforme-n semne de întrebare ?
Tot aș veni să număr
cîți saci de nisip s-au folosit
pentru fordarea mincinunii,
aș sta să văd neputința buldozerului
în fața invaziei de culori,
atleți mărșăluind printre
virgulele proceselor verbale...

ION TEODORESCU

Din struguri întrupindu-mă

Din struguri întrupindu-mă precum licoarea vrăjită
mă scurg din pahar în pahar
ca-ntr-o asindă
pentru neîngăduita rînduială
în care într-o trecută existență
am trăit
acum viața mea și dulceața
se scurg pe mîinile tale
pe buzele tale
pe pieptul tău
ca-ntr-o îmbrățișare curgătoare
și ce neînvinsă pedepsă
să simți atingerea pămîntului
ce te stinge în el
ca pe o ploaie de vară
ce mult prea curînd își încheie menirea.

MIRUNA ILIAN

Alte simple lămuriri

Urmare din pag. 1

mini și nu de valoarea unor teorii personale. Preocuparea și tema noastră esențială a fost în primul rînd calitatea imaginii despre cultura și literatura română, atît din punctul de vedere al unității de ansamblu, la care compendiul este deficitar, cît și la capitolul progresului informației și al interpretării unde iarăși cartea poate suporta critici însemnate.

Ceea ce n-a împiedicat însă pe coautorul recentei istorii literare românești să iasă în public pentru a hotărî că important nu e să discutăm imaginea fenomenului cultural și literar românesc din compendiu, ci imaginea propriilor sale pagini din el. Cu o formulă a unui personaj moromețian, N. Manolescu „se pune singur în ipoteză", ceea ce e un fel de a defini narcisismul. Încurajat de o reală înțelegere în cronica noastră a comentariului asupra scăderii trebuinței **criticii** la Maiorescu, N. Manolescu declară că **toate** referințele la capitolele lui conțin răstălmăciri și-și asumă sarcina de a le face publice. E de înțeles în acest caz de ce N. Manolescu lasă pe dinafară cea mai importantă obiecție adusă chiar capitolului din care sînt extrase mai toate citatele. Titlul anacronic. **Maiorescu și Junimea — începutul „spiritului critic" în cultura românească**, intră în contradicție atît cu capitolele anterioare, care indică prezența unui spirit critic al culturii române, înainte de Maiorescu, cît și cu noua perspectivă asupra istoriei spiritului critic la noi. E vorba de o concepție culturală depășită, dar instalată lăbărțat în centrul unei lucrări de istoria culturii și literaturii române adresată străinătății. **„Pentru un compendiu care aspiră la circulație în limbi străine acest titlu profund neadevărat**, scriam în cronica noastră, **și imposibil, principial vorbind, este cel puțin o gafă"**. Studiile lui Al. Duțu asupra culturii și literaturii române deschid un capitol nou al înțelegerii, a tradițiilor spiritului ei critic la noi. Întrebarea pe care o puneam în cronică o reluăm și aici deoarece rămîne semnificativă pentru întreaga discuție : **„Cu ce drept se ignoră într-un tratat colectiv contribuții importante ?"** De ce e nevoie să perpetuăm, neglijînd cercetarea, imagini false asupra dezvoltării culturale și artistice românești atunci cînd faptele și cercetările moderne contrazic hotărît idei moștenite ? Preocupat de confecționarea „răstălmăcirilor", N. Manolescu trece însă cu ușurință peste o atît de însemnată chestiune.

Să luăm o mostră de „răstălmacire" : **«Tot la capitolul MAIORESCU ȘI JUNIMEA se vorbește cu dezinvoltură despre punctul de plecare „netăgăduit hegelian" al esteticii lui Maiorescu, ceea ce, după intervenția în discuție a lui Liviu Rusu,** ziceam noi, **este un act de inadvertență științifică. Nu s-a adus nici un contraargument demonstrației lui Liviu Rusu și neînsușirea acestui punct de vedere într-o lucrare colectivă de ținută obiectivă intră la capitolul libertăților de care această istorie literară este plină.»** Pe scurt, respingeam afirmația că punctul de plecare al esteticii lui Maiorescu este „netăgăduit hegelian" și precizam că punctul de vedere al lui Liviu Rusu, ultimul cuvînt în materie, trebuia cuprins, „însușit" chiar, în sinteza pe care o oferea compendiul.

Liviu Rusu face nu numai demonstrația **nehegelianismului** lui Titu Maiorescu în toate scrierile sale, dar și dovada orientării **antihegeliene** a criticului român. Ideile estetico-filozofice ale lui Titu Maiorescu nu vin, așa cum inerția tradiției o transmitea, din Hegel ci din Herbart, Feuerbach, Schopenhauer, Kant, Herder. Demonstrația lui Liviu Rusu este solidă și fără replică. Citind doar pe Hegel și pe Schopenhauer, N. Manolescu face dovada unei optici conservatoare, deoarece nu plasează pe Maiorescu în veritabila rețea de idei europene, care l-a pasionat și l-a format. Istoriograficește, pagina din compendiu e veche, chiar dacă ar fi fost scrisă ieri. Faptul e cu atît mai surprinzător cu cît între numeroasele obiecții pe care Liviu Rusu le-a adus **Contradicției lui Maiorescu**, (cartea din 1970 a lui N.M.), aceea privitoare la ignorarea de către autorul cărții a gînditorilor care au modelat mintea și spiritul tînărului Maiorescu este o obiecție centrală. Cităm : **«E suficient oare ca abia unii gînditori, puțini, să fie cel mult amintiți cu numele, cînd de fapt ei au fost o preocupare intensă pentru tînărul gînditor, punîndu-i probleme, îndemnîndu-l la meditație, frămîntîndu-i gîndul și deci fiind hotărîtori pentru „formația sa spirituală" ? Într-o lucrare cu serioase pretenții științifice aceste lucruri nu pot lipsi, de vreme ce Maiorescu însuși dă puncte de reper foarte precise» („Contradicția lui Maiorescu", Familia** martie și aprilie, 1973). Numele asupra căruia insistă Liviu Rusu este Herbart, un antihegelian. N. Manolescu n-a remediat această lacună nici în ediția a doua a cărții și nici în paginile introduse în compendiu. După cum nu răspunde nici obiecției noastre privitoare la neînsușirea acestui punct de vedere. Rezistența față de progresul cercetării este evidentă și observînd indiscutabila neînsușire a acestui punct de vedere nu comitem răstălmăciri ci punem în discuție probitatea profesională a criticului.

Că informațiile de istorie literară și interpretarea datează în textul lui N. Manolescu o spune, de altfel, în alta parte chiar autorul, precizînd că rezumă din cartea sa apărută în 1970. Mai mult decît atît, pasajul pe care-l citează din compendiu (p. 133) pentru a infirma obiecția noastra de „inadvertență științifică" față de ultimele cercetări este luat **fără modificări** din **Contradicția lui Maiorescu**, ediția 1970, p. 206. Toate studiile importante ale lui Liviu Rusu asupra formației filozofice a lui Titu Maiorescu, în număr de opt, combătînd **pretinsul hegelianism** al lui Maiorescu, apar din 1973 cu punctul de plecare chiar în comentariul cărții lui N. Manolescu pe care îl anulează sub latura investigației filozofice. Nimic din noutatea acestor cercetări n-a trecut însă în contribuția lui N.M. la compendiul de **Istoria literaturii române** (Editura Academiei, 1970) și nu vedem de ce observația de cuviință pe care o aducem acestor pagini îl îndîrjește. Pretinzînd că un text scris în 1970 poate da o „replică" unor studii care au apărut după 1973, iar afirmă în lămurirea recentă [...] **replicat** (s.n.) doar că") este cel puțin curios, pentru a nu o numi altfel. Condiția [illegible] de a fi contemporîn, de a veni **după** și nu înainte. Cu afirmații din 1970 nu poți da replici unor cercetări de an-

Mircea Eleutheriade : „Fotoliul roșu"

vergură, **desfășurate** după această dată, chiar dacă vechile propoziții sînt reluate. Cît despre apodictica afirmație **„Punctul de plecare e, netăgăduit, hegelian"**, în **O cercetare critică**, conservata și ea dintr-un arsenal istoriografic anterior campaniei lui Liviu Rusu, din 1979 și trecută fără modificări în compendiul din 1979, a **lăsa să se înțeleagă**, fie chiar și vag, că e confirmată de Liviu Rusu, cum pare a se desprinde din răspunsul lui **N.M.**, e de-a dreptul ridicol. Liviu Rusu contestă orice rază hegeliană ideilor estetice ale lui **Maiorescu**, iar a afirma nonșalant că punctul de [illegible] în **O cercetare critică**, care este text de bază al esteticii maioresciene, este neîndoielnic [illegible] înseamnă a sfida progresul cercetării științifice și a menține în circulație opinii al căror deces a fost consemnat în bibliografia de bază a problemei.

Altă mostră : consecvent în a lua exigențele drept răstălmăciri, N. Manolescu consideră că n-am vrut să observăm atenția pe care a acordat-o lui Gherea și rolului său în critica marxistă românească drept care pagina se umple iarăși de citate. Nu avem nimic cu locurile comune pe care N. Manolescu le înșiră privitor la Gherea și critica lui, dar concluzia merită a fi citită mai atent : **„Cum poate în aceste condiții să scrie acest pe alb M. Ungheanu, că „uit" sau că „evit" să vorbească de rolul de pionier al lui Gherea în critica marxistă de la noi ?"** Numai că noi n-am cerut autorului să vorbească despre rolul de pionier al criticii marxiste de la noi, de aceea am și subliniat în textul său precizarea, ci în general, pentru critica europeană. **„Apoi într-o carte care are în vedere cititorul străin**, scriam noi fără subliniere în cronică, **era de afirmat rolul de pionier al criticii literare marxiste a lui Gherea, ceea ce se uită sau se evită"**. E un lucru știut că Gherea este unul din primii critici literari marxiști de importanță europeană și a-i afirma întîietatea și semnificația în context european ar fi fost firesc, **mai ales** în-tr-un compendiu care se adresează nu numai românilor. Ion Pascadi depășește, argumentînd, ignorarea acestui rol al lui Gherea în prefața pe care o face lucrării lui [illegible] Marxismul și estetica [illegible] 1977). O distincție operată de Gherea i se pare, de pildă, lui Ion Pascadi **„una dintre cele mai valoroase precizări ale esteticii marxiste mondiale într-o etapă cu totul emergentă a acesteia, la sfîrșitul secolului al XIX-lea"** (p. 14). Față de o atare situare rîndurile care-l alătura pe Gherea, nediferențiat, în textul lui N. Manolescu, lui Mehring și Plehanov, (Gherea aduce „un spirit științific, în sensul marxismului de la 1880 al unor Mehring și Plehanov"), sînt, și ia seama oricine, nu și N. M., insuficiente. Al. Dima a făcut o convingătoare demonstrație a faptului că Gherea a ajuns la critica literară marxistă fără un model străin, deoarece alți critici literari europeni, cu care e deobicei comparat, au scris critică literară într-adevăr marxistă mai tîrziu decît a făcut-o Gherea. **„Adevărata prețuire a criticului, recunoașterea valorii lui reale nu se poate dobîndi totuși numai prin prisma opticii exclusiv naționale"**, scria Al. Dima (**Studii de istorie a teoriei literare românești**, 1962, p. 270), punct de vedere la care subscriem. Chestiunea nefiind în litigiu **era de afirmat**, cum scriam în cronică, rolul de pionier al criticii literare marxiste avut de Gherea, nu numai **la noi**, cum vrea să înțeleagă N.M. împotriva bibliografiei de rigoare, ci în context european, cum s-a demonstrat. Dacă în cazul formației filozofice maioresciene, N. Manolescu nu s-a arătat receptiv la cercetarea mai nouă, în cazul lui Gherea nu ține seamă nici de cuceririle mai vechi ale cercetării. Cu acestea credem a fi făcut vizibilă inerția autorului și la capitolul Gherea și îndreptățirea criticilor pe care le-am adus compendiului.

Vine la rînd chestiunea istoriei poeziei românești, a simbolismului, a conștiinței de sine a poeziei și celelalte. Am pus în discuție contradicția tipurilor de lectură, dar N. Manolescu, preocupat actoricește de succesul la cititor, fuge de discuția de idei. Preocuparea lui este să convingă cititorul că : 1) am redus forțat întregul capitol la această opinie, 2) că am smuls o propoziție din contextul ei și mai ales 3) că am inventat-o, **de vreme ce autorul paginilor n-o poate găsi**. Drept care sînt reproduse două citate de la pagina 215 și 216 din care mi-aș fi confecționat ad-hoc propoziția în cauză. **„Am subliniat propoziția pe care M. Ungheanu o „citează" în manieră proprie. Și, în definitiv, spun eu cu adevărat ceea ce mi se atribuie ?"** Da, N. Manolescu spune ceea ce cităm, dar evită să reproducă textul, pentru buna regie a comediei pe care o joacă. **Citatul se află la p. 218 într-un paragraf concluziv asupra chestiunii simbolismului.** Fiind vorba de un paragraf concluziv nu noi reducem capitolul la această concluzie ci chiar autorul paragrafului. Cît despre smulgerea din context ea e operată de N. Manolescu care sacrifică ideea de întreg pentru decupaje avantajoase scenariului său. Iată citatul nostru și rezerva lui direcție problematică : **„Tipurile de lectură ilustrate în studiile pe care le comentăm realizează armonia dintre racul, broasca și țînțarul celebrei fabule. Dacă la G. Mihăilă nu poate fi vorba de un tip de lectură ci mai curînd de un catalog de titluri comentate în ordine cronologică, simplu repertoar informativ, în alte cazuri lectura vădește o atitudine precisă. Al. Duțu citește, de pildă, din punctul de vedere al structurii mentale de epocă. Actul lecturii este integrat unui amplu circuit informațional, intern și extern. Această lectură nu exclude judecata de valoare estetică, dar nu-i acordă autonomie și nici un rol decisiv. Alții citesc însă literatura dinspre prezent către trecut, la modul impresionist, de unde existența unei grile exclusiviste. Capitolul** Poezia interbelică **conține aceste opinii : „Orice istorie a poeziei românești începe, așadar, cu simbolismul", de unde concluzia firească pentru orice cititor al cărții că Eminescu, prezent într-un capitol anterior, este exclus din sfera poeziei românești. Astfel de teribilisme nu au darul de a clarifica pe nimeni atît timp cît pînă în acest capitol expunerea literaturii române este concepută din cu totul alt punct de vedere».** Am spus că nu discutăm micile coerențe ale cărții, ci marea ei incoerență, iar avansarea unor perspective divergente nu are darul de a ușura înțelegerea istoriei literaturii române. Și dacă acceptăm cu N. Manolescu că înainte de simbolism nu există o istorie a poeziei, atît timp cît nu există o conștiință de sine a poeziei, nu acceptăm implicit și ideea că nici la Eminescu nu există o conștiință de sine a poeziei? N. Davidescu, pe urmele cărții merge fără a o spune N.M. dezgropînd teorii de la 1920, era ceva mai înțelept înglobînd în poezia modernă și pe Eminescu pe care-l considera primul simbolist român. Colaboratorul compendiului promovează aici o idee fanată care și-a consumat de mult efectele și a primit, la timpul ei, replici elocvente din partea lui Lovinescu.

Criticul n-a răspuns nici un moment întrebării lansate în cronica noastră : **cu ce drept sînt ignorate contribuții importante într-un compendiu de ținută științifică obiectivă ?** Absența acestui răspuns acuză probitatea științifică a paginilor în discuție, nivelul lor profesional. Neglijențele științifice și optica desuetă asupra istoriei culturii și literaturii române ni s-au părut, deci, nelalocul lor într-un compendiu de pretenții științifice maxime, aspirînd la o reală modernitate a perspectivei.

N. Manolescu nu a ripostat pentru că i-am răstălmăcit textele din compendiu ci pentru că i le-am înțeles prea bine.

Prezențe scriitoricești

TELEGRAMA

Stimate tovarășe George Niculescu Mizil,

Cu prilejul celei de-a 50-a aniversări a zilei dumneavoastră de naștere, conducerea Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România vă adresează sincere felicitări, calde urări de sănătate, viață lungă, noi succese în activitatea literară și în munca obștească pe care le desfășurați cu pasiune și devotament în slujba construirii socialismului și făuririi culturii umaniste revoluționare în patria noastră.

Președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România,
GEORGE MACOVESCU

● **VIZITĂ DE DOCUMENTARE.** La invitația Comitetului pentru Cultură și educație socialistă al județului Ialomița un grup de scriitori, a efectuat o vizită de documentare la Slobozia și în alte localități ale județului unde au purtat un dialog interesant cu oameni ai muncii din unități economice și culturale. Au participat **Marin Preda**, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, directorul Editurii Cartea Românească, **Eugen Șlmion, Mircea Dinescu, Lucian Raicu, Dan Claudiu Tănăsescu, Sonia Larian, Denisa Comănescu, Cornel Popescu.**

La manifestările prilejuite de această vizită au fost prezenți tovarășii **Gheorghe Gladeanu**, secretar al Comitetului județean de partid și **Gh. Antonescu**, președintele Comitetului pentru cultură și educație socialistă al județului Ialomița.

● **CONCURSUL DE POEZIE AL EDITURII ALBATROS.** Juriul concursului de debut poezie al Editurii Albatros pe anul 1979, alcătuit din **Mircea Sântimbreanu**, directorul editurii — președinte, **Ion Acsan, Constanța Buzea, Șt. Aug. Doinaș, Domnica Filimon, Gabriela Negreanu și Laurențiu Ulici**, a acordat următoarele premii :

Aurel Pantea : **Casa cu retori**
Livu Ioan Stoiciu : **La fanion**
Matei Vișniec : **La noapte va ninge**

Totodată, au fost selecționați (pentru a doua oară) în vederea publicării cu cicluri de poezii în **Caietul** pe 1979 : Mihail Banciu, Octavian Bilcescu, Eugen Chirovici, Florin Iaru și Mircea Ioan Popp, precum și următorii debutanți : Irina Airinei, Nicolae Mircea Benn, Șerban Codrin, Rodian Drăgoi, Viorel Dinescu, Kocsis Francisko, Ion Istrati, Marin Lupșanu, Mihai Minculescu, Ileana Mitiș, Alexandru Mușină, Olimpiu Nușfelean, Ion Olteanu, Marta Petreu, Gavril Pompei, Nicolae Sirius, Cristian Șișman, George Vulturescu.

elena indrieș

Secunda

Să vorbim despre aștrii unde-am dormit.
despre botul umed al muntelui
aplecat peste noi să ne-adulmece
răsăritul.

Despre apa ce-mi despică
sufletul
ca pe un măr în care
sortit ești să-nchipui
etern amăruia sămînță.

Despre puntea de aer pe care-am trecut
ca s-ajung în preajma inimii tale
și de pe care toate-au căzut.
Ispitite-s singurătățile
să ni se-nduplece.
Întrăgezită secunda.

Sat natal

De ani îmi semeni în minte
mușuroaie dulci de
cuvinte.
Sat de munte, sat de
deal, sat de cîmpie,
țărm de mare, nisip
de joacă
pentru cei ce-au să vie,
lasă-mă-neet să-ți
mîngîi turla
pe creștet;
trimite-mi-l mie
cînd ți-l alungi
frunzișul cel veșted.
Sat de aer, sat de apă,
de foc sau de piatră,
pîinea zilelor mele
păstrează izul tău dulce
de vatră.

ÎNSEMNĂRI DE ATELIER

Fără întoarcere

Îl știam om onest — mediocru, dar onest. Cineva îmi spusese despre el, cineva care îl cunoștea destul de bine, din anii grei ai războiului, că e mai mult decît mediocru, e un fel de chintesență a mediocrității și că e de o agresivitate care depășește, după ce se dezlănțuie, limita obișnuitului, atingînd, cînd poate, monstruosul și diabolicul.

Am admis prima parte a observației, cea de a doua am pus-o pe seama patimii.

M-am pripit, cum se zice, fiindcă omul nostru — posibilul meu erou — m-a contrazis cu toată puterea, parcă ar fi vrut să-mi arate, pe viu, cît sînt de încrezător și de naiv.

La scurt timp după ce îl pomenisem, el n-a mai fost ceea ce fusese foarte mulți ani — o „persoană importantă", un om cu funcții multe și mari. Îi zburaseră niște perine de sub partea cea mai rotundă și mai clar definită a făpturii sale — omul fiind bine și temeinic alcătuit, fiind, într-adevăr, o chintesență aproape desăvîrșită a mediocrității.

N-a zis nimic cînd a simțit golul de sub el.

A dat să zîmbească, dar nu a reușit.

A vrut să vorbească, dar n-a vorbit, s-a strunit, a considerat că nu e cazul și nu e timpul să se manifeste din plin.

A stat așa un an și mai bine; cum stă piatra după ce e azvîrlită din brazdă de cormanul plugului.

Pe urmă a început să lucreze, într-un anumit fel, într-un anumit sens, transformînd într-un adevărat focar de nemulțumiri și de conflicte întreprinderea care i s-a dat pe mînă (trebuia să i se dea o funcție, nu putea fi „lăsat de izbeliște"), stîrnind tot felul de agitații, fără a se amesteca prea mult în zoaiele lor, stîrnindu-le totuși, răzbunîndu-se astfel pentru că nu mai era ceea ce fusese, fără a fi vrednic.

În cîteva rînduri a atins, într-adevăr, culmea monstruosului și a diabolicului.

Acum e la un fel de răspîntie.

Ar vrea, parcă, să se întoarne spre pozitiv, spre ceea ce a fost cîndva, spre ceea ce i s-a părut că este.

Ar vrea, dar nu poate.

Și asta nu pentru că întoarcerile și regăsirile nu ar fi posibile în viață.

Ci pentru că alunecările de un anumit tip sînt fără întoarcere !

Ion Lăncrănjan

mapamond

INTERVIUL NOSTRU

IOAN ALEXANDRU: «Truda artistului trebuie să fie tot atît de adînc respectată ca și cea a minerului sau a chimistului»

— Sceptică sau fugară, entuziastă sau ipocrită, privirea dinafară a lumii aruncată asupra fenomenului de largă democratizare a culturii în România este oricum, dar nu indiferentă. Realitatea fenomenului este prea incitantă pentru a nu pune obișnuințele pe gînduri. Faptul punerii în evidență a acestui „uomo universale" modern, în stare să facă sport (vezi „Daciada"), să-și depășească planul la toți indicatorii, să compună stihuri, să le pună apoi pe note (vezi „Cîntarea României") a fost deseori omologat în etapele atîtor manifestări culturale organizate, ca expresie a datelor unui profesionalism multivalent. Dumneavoastră ce credeți, pornind de la această emulație culturală internă, cum și cu ce ne putem prezenta la exigențele confruntări internaționale ?

— Cu seriozitate, cu profund respect pentru actul creației artistice. Să încurajăm arta amatoare este un lucru bun, chiar necesar în procesul autoconștientizării maselor asupra nutinței lor creatoare în orice domeniu. Părerea mea este că atunci cînd propunem universalității performanțele spirituale ale națiunii trebuie să trimitem oameni a căror meserie de o viață este arta și cultura, așa cum la încheierea diferitelor contracte economice trimitem specialiști în domeniul respectiv, iar nu poeți deprinși cu meșteșugul practicat sporadic. Un om care stă o viață întreagă lîngă un vers cercetîndu-i originile și formele în diferite limbi ale pămîntului, nu trebuie confundat cu cel care are o altă meserie și în orele sale de tihnă duce frunza la gură și cîntă frumos. Amîndoi sînt demni de tot respectul și sînt primul care mă închin în fața truditorului la strung, la ciocan, de aceea zic că și truda artistului trebuie să fie tot atît de adînc respectată ca și cea a minerului și a chimistului. Tocmai pentru că în România cadrul democratic permite și expresia unor opinii corectoare, este bine să semnalăm anumite riscuri pe care le comportă atîtirea discernămîntului unora privind arta autentică, și condițiile în care aceasta devine și se manifestă. Vrem să pătrundem cu literatura în universalitate. Foarte bine ! Dar cum ? Numai talentul nu este suficient. Trebuie să stăpînim foarte bine marile culturi universale, să nu ne închidem doar în „spațiul nostru mioritic", să exaltăm virtuțile etnografice și să riscăm afundarea într-un provincialism fără ieșire. O țară mică, dacă pierde contactul cu marile culturi, se provincializează rapid. Nici Eminescu, nici Arghezi, nici Blaga, nici Sadoveanu n-au stat numai pe etnografic. Ei au avut o mare familiaritate cu universalul. Acum 60 de ani, la deschiderea Universității din Cluj-Napoca, în discursul ținut în fața studenților, Vasile Pârvan spunea așa : „avem dară de intensificat, în tinerimea care aleargă la luminile noastre, nu ceea ce este țărănesc în ea, ci ceea ce este general-omenesc". Lui Vasile Pârvan nu poți să-i contești faptul de a nu fi fost conștient de marea calitate a ceea ce este țărănesc în noi, pe care el însă o vedea, — în contextul spiritualizării — desăvîrșită printr-un intens proces de fecundare cu valorile universale ale culturii.

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

— Marile figuri ale artei și culturii, ale istoriei punctează, în lunga diacronie a spiritualității, etapele progresului civilizației neamului, lăsîndu-ne totodată și tradiția sincronizării necesare cu alte civilizații. Sînt momente ale timpului trecut la care ar trebui să reflectăm mai mult în procesul de dezvoltare intensivă și multilaterală a structurii omului modern...

— „Palia de la Orăștie", Ion Budai Deleanu, Dimitrie Cantemir, „Școala Ardeleană" sînt, într-adevăr, momente esențiale, ca atîtea altele încă, în strădania înrădăcinării gîndirii omenirii pe străvechiul pămînt al Daciei. Într-un sat al Transilvaniei, — cum altfel să-i spun Blajului din vremea „Școlii Ardelene" ? — o bibliotecă (a lui Timotei Cipariu) conținea, încă acum două veacuri, de la Pindar și Biblie, în original, Vergiliu în original, pînă la texte în limba arabă, în limbile marilor culturi europene — franceză, engleză, spaniolă, germană. Credeți că ideea de romanitate a prins teren la noi pe florile mărului ? Comentariul la „Divina Comedie" făcut de Coșbuc este rezultatul lucrării de ani de zile pe cele mai profunde texte ale culturii lumii. Ce poet de seamă a făcut ceva fără această universalizare ? Eminescu a înnebunit pe textele umanității ! A tradus Kant, a adus în cultura românească marile religii, a făcut gramatică. Noi încă nu-i cunoaștem integral pe Sadoveanu, Galaction, dar odată cu republicarea — într-o zi — și a traducerilor pe care aceștia le-au făcut din cărțile fundamentale ale culturii omenirii se va vedea că n-ar fi fost ce sînt fără această explorare pînă la nuanță a universalului.

În nici un domeniu nu se reușește cu diletantism. Eu nu cred că în societatea pe care o construim cu atîtea jertfe s-ar încumeta cineva să încredințeze vreo muncă unui amator într-un laborator de fizică nucleară. Dacă într-un laborator de fizică nucleară un amator își pune viața în pericol, în laboratorul artei și al culturii amatorismul impostor pune în pericol mai multe destine.

Revenind la „Cîntarea României" cred că festivalul este o manifestare deosebit de necesară, în care artiștii profesioniști au datoria să-și spună cuvîntul hotărîtor și să vegheze asupra evoluției acestuia, stăvilind avansul impusturii, al kitschului, să vegheze la nestricarea fondului bogat folcloric. În timp ce arta asumată ca destin trebuie să răzbată spre lume și să facă lumea să vină spre ea într-un chio nefestivist, dincolo de contactele, de manifestările oficiale.

— La ce modalități concrete vă gîndiți ?

— În primul rînd, traducînd **tot** ce este valoros în literatura universală. Recent, am participat la „Zilele culturii române în Iugoslavia" ocazie cu care am făcut un rodnic schimb de experiență cu scriitorii din această țară. M-am încredințat încă o dată că este necesar ca scriitorii să-și explice ei însăși opera în fața publicului cititor din străinătate, să plece la fața locului, cu cartea în mînă, cu cititorul în față și să convingă asupra faptului că valoare și specific în literatură noastră contemporană nu sînt doar niște declarații făcute de cutare reprezentanți culturali sau critici, ci sînt realități vii, cu atît mai viguroase cu cît trebuie să se constituie ca structuri noi, nedesprinse însă de tradiția culturii naționale și universale. Scriitorul care-și prezintă personal opera în străinătate nu se prezintă numai pe sine, ci o întreagă lume a lui. La sîrbi am vorbit aproape o noapte, cu prietenii de acolo, despre literatura noastră, despre Maramureș, despre Moldova, despre atîtea alte locuri din țară. Spre ziuă, toți erau hotărîți să vină cît mai curînd, să cunoască România, să scrie despre ea. Așa cum și noi : după ce am văzut experiența minunată a lui Vasko Popa, care a constituit o Comună literară la Vîrșeț, (locul de baștină al acestui mare poet) comună literară în care intră cine dorește, rămîne cine rezistă, dar toată lumea se îmbogățește cu cîte ceva, ne-am gîndit că nu ar fi rău să facem ceva similar și noi. Cîștigul cel mai mare al întîlnirii cu poeții din Iugoslavia l-a constituit însă acordul unanim, după re-l avusesem pe cel al poeților din alte țări din Balcani, de a constitui o revistă numită „Orfeu" (după numele strămoșului nostru liric pe care mitologia l-a localizat în Tracia) o revistă a poeziei balcanice a cărei factură în poezia lumii este cu totul specială. „Orfeu", la care ne-am gîndit cu toții, ar putea să apară la București, iar, odată cu apariția fiecărei cărți, țara noastră ar organiza cîte un colocviu internațional de poezie ceea ce ar oferi poeților din lumea întreagă încă un subiect de inspirație și de meditație — România.

Silvia Zabarcencu

Ion Sălișteanu : „Aurora, fata cu flori"

Turneul corului de copii «Voces Primavera»

În luna septembrie a acestui an, corul de cameră „Voces Primavera" al Școlii generale nr. 4 din București a întreprins un turneu artistic în Republica Federală Germană și Marele Ducat al Luxemburgului. Cei 31 de elevi ai Școlii generale nr. 4, cărora li s-au alăturat și 5 elevi ai Liceului de muzică din București, însoțiți de Ivan Maria, (directoarea școlii), Nagiț Emilia, Băluță Radica și Claudiu Negulescu (dirijor), cunoscuți publicului nostru din concertele prezentate la Sala Palatului, la Ateneu, la radio sau la televiziune, posedînd un repertoriu impresionant (muzică clasică și contemporană universală, muzică clasică și modernă românească, muzică populară românească, muzică instrumentală interpretată de membrii corului) au fost primiți cu entuziasm în numeroasele orașe în care au concertat : Bad Neunheim, Frankfurt am Main, Obersuhl, Sontra și Bad Hersfeld (în R.F.G.) și Luxemburg, Diekirch, Schifflange, Asselborn (în Luxemburg). La concertele susținute de copiii români, pe lîngă un numeros public entuziast, au asistat înalte oficialități, reprezentanți ai țărilor vizitate precum și membri ai ambasadelor noastre, ziariști, oameni de artă, muzicieni, cuceriți cu toții de arta desăvîrșită a tinerilor interpreți, cît și de ținuta lor. Cuprinzînd în repertoriul lor folcloric melodii și dansuri din toate regiunile țării, reprezentînd plastic prin varietatea costumelor populare armonia conviețuirii tuturor naționalităților pe cuprinsul plaiului românesc, copiii români au ilustrat adevărata față a politicii naționale a României socialiste. „Copiii români au suflete pure, ochi limpezi, privirea senină și blindă. Deslușim în aceasta adevărul asupra României și îl legăm de declarațiile făcute cu diferite prilejuri de către domnul Nicolae Ceaușescu. Așa cum copiii noștri nu fac deosebiri de granițe și au un singur țel comun, acela de a trăi în prietenie și în pace, și noi, părinții, conducătorii lor sîntem hotărîți să milităm pentru ca aceste deziderate sublime ale fetelor și băieților noștri să se transforme în realitate", declara Jacques Santer, ministru de finanțe și locțiitorul primului ministru al Luxemburgului — impresionat de spectacolul uman și artistic la care a fost martor.

Sub egida Anului Internațional al Copilului, concertele copiilor români au fost calificate elogios de presa din R.F.G. și Luxemburg. Dintre cele 38 de cronici și articole care au intîmpinat concertele corului de cameră „Voces primavera" alegem doar un scurt citat dintr-un articol apărut în „Zeitung", 28 sept. 1979 : „Voci cristaline de copii, 39 în total. Este un cor celebru din București, corul „Voces Primavera" al Școlii generale nr. 4. Are un repertoriu clasic și contemporan, universal și românesc. Piesele muzicale folclorice românești, bine cunoscute prin strălucirea și originalitatea lor formează fondul programului".

Datorită „magistralei interpretări", corului „Voces Primavera" i-a fost conferită Diploma de Mare Merit din partea Uniunii Marelui Duce Adolphe al Luxemburgului ; de asemenea, a fost invitată să concerteze în Republica Venezuela, Danemarca, Norvegia, Suedia, Olanda, Spania, Belgia, Franța și din nou în R.F. Germania și Luxemburg.

Să le dorim tinerilor muzicieni elevi o carieră pe măsura purității inimilor și aspirațiilor lor.

Red.

spectacolul lumii

văzut de Ioan Grigorescu

Black Story (I)

Un fir de rădăcină

Recentul serial de televiziune american „Rădăcini" a constituit pentru mine o dublă surpriză : Mai întîi mi-a impus abordarea spinoasei teme tratată de Haley în cartea sa cu același titlu — scriitorul a întrepins, pentru aceasta, o îndelungată investigație în trecutul proprilor săi strămoși căutîndu-le obîrșia și urmele trecerilor prin viață — într-un serial de largă difuzare produs tocmai de cei care, față de problemele atît de grave și atît de îndelung nerezolvate ale populației de culoare din Statele Unite, au să-și facă toate reproșurile. Aceasta demonstrează pe o parte conștientizarea unei bune părți a societății americane cu privire la necesitatea imperioasă a soluționării istorice a unei chestiuni ce s-a tot acutizat odată cu trecerea timpului ; iar pe de altă parte, curajul de a arăta pînă la un anume punct care sînt sursa și gravitatea reproșurilor invocate mai sus. Cea de a doua surpriză mi-a fost provocată de modul cum Haley ne-a înfățișat în ultimul episod al serialului, cum ar fi apărut Ku Klux Klanul, pasămite, din „inspirația" pe care ar fi avut-o un obscur negustor-vechitul, de a găsi cu traficul o față de pretext pentru a-și face din el o cagulă cu care să-și acopere chipul în timpul unei acțiuni de represalii împotriva negrilor de pe moșia administrată de el.

Asta m-a uimit și mai tare, și să aflu, date complementare. Le ovoc mai departe.

*

„Cuiesi, — [illegible] vocea omului mascat, cu [illegible] capișonul pătrat al Ku Klux Klanului — Este-i primul strop de apă pe care l-am băut de cînd am fost ucis la Shiloh !"

Bătuse o [illegible] plină ochi. Portia unui cal instalat. O vedeți [illegible]. Ceruse unui negru apă, și cînd acesta i-a adus o [illegible] a refuzat-o arătîndu-i spre [illegible]. I-a adus-o. Omul mascat a ridicat-o cu amîndouă mîini, i-a vîrît marginea sub cagulă și a înghițit-o pe nerăsuflate, pînă la ultima picătură. Apoi și-a șters gura cu poala capișonului și a rămas cu o plăcere sinistră. Bietul negru, văzîndu-l golind vadra dintr-o sorbire, și-a amintit-o că nu mai băuse un strop de apă de cînd fusese ucis la Shiloh, a rupt-o la fuga [illegible], [illegible] din toate măduvele.

Întîmplări din [illegible] ha încă și mai bizare, s-au mai [illegible]. La orașul Pulaski, în timpul unui marș al Klanului, un negru care privea uluit [illegible] negre în macabra lor procesiune, [illegible] fără sfîrșit, l-a văzut pe unul [illegible] coborînd de pe cal și [illegible] de el. „Ține-mi puțin calul !" — i-a zis [illegible] cîpăstrul. Negrul l-a ascultat. Atunci, omul mascat și-a dus mîinile la cap, și scotîndu-și-l de pe umeri, i l-a întins negrului : „Ține-mi și asta !" Negrul a privit îngrozit spre capul din mîinile albului ai cărui ochi îl priveau prin găurile cagulei cu o expresie cruntă. Speriat de moarte, a început să dîrdîie ca varga. Cînd, din pieptul călărețului fără cap s-a auzit un hohot cavernos și un zdrăngănit de fiare hodorogite, negrul s-a prăbușit în țărînă.

Pe străzile Tuscalosei, orașul care găzduiește celebra Universitate, Alabama, au apărut în perioada „copilăriei" Ku Klux Klanului, adică imediat după războiul de secesiune, afișe cu următorul conținut :

KU KLUX
Talpa Infernului, Birlogul Satanei
Umbra Oroarei, Sepulcra Spectrală
Cartierul General al Nemuritorului Șef al Ku Klux Klanului
Lună Sinistră, Lună Sîngeroasă. Noapte Neagră. Ora Ultimă.

Ordin General Nr. 3

Fraternitate Îndoliată ! Eroi Asasinați !

Împrăștiați în patru zări tina însingerată care vă acoperă !

Identificați-vă bine inamicii ! Loviți cu lancea înroșită în foc ! Dați-i lui Charon de lucru !

Reculegeți-vă, dușmani ! Cerul se va întuneca ! O Stea solitară va contempla fapte înfricoșătoare. Bufnita nopții va țipa recviemul Cadavrelor Spectrale !

Avertizăm ! Avertizăm ! Avertizăm !

Marele Ciclop e furios ! Ciracii lui își dau raportul !

Scalpele și Cnuturi !
Smoală și Fulgi !
Infern și Furie !

Răzbunare ! Răzbunare ! Răzbunare !

Fiarelor ! Albi, negri, galbeni, pocăiți-vă !

A sunat ceasul. Fiți gata. Viața e scurtă !

J.H.S.Y.W. !

Spectre ! Spectre ! Spectre !

Iată-vă fiertura făcută din iad distilat, mestecată cu trăznetele cerului, și îndulcită cu fierea dușmanilor !

Totul va merge ca pe roate !

Prin ordinul marelui Blufustin
K.K.K.

Mai înainte de a vă povesti cum a apărut Ku Klux Klanul, să explicăm misterul cu vadra de apă băută pe nerăsuflate și istoria cavalerului fără cap.

Toate acestea nu erau decît niște nevinovate „jocuri de societate" ale unor „tineri furioși" de acum mai bine de o sută de ani care, vrînd să lasă din plictisul instaurat după războiul de secesiune, s-au gîndit să ticluiască și să insceneze niște micuțe farse, cu nobilul scop de a se mai amuza oleacă virînd groaza în oamenii de culoare. Cel cu vadra, profitînd de cagula țuguiată care-i atîrna pînă peste piept, și de anteriul tras peste haine, își virise pe dedesubt un burduf în care a putut deșerta toată apa. Celălalt, își pusese peste istețul său cap nedetașabil, acoperit de anteriu, un cap de cauciuc virit sub glugă, pe care și l-a desprins de pe umeri și l-a întins negrului înfricoșat : „Habar n-ai cît mă doare, de cînd mi-a fost tăiat la Shiloh !" Cam asta era, deocamdată, regia inscenărilor cu Spectre ! Spectre ! Spectre !

Văzînd însă spaima prin care treceau credulii „negroes", abia eliberați de sub sclavie, ori de cîte ori li se făceau astfel de pașnice farse, șugubeții tineri din Pulaski, odraslе ale unor onorabili latifundiari care nu se împăcau nici în ruptul capului cu emanciparea negrilor, și-au zis că ar fi mai numerit să se organizeze într-un club închis și, pentru ca numele lui să sune cît mai înfricoșător, amintind ocomatopeic zgomotul făcut de încărcarea unei arme de foc, i-au zis Ku Klux (de la grecescul „cuclos", adică „cerc"), și Klan (de la termenul scoțian indicînd un grup familial). Și pentru ca cercul lor „familial" să aibă o carte de vizită cît mai impresionantă, terbilii lui alcătuitori și-au luat supranume cutremurătoare : Un Frank McCord, au zis din Pulaski, s-a ins Mare Ciclop ; un John Kennedy a fost făcut Mare Mag ; un James Crowe — Mare Turc ; doi ciraci de-ai lor, Calvin Jones și John Lester, au devenit Uliii Nopții... Crowe a avut ideea deghizării tuturor, și pentru că n-au găsit nimic mai acătării la îndemînă, și-au croit din perdele anterie lungi, iar pentru a nu fi recunoscuți, și-au acoperit capetele cu glugi țuguiate, lăsînd doar pentru ochi două găuri rotunde. Cruzea aprinsă, ritualurile tenebroase, jurămintele sacre, glonțele, sîngele și funiile de spînzurat au venit mai tîrziu. Acestea zise și făcute, șugubeții din Pulaski au pus la cale o defilare de intimidare care să stîrnească fiorii în honor, ceea ce, în chiar sărbătoreasca zi de 4 iulie 1867, au încălecat pe cai mascați și s-au înșiruit pe străzile orașului mărșăluind, într-un mocnet al mulțimii sacerdotale, cu manevrele comandate prin fluierături de țignal. Într-o tăcere de moarte, în pas de îngropăciune, ei au străbătut centrul orașului în dublu sens, încrucișîndu-se pe străzi lăturalnice și revenind la nesfîrșit în locul defilării, lăsînd astfel senzația infinității numărului de călăreți mascați.

Efectul a fost copleșitor.

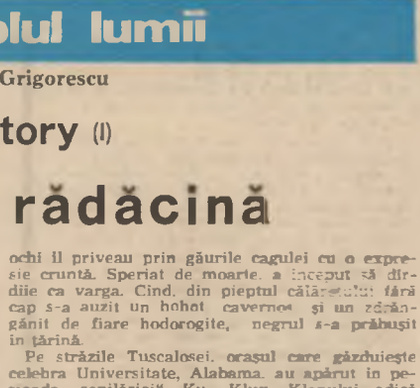

Ion Sălișteanu : „Pescăria"

REVISTA STRĂINĂ

● **O DESCOPERIRE MUZICOLOGICĂ IMPORTANTĂ** privește partitura motetului „Exaltare și jubilație", însoțită de note cu creionul despre care se presupune că ar aparține lui Wolfgang Amadeus Mozart. Ea aparține Bisericii Saint Jacques de Watssbourg, monument din secolul al XV-lea. Inventarierea partiturilor de la Watssbourg și catalogarea lor s-au făcut sub auspiciile Bibliotecii de stat din München. Cu acest prilej s-a descoperit că manuscrisul reprezintă o versiune inedită a celebrului motet. Manuscrisul se pare că a aparținut lui Leopold Mozart.

● **40 DE FILME** de lung metraj își dispută Marele premiu al Festivalului internațional al filmului de la Mannheim. De asemenea, participă la competiție 15 documentare cu tematică din politica actuală, precum și din probleme științifice cu interes special. Acestea vor primi un alt premiu, acordat de Juriul internațional. Interesul special al acestei ediții rezidă în perpetuarea competiției filmelor pentru tineret. În acest an, vor avea prioritate filmele care privesc lumea interioară a copiilor.

● **AL 19-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL DE LITERATURĂ IBERO-AMERICANĂ**, desfășurat de curînd la Caracas, aflat sub semnul cercetării aprofundate a operei marelui romancier venezuelean Romulo Gallegos, a fost prilejuit de dubla comemorare din acest an : 10 ani de la moartea scriitorului și 95 de ani de la naștere. Cuvîntul de inaugurare a lucrărilor a fost rostit de către președintele Luis Herrera Campins care a declarat că „măreția lui Gallegos stă în capacitatea sa de a capta realitatea și a o proiecta în simboluri general umane naționale". Realismul lui Gallegos a fost pus în lumină cu fermitate de către specialiștii venezueleni și de către invitații străini prin evidențierea unor noi valențe simbolice ale operei sale.

● **„LUMEA DUPĂ GARP"** este titlul ultimului roman al lui John Irving pus de către cronicarii literari și principalele ziare americane alături de cele mai importante apariții de după cel de-al doilea război mondial. Los Angeles Times confirmă : „Pasionat, imaginativ și îndrăzneț... O lume a violenței și bătăii de joc, excitant și provocator, plin de dragoste și ură... Este cel mai bun roman pe care l-am citit de mai mulți ani". Cronicarul trage următoarea concluzie : „Absolut extraordinar". Este vorba de o carte construită pe principiul romanului în roman, îmbinînd biografia unui scriitor imaginar, cu lectura propriu zisă a operei sale, de asemenea create de John Irving. Efectul acestor oglinzi care se văd în alte oglinzi este halucinant și cutremurător, creînd, în cele din urmă, o imagine profundă a lumii americane de azi.

● **ANDRÉ VANDEGAS** a publicat o lucrare fundamentală despre tinerețea literară a lui André Malraux. Pentru prima oară, sînt reconstituiți anii de început ai marelui scriitor francez, punîndu-se la contribuție mărturii documentare, jurnale intime ale celor care l-au cunoscut pe Malraux imediat după primul război mondial, fiind investigate colecțiile de ziare și reviste ale epocii, reconstituindu-se formarea unei atitudini estetice și politice care avea să-i călăuzească întreaga viață. Investigația se oprește în iurul anului 1930, cînd atitudinile lui Malraux erau definitiv cristalizate. Cartea lui André Vandegas este, la ora actuală, un titlu imposibil de ocolit în bibliografia scriitorului.

● **PUBLICAREA** celei de a doua versiuni a cărții lui P. H. Lawrence „Lady Chatterlay și Omul din pădure" în limba franceză a redeschis dosarul acestui roman atît de controversat. Cititorul celei de a treia versiuni, care circulă în mod curent, nu a recunoscut nici unul dintre personajele din carte. De altfel, cea mai importantă deosebire față de versiunea obișnuită este una care privește finalul său optimist.

● **O EXPOZIȚIE** de artă consacrată vieții și activității fostului președinte al Republicii Populare Angola, Agostinho Neto urmează să fie inaugurată la Luanda. Expoziția, a cărei deschidere coincide cu data proclamării Independenței naționale (11 noiembrie), va cuprinde numeroase lucrări de pictură, sculptură, gravuri și alte opere aparținînd celor mai de seamă artiști angolezi care au adus în acest mod un ultim omagiu fostului președinte și conducător al mișcării de eliberare a Angolei.

● **LA SORENTO** se desfășoară, în aceste zile, lucrările Conferinței pentru protejarea tezaurului cultural al Italiei. La această reuniune cu caracter național participă oameni de artă, critici, reprezentanți ai guvernului și ai organizațiilor de stat însărcinate cu ocrotirea patrimoniului artistic și istoric al țării. Principalele probleme care vor fi dezbătute sînt adoptarea unor măsuri care să contribuie la eficientizarea funcționării operelor de artă și operelor aparținînd patrimoniului conservării și restaurării monumentelor culturale.

LUIS ROSALES

A merge e definiția ta

DACĂ M-AR ÎNTREBA CINEVA
i-aș putea spune doar că mie îmi place să te văd mergînd,
și în loc să-i răspund
mi-aș aținti privirea-n ochii săi, să-l fac să-și amintească,
fără să o fi trăit.
seriozitatea convinsă cu care umbli precum se mișcă lumina făcîndu-și testamentul,
căci pașii tăi transmit un ordin imediat,
ca și cum tu ai duce în mers mișcarea pămîntului.
Ușoară și solară vii dinspre sînge și ai menirea verii,
a merge e definiția ta
și grația îți e ordinul,
iar forța ta e impetuozitatea cu care uneori te-oprești în timp ce stai de vorbă,
așa cum se repliază apărătorii unei cetăți spre a o întări.

CÎNDVA MI-AI SPUS :
„Femeile par niște vrăbii ce se mișcă săltînd",
într-adevăr li se observă graba,
dăruirea anticipată,
premeditarea de a fi femei ce merg cu pași apropiați
pentru a rămîne micuțe și eterne în ochii cuiva.
Dar libertatea își are ritmul său și tu ești diferită,
căci felul tău de-a merge e un fel de-a vorbi
care nimic nu-ntreabă,
și demult m-am gîndit că trăiești precum mergi,
că trăiești precum umbli pentru că strada e licența ta.
E drept, dragă prietenă, spontanul eliberează,
iar spontaneitatea ta ne e atît de apropiată
încît cine te-a văzut doar o dată îți simte lipsa,
îți urmează pașii pe pămînt precum omida-n procesiune suie în convoi pinul,
iar cu te-am văzut mergînd într-un fel atît de persuasiv
încît aerul zornăie
și străzile, privindu-te, înaintează,
pe cer există nori care iau forma ta,
un singur pas de-al tău poate să lege mai mulți oameni,
să-i lege, să-i dezlege,
căci pe pămînt te afli,
printre noi,
și nu-i nimic în trupul tău să nu se nască-n mers,
și nu-i nimic în lume să nu-ți susțină pasul.

În românește de
Teodor Balș

În timp ce păsările zboară

DACĂ CINEVA MI-AR PUNE O ÎNTREBARE
i-aș fi recunoscător,
căci i-aș putea spune că-mi place să te privesc de pareă m-aș întoarce la viață
și asta pentru că-ți văd ochii și-s temător ca nu cumva să ia sfîrșit.
Bucuria de a te privi crește odată cu trama,
și dacă o să crească tot așa va ajunge de nesuportat
ca o datorie publică plătită timp de multe generații.
Te-am revăzut acum
și-n ochii tăi trec păsări ce nu se mai întorc,
valuri ce se agită la dată fixă,
cicatrici ce se pot redeschide oricînd,
și ceva al tău, foarte al tău, care dîndu-se în vileag devine misterios,
după cum blîndețea ușor se schimbă-n întrebare.
Privirea ta se dilată cînd cade noaptea
și are acea hunătate puțin intransigentă a persoanelor ce-au dovedit că știu s-aleagă,
și acea culoare arsă, de zahăr, vagabondă,
și acea continuă iscodire ce-n ochii tăi e ca un fel de scoabă.
Trebuie să-ți spun, prietenă dragă, că eu consider privirea ta printre bunurile mele dobîndite,
și ceea ce nu uit este această clipă
cînd dragostea se-ndrumă spre origini,
iar ochii tăi rămîn lipsiți de cer,
nu mai privesc, renunță, cad, dar înăuntru,
ca piatra ce s-ar scufunda încet în apă.
Și nu-i nimic în viață,
nimic,
nimic,
să semene acestor clipe nepereche
cînd ochii răsturnați privesc în fine
și nu mai vor decît să cadă,
cedînd,
desprinși,
tiriți,
eu nu știu să privesc dar îi urmez pînă pierd în cădere adîncul,
pe urma lor, iubito, pe urma lor, iubito, cunoscînd
că amintirea va să-nceapă, lumina cînd o să dispară.

Se numea Molina

SÎNT ANI CE SE ADUNĂ ÎN CERURI SIMULTANE
și-atunci neprevăzutul se urnește,
căci se pot trăi în același timp întîmplări ce n-au nici cea mai mică legătură,
plăgi ce uneori se pot transmite,
iubire între case paralele,
eșimi economice,
fii pe care nu i-ai avut și alte îndrăzneli.
Există o aurora boreală, n-o poți vedea decît o dată în viață
nici nu prea știm dacă a ajuns la noi,
și totuși, ne ajută.
îi simțim bucuria ca pe-o lumină ce o vezi dar nu te poate deștepta,
iluminează scheletul tău nepreavăzut
și atunci, vai ! atunci
ochii își amintesc ce alți ochi au văzut,
gurile singuratice se simt deodată sărutate,
iar iubiții ce nici nu s-au iubit vreodată
își pot simți acuta reciprocitate
pînă cînd trupurile lor se imprimă unul în altul precum aversul și reversul unui ban.
Sărutările viitoare și cele ce le-ai dat se contopesc deodată pe o buză,
totul devine reciproc sub raza acestei aurore ;
e de ajuns s-o vezi,
doar am mai spus-o ;
e necesar doar s-o fi așteptat mult timp inima să trăiește atunci deodată,
și în îmbrățișarea sa cu silabele numărate
se contopesc prezentul și trecutul cel viu :
noduri, umeri, numere,
decese deja suferite, și frații,
dureri cu plusvalorea lor,
descurajări,
dialoguri,
pe mîine, dragoste, pe mîine :
dar trebuie să-ți mai spun ceva :
îți cer numai atîta : să trăiești,
cît timp ești totul îmi aparține.

În românește de
Omar Lara

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian